

การบริหารจัดการวิทยุชุมชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

สายเพชร เกสัชชา

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

พ.ศ. 2554

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

**COMMUNITY RADIO MANAGEMENT IN MUANG DISTRICT IN UBON
RATCHATHANI PROVINCE**

SAIPETCH PESATCHA

**AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR DEGREE OF MASTER OF PUBLIC ADMINISTRATION**

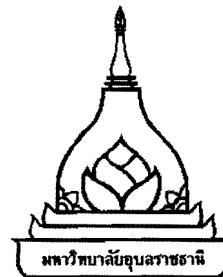
MAJOR IN PUBLIC ADMINISTRATION

FACULTY OF POLITICAL SCIENCE

UBON RATCHATHANI UNIVERSITY

YEAR 2011

COPYRIGHT OF UBON RATCHATHANI UNIVERSITY

ใบรับรองการค้นคว้าอิสระ^๑
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปริญญา รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์

เรื่อง การบริหารจัดการวิทยุชุมชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ผู้จัด นางสาวเพชร เกสัชชา

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ดร. กานต์ ล.

อาจารย์ที่ปรึกษา

(ดร. อรทัย เลียงจินดาภา)

กรรมการ

(ดร. สุวิชพล ภักดีวนิช)

กรรมการ

(ดร. เมธิมศรี ฤทธาภัย)

รักษาการแทนคณบดี

(ดร. สุวิชพล ภักดีวนิช)

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี รับรองแล้ว

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุทิศ อินทร์ประสิทธิ์)

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนอธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ปีการศึกษา 2554

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการวิทยุชุมชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาจาก ดร.อรทัย เดียงจินคานาวา อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบปรับปรุงแก้ไข ข้อมูลของต่างๆ ทำให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีความถูกต้อง สมบูรณ์ ผู้ศึกษาวิจัยสามารถใช้ในความกรุณาของท่านและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ ที่นี่

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่สละเวลาอันมีค่าให้แนวคิด ให้ข้อแนะน้ำเพิ่มเติม และให้คำปรึกษาการทำวิจัย และการจัดทำเอกสาร ตลอดจนการตรวจสอบ และการแก้ไข ข้อผิดพลาด เพื่อให้เกิดความถูกต้องและสมบูรณ์ที่สุด อีกทั้งให้แนวทางในการทำงาน ข้อคิดเห็นดีๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำโครงการวิจัยครั้งนี้ จึงทำให้การศึกษาวิจัยสำเร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ในการวิจัยครั้งนี้จะสำเร็จลงไม่ได้ ถ้าไม่ได้รับความร่วมมืออย่างดีจากผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชน บุคลากรของสถานีวิทยุชุมชน และประชาชนที่เคยรับฟังรายการวิทยุชุมชนในพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ที่ได้ตอบแบบสอบถามนี้ ในครั้งนี้

ขอขอบคุณบุคคลในครอบครัวและเพื่อนๆ ที่เป็นแรงสนับสนุน ให้การช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจในการศึกษาวิจัยสำเร็จคุ้ล่วงด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์จากการศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ขอขอบน้ำพรະคุณบิดา คุณมารดา คุณครูนาอาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกท่าน

(นางสาวเพชร แก้วชชา)

ผู้วิจัย

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : การบริหารจัดการวิทยุชุมชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

โดย : สายเพชร เกสัชชา

ชื่อปริญญา : รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชา : รัฐประศาสนศาสตร์

ประธานกรรมการที่ปรึกษา : ดร.อรทัย เดียงจินคานوار

คำพิฟายสำคัญ : การบริหารจัดการ วิทยุชุมชน จังหวัดอุบลราชธานี

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการวิทยุชุมชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการก่อตั้งและรูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชน ศึกษานบทบาทของวิทยุชุมชนในการช่วยเหลือชุมชน และเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการวิทยุชุมชน ซึ่งความสำคัญของการวิจัย เพื่อทำให้ทราบการก่อตั้งและรูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชน บทบาทของวิทยุชุมชนในการช่วยเหลือชุมชน ทราบปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการวิทยุชุมชน และทราบแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข โดยมีขอบเขตของการวิจัย ด้านเนื้อหา คือศึกษาความเป็นมาและการก่อตั้งวิทยุชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ศึกษาระบบทบาทของวิทยุชุมชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ในการช่วยเหลือชุมชน และศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการวิทยุชุมชน รวมถึงแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข ด้านพื้นที่และประชากร ศึกษาเฉพาะวิทยุชุมชนที่ก่อตั้งขึ้นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี กรรัมศึกษา จำนวน 2 กลุ่ม คือ วิทยุชุมชนที่ก่อตั้งขึ้นจากฝ่ายเอกชน เจ้าของคนเดียว หรือนิติบุคคล และวิทยุชุมชนที่ก่อตั้งโดย ชุมชน ได้ข้อมูลจากการและ การสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชน จำนวน 6 สถานีฯ ละ 1 คน บุคลากรและเจ้าหน้าที่ของสถานีวิทยุชุมชน จำนวน 6 สถานีฯ ละ 3 คน และประชาชนผู้ที่เคยฟังรายการวิทยุชุมชน จำนวน 6 สถานีฯ ละ 5 คน รวมทั้งสิ้น 54 คน ระยะเวลาในการศึกษาสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือน พฤษภาคม - เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2553 การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร และจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้บริหาร บุคลากร ในสถานีวิทยุชุมชน และประชาชน ผู้รับฟังรายการจากวิทยุชุมชน ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จากผลการศึกษาพบว่า วิทยุชุมชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีการก่อตั้งใน 3 ลักษณะ คือ ก่อตั้งโดยนายทุนคนเดียว เนื่องจากมี

ประสบการณ์ในการทำงานวิทยุหลักมาก่อน ซึ่งแรกทดลองขอโอกาส พร้อมทั้งประกาศรับสมัคร บุคลากรมาร่วมงาน ในตำแหน่งต่างๆ มีวัตถุประสงค์เพื่อทำธุรกิจและบริการข่าวสารให้กับ ประชาชน ก่อตั้งโดยการรวมกลุ่มกันก่อตั้ง ในกลุ่มอาชีพเดียวกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อธุรกิจใน เชิงสร้างสรรค์สังคม ใน การสนับสนุนส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และก่อตั้งโดยการระดมทุน และมีนักการเมืองให้การสนับสนุน วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และ เพื่อประโยชน์ทางการเมือง ส่วนรูปแบบการบริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พ布ว่ามี 2 ลักษณะคือ การบริหารแบบอิสระ โดยผู้บริหารวิทยุชุมชนซึ่งเป็นผู้ ลงทุนในการก่อตั้งวิทยุชุมชน บริหารงานเอง โดยแบ่งงานออกเป็นฝ่ายต่างๆ มีการประชุมกันเป็น ประจำอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนางานของบุคลากรแต่ละคน พร้อมทั้งประเมินผลการรังฟังของ ประชาชน และการบริหารแบบมีส่วนร่วม ในรูปแบบของคณะกรรมการ โดยมีผู้นำชุมชนเป็นหนึ่ง ในคณะกรรมการ ประชุมปรึกษาหารือทุกเดือน เพื่อพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สำหรับ บทบาทในการช่วยเหลือชุมชน ของวิทยุชุมชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พ布ว่ามีการ แสดงบทบาทในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ และการสื่อสารเรื่องราวระหว่างชุมชน และการแสดงบทบาทในการพัฒนาชุมชน ในการช่วยกันแก้ไขปัญหาในชุมชน ด้านปัญหาอุปสรรค ใน การบริหารจัดการวิทยุชุมชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พ布ปัญหา ๕ ประการ คือ ด้านเทคนิค ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ ด้านกฎหมาย และด้าน นโยบาย

ABSTRACT

TITLE : COMMUNITY RADIO MANAGEMENT IN MUANG DISTRICT IN
UBON RATCHATHANI PROVINCE

BY : SAIPETCH PESATCHA

DEGREE : MASTER OF PUBLIC ADMINISTRATION

MAJOR : PUBLIC ADMINISTRATION

CHAIR : ORATHAI LIENGJINDATHAWORN, D.P.A.

KEYWORDS : MANAGEMENT / COMMUNITY RADIO / UBON RATCHATHANI
PROVINCE

The study of community radio management in the area of Muang district in Ubon Ratchathani province aimed to investigate the form of community radio management, roles of community radio concerning community assistance, and problem solutions of community radio management. Regarding the significance of the study, establishment and patterns of community radio management, roles of community radio concerning community assistance, and problems and its solutions were revealed. The scope of the study, content factor, was the background information and establishment of community radio in Muang district in Ubon Ratchathani province, community radio management in Muang district in Ubon Ratchathani province, roles of community radio related to community assistance in Muang district in Ubon Ratchathani province, and problems and solutions of community radio management. The scope of area and population was two community radio stations formed in Muang district in Ubon Ratchathani province such as the radio established by single owner, private sector, or legal person and the radio founded by the community. The data of the study was collected from related documents and interview of administrators from six radio station, one representative per a station. The data was also collected from officers and employees of six radio stations (three representatives per a station) and people, who used to listen to the radio, from six radio stations (five representatives per a station). Thus, subjects of the study were a total of 54 representatives. The data was collected during May – June 2010. This study employed Qualitative Research analyzing

documents and interview of administrators and officers in the radio stations and people who were clients of the radio stations in Muang district in Ubon Ratchathani province.

The findings found in this study indicated that the establishment of community radio in Muang district in Ubon Ratchathani province could be divided into three categories. Firstly, the radio station was founded by a single capitalist who held radio management experiences. In the first period, there was a broadcasting of several job positions, for private practice and service useful information to people. Secondly, the radio station was established by a group of people who held the same occupation for Corporate Social Responsibility (CSR). Such radio station aimed to support traditional and cultural activities. Thirdly, the radio station was formed by funding from politicians' assistance, aiming to develop quality of people's life and political benefits.

There were two radio station management forms in Muang district in Ubon Ratchathani. The first management was the independent management by its administrators who established and directed the station. They would categorize several working departments and arrange continued meetings for human resource management. Also, there were the public hearing activity and participative management in the form of community committee. A community leader was one of such committee. Furthermore, there were monthly conferences placing importance on working development. For the role of community assistance, the community radio in Muang district in Ubon Ratchathani played a significant role to distribute government information and communication among communities. The role of community development by solution problems was also presented. According to troubles of radio management in Muang district in Ubon Ratchathani, there were five perspectives of its problems such as techniques, human resources, budgets, tools and accessories, laws, and policy determination.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	๑
บทคัดย่อภาษาไทย	๒
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๓
สารบัญ	๔
สารบัญภาพ	๕
บทที่	๖
1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัจจุหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.3 ความสำคัญของการวิจัย	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง	7
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับวิทยุชุมชน	16
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ	23
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน	32
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน	34
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
2.7 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	40
3 วิธีดำเนินการวิจัย	
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	45
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	46
3.3 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ	46
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	47
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	47

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4 ผลการวิจัย	
4.1 การก่อตั้งและรูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชน	48
4.2 บทบาทของวิทยุชุมชนในการช่วยเหลือชุมชน	55
4.3 ปัญหาอุปสรรคในการจัดการวิทยุชุมชน	59
4.4 ความคิดเห็นอื่นๆ	62
5 สรุปผลการศึกษา อกีป้ายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	68
5.2 อกีป้ายผล	77
5.3 ข้อเสนอแนะ	83
เอกสารอ้างอิง	85
ภาคผนวก	90
ก แบบสัมภาษณ์ ชุด ก สำหรับผู้บริหาร และบุคลากรสถานีวิทยุชุมชน	95
ข แบบสัมภาษณ์ ชุด ข สำหรับประชาชนทั่วไป	100
ประวัติผู้วิจัย	110

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	44

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสื่อสารเป็นสิ่งที่จะเรื่อง โยงความรู้ ความเข้าใจต่างๆ ในสังคมให้มีความเป็นอันหนึ่ง อันเดียวกัน อิกหั้งมีบนาทอย่างมากในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการดำรงชีวิตการทำงาน การติดต่อซึ่งกันและกัน ต้องอาศัยการสื่อสารแทนทั้งสิ้น สื่อเป็นเครื่องมือที่ทรงอิทธิพลยิ่งในการสร้างการรับรู้และการเรียนรู้ของคน รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนอื่นๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งต่อไปในอนาคต การสื่อสารจะเข้าไปมีอิทธิพลอย่างมากในชีวิตประจำวันของมนุษย์ เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และเพื่อให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของโลก ซึ่งการเกิดกระบวนการสื่อสาร “สื่อมวลชน” ถือเป็นตัวกลางที่สำคัญ ในการกระบวนการสื่อสาร (สมควร เจริญสุข, 2539 : 1 ; กาญจนาก้าวเทพ และคณะ, 2543 : 3)

สื่อมวลชนเป็นสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในการเตรียมคนเข้าสู่สังคม การอ่านหนังสือพิมพ์ การคุ้นเคยกับหนังสือพิมพ์ การฟังวิทยุ การดูภาพยนตร์ ล้วนเกี่ยวข้องในการปลูกฝังค่านิยม ความคิดเห็นต่างๆ ให้เราได้ทั้งสิ้น อิกหั้งสื่อมวลชนยังทำหน้าที่สื่อสารไปสู่กลุ่มเป้าหมายที่ใหญ่ การผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์นั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์กว้างขวาง เพราะสื่อมวลชนจะต้องสื่อสารความจริงและแจ้งข่าวสารให้ประชาชนทราบถึงความเป็นจริงนั้น โดยทั่วถึงกัน อย่างไรก็ตาม ในยุคที่เป็นยุคของสังคมข่าวสาร ความต้องการทางด้านสังคมของมนุษย์ที่องทวีคูณมากขึ้น การต้องการทางด้านสื่อมวลชน ก็เพิ่มขึ้นตามไปด้วย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2535 : 683; สมควร เจริญสุข, 2539 : 1-2)

วิทยุกระจายเสียง ถือเป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่งที่มีบทบาทอย่างมากในชีวิตประจำวัน และยังถือว่าวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้มากที่สุดเมื่อเทียบกับสื่อมวลชนอื่นๆ เนื่องจากวิทยุกระจายเสียงสามารถเผยแพร่องค์ความรู้ ทุกเพศ ทุกวัย ได้อย่างรวดเร็วและกว้างไกล อิกหั้งยังไม่เป็นอุปสรรคสำหรับผู้ที่อ่านและเขียนหนังสือไม่ได้ และราคาของเครื่องรับก็ไม่สูงนักจึงสามารถหาซื้อได้轻松 (ธีราวดัน พันทวี, 2544 : 1)

วิทยุชุมชนถือกำเนิดขึ้นมาเป็นครั้งแรกโดยสถานี KPFA ในเมืองเบร์กเล่ย์ รัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อปี พ.ศ. 2491 โดยมีกลุ่มผู้ดำเนินงานเป็นกลุ่มที่เรียกว่าผู้แสวงสันติและรักอิสระ ลักษณะสำคัญของวิทยุท้องถิ่น คือ ส่งกระจายเสียงด้วยกำลังสั่งต่ำ

(ประมาณ 1 กิโลวัตต์) ครอบคลุมในพื้นที่จำกัดประมาณ 6-10 กิโลเมตร เงินที่ใช้ดำเนินการส่วนใหญ่ได้มากจากสามารถในชุมชน หรือมาจากการบริจาคของมูลนิธิ องค์กรกรกุศล ลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของสถานีวิทยุท้องถิ่น KPFA ก็คือ ยึดหลักว่ากรรมสิทธิ์และการควบคุมวิทยุเป็นของประชาชน รวมทั้งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริหารขั้นการและการดำเนินการ KPFA จะทำงานโดยใช้อาสาสมัครที่เป็นตัวแทนของชุมชนเป็นหลัก โดยมีเจ้าหน้าที่ประจำสถานีเป็นผู้ช่วยเหลือค้านเทคนิค จากชุดเริ่มนั้นเล็กๆ เพียง 1 สถานีเมื่อ 50 กว่าปีก่อน ปัจจุบันนี้วิทยุชุมชนในสหรัฐได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวาง จากจำนวนสถานีวิทยุ 500 แห่งทั่วประเทศ มีสถานีวิทยุชุมชนถึง 100 แห่ง และในปี พ.ศ. 2518 ได้มีการจัดตั้งสหพันธ์นักวิทยุกระจายเสียงชุมชนแห่งชาติ มีสมาชิกถึง 60 สถานี และจากสถานีวิทยุชุมชนแห่งแรกในอเมริกา ปัจจุบันนี้ แนวคิดและการดำเนินงานวิทยุชุมชนได้แพร่ขยายออกไปทั่วโลก ทั้งในทวีปยุโรป เช่น อังกฤษ เยอรมัน สวีเดน ในทวีปอเมริกา อัฟริกา รวมทั้งทวีปเอเชียด้วย

กระแสการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับวิทยุชุมชนในสังคมไทย เป็นผลมาจากการรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 40 ทั้งนี้เนื้อหาหลักของมาตรา 40 ได้กล่าวถึงการกระจายคลื่นความถี่วิทยุและกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคมให้แก่ภาคประชาชนทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยให้มีการจัดตั้งองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระขึ้นมาดูแลคืนความถี่ทั้ง 3 ประเภท โดย คืนความถี่วิทยุและโทรทัศน์มีคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) เป็นผู้ดูแล ขณะที่คืนโทรคมนาคมมีคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคม (กทช.) เป็นผู้ดูแล คณะกรรมการทั้ง 2 ชุด ดังกล่าวได้มาจากวิธีการสรรหาตามพระราชบัญญัติ องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 แต่ต่อมา มีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในมาตรา 47 ระบุ ให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระองค์กรหนึ่งทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวาระหนึ่ง และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม และตามพระบรมราชโองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 จะมีองค์กรเดียวที่ทำหน้าที่ โดยยุบรวมอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) กับคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคม (กทช.) เป็นสำนักงานคณะกรรมการ กิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.)

วิทยุชุมชน จึงเป็นรูปแบบการใช้สื่อกระจายเสียงเพื่อประโยชน์สาธารณะ ดำเนินการโดยไม่แสวงหากำไร เงินทุนที่นำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ได้มาจากการบริจาคจากประชาชนและการซื้อขายเหลือจากรัฐหรือองค์กรต่างๆ การดำเนินงานวิทยุชุมชนมุ่งเน้นการเผยแพร่

ข้อมูลข่าวสารตามความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญ ซึ่งมีความแตกต่างจากสื่อกระจายเสียง ทั่วไป กล่าวคือ เป็นวิทยุที่มีกำลังส่งสัญญาณกระจายเสียงต่ำเพื่อจำกัดขอบเขตพื้นที่ให้บริการเฉพาะ กลุ่มผู้ฟังที่อยู่ในชุมชนรอบๆ โดยที่กลุ่มผู้ฟังมีลักษณะบางอย่างที่คล้ายคลึงกัน เช่น วิถีชีวิต วัฒนธรรม สภาพเศรษฐกิจและสังคมเป็นด้าน อิทธิพลทางการเมือง ให้กับกลุ่มผู้ฟังมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน และมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาของรายการตัวยัตนเองได้ จำกัดกษณะ ดังกล่าวจึงทำให้ข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่ออกไปนั้นตรงตามความต้องการของประชาชน และ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามการกระจายเสียง ในรูปแบบวิทยุชุมชนยังเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้พัฒนาตนเองและสังคมของตนในทิศทางที่พากษาเป็นผู้กำหนดเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป (ประภาก คลกิจ, 2544 : ๕) ซึ่งวิทยุ ชุมชนในประเทศไทย มีวิพากษากา ที่อาจแบ่งได้ เป็น 2 ช่วง คือ “ช่วงทดลอง” และ “ช่วงของจริง” (กาญจนา แก้วเทพ, 2546) คือ ช่วงทดลอง ในปี พ.ศ. 2534 ได้มีการทดลองจัดทำรายการวิทยุชุมชน ที่มีรูปแบบใกล้เคียงกับหลักการที่กล่าวมาข้างต้นให้มากที่สุดขึ้นที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยระบบ FM ที่จังหวัดจันทบุรี โดยนายสุรินทร์ แปลงประสาท ข้าราชการกรมประชาสัมพันธ์ที่กำลังเรียนปริญญาโทอยู่ในขณะนั้น หลักการวิทยุชุมชนที่นำมาใช้คือ “การเป็นสื่อ แบบประชาธิปไตย” (democratic media) และ “การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม” (participatory communication) และช่วงของจริง ในปี พ.ศ. 2540 ซึ่งประเทศไทยได้มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ที่มีลักษณะปฏิรูปทางการเมือง และส่งเสริมประชาธิปไตยแก่ประชาชนอย่างมาก ในส่วนที่เกี่ยวกับ สื่อมวลชน โดยเฉพาะสื่อประเภทที่ใช้คลื่นความถี่แม่เหล็กไฟฟ้าเช่นวิทยุนั้น สมาชิกสภาร่าง รัฐธรรมนูญได้เลื่อนความจำเป็นที่จะให้มีการจัดสรรคลื่นความถี่อย่างเป็นธรรม ให้แก่หน่วยงาน ทั้งของรัฐ องค์กรเอกชน ไปจนถึงประชาชนในตำบลหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลออกไปในทุกที่ของ ประเทศไทย โดยมีความหวังว่า คลื่นความถี่เหล่านี้จะไม่เพียงถูกใช้เพื่อส่งข่าวสารจากรัฐไปสู่ ประชาชนทางเดียวเท่านั้นที่เคยเป็นมา แต่จะถูกนำมาใช้เพื่อให้ประชาชนส่งข่าวสารกลับมาข้างรัฐ และ ให้ประชาชนได้ส่งข่าวสารถึงกันเองในแนวระนาบ เพื่อให้ข่าวสารที่แพร่กระจายหลากหลายนี้ มีบทบาทในการช่วยสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ส่วนปัญหาที่เกิดกับวิทยุชุมชนตั้งแต่เริ่ม ดำเนินการจริง ได้แก่ การไม่มีองค์กรควบคุม ความถี่ที่ทับซ้อน การขาดการมีส่วนร่วมของ ประชาชน ฯลฯ

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยค้นคว้าในฐานะที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการ วิทยุชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยค้นคว้าจึงสนใจที่จะทำวิจัยในเรื่อง “การบริหารจัดการวิทยุ ชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” เพื่อให้ได้ข้อมูลของสถานีวิทยุชุมชนในเขต พื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ว่ามีการก่อตั้งและรูปแบบในการบริหารบริหารจัดการอย่างไร

มีบทบาทในการช่วยเหลือชุมชนหรือไม่ และมีปัญหาอุปสรรคในการจัดการอย่างไร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการบริหารสถานวิทยุชุมชนอื่นๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนมากที่สุด ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาการก่อตั้งและรูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชน
- 1.2.2 เพื่อศึกษาบทบาทของวิทยุชุมชนในการช่วยเหลือชุมชน
- 1.2.3 เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการวิทยุชุมชน

1.3 ความสำคัญของการวิจัย

- 1.3.1 ทำให้ทราบการก่อตั้งและรูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชน
- 1.3.2 ทำให้ทราบบทบาทของวิทยุชุมชนในการช่วยเหลือชุมชน
- 1.3.3 ทำให้ทราบปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการวิทยุชุมชน
- 1.3.4 ทำให้ทราบแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1.4.1.1 ศึกษาความเป็นมาและการก่อตั้งวิทยุชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
- 1.4.1.2 ศึกษาระบบทราบเรียบวิทยุชุมชนวิทยุชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
- 1.4.1.3 ศึกษาบทบาทของวิทยุชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ใน การช่วยเหลือชุมชน
- 1.4.1.4 ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการวิทยุชุมชน รวมถึง แนวทางในการปรับปรุงแก้ไข

1.4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ / ประชากร

- ศึกษาเฉพาะวิทยุชุมชนที่ก่อตั้งขึ้นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี กรณีศึกษาจำนวน 2 กลุ่ม คือ
- 1.4.2.1 วิทยุชุมชนที่ก่อตั้งขึ้นจากฝ่ายเอกชน/เจ้าของคนเดียว หรือนิติบุคคล

1.4.2.2 วิทยุชุมชนที่ก่อตั้งโดยชุมชน

โดยศึกษาจากผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชน บุคลากรและเจ้าหน้าที่ในของสถานี และประชาชนผู้ที่เคยฟังรายการวิทยุชุมชน รวมถึงการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับวิทยุชุมชนแต่ละแห่ง เช่น การบริหารจัดการ ผังการจัดรายการ การสังเกต การมีส่วนร่วมในการรับฟังวิทยุชุมชน

1.4.3 ขอบเขตค้านเวลา ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาในการศึกษาสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือน พฤษภาคม - เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2553

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

วิทยุชุมชน หมายถึง เทคโนโลยีที่เปิดต่องทางการสื่อสารของคนในชุมชนและมาจาก การจัดทำนำเสนอ โดยคนในชุมชน ซึ่งเป็นเพียงสถานีวิทยุขนาดเล็กๆ ที่มีเครื่องส่งกระจายเสียงขนาด 20-30 วัตต์ รัศมีการกระจายเสียง 10-15 กิโลเมตร

ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชน หมายถึง เจ้าของ หุ้นส่วน ผู้ที่ดำเนินการวิทยุชุมชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

บุคลากรของสถานีวิทยุชุมชน หมายถึง ผู้จัดรายการ เจ้าหน้าที่เทคนิค หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ ในสถานีวิทยุชุมชนเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ประชาชน หมายถึง ผู้ที่รับฟังวิทยุชุมชนที่กระจายเสียงตามเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

การก่อตั้งและรูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชน หมายถึง รูปแบบการก่อตั้ง บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านต่างๆ เงินงบประมาณที่ใช้ในการก่อตั้ง แหล่งเงินที่ใช้ในการบริหารในปัจจุบัน วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ วิธีการบริหาร ของสถานีวิทยุชุมชนเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

บทบาทของวิทยุชุมชนในการช่วยเหลือชุมชน หมายถึง บทบาทในการช่วยเหลือชุมชน และความต้องการปรับเปลี่ยนบทบาทของสถานีวิทยุชุมชนเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานวิทยุชุมชน หมายถึง ปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการของสถานีวิทยุชุมชนเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เกี่ยวกับ ความรู้ ความชำนาญ ของบุคลากร ปัญหาด้านระเบียบ ข้อกฎหมาย ปัญหาด้านค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหาด้านนโยบายในการบริหารจัดการ ปัญหาด้านบุคลากร และปัญหาด้านเทคนิคในการปฏิบัติงาน

การบริหารจัดการวิทยุชุมชน การบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชน ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี การจัดการด้านบุคลากร เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยค้นคว้าได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับวิทยุชุมชน

2.1.1 การดำเนินของวิทยุชุมชน

2.1.2 บทบาทของวิทยุชุมชน

2.1.3 การบริหารจัดการวิทยุชุมชน

2.1.4 ปัญหาการดำเนินงานของวิทยุชุมชน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

2.2.1 ความหมายของการบริหารจัดการ

2.2.2 ทฤษฎีการจัดการ

2.2.3 กระบวนการบริหารจัดการ

2.2.4 การจัดการทรัพยากร่มมุนย์

2.2.5 แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรการบริหาร (4 M)

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.7 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.7.1 พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการ

วิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543

2.7.2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

2.7.3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

2.8 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับวิทยุชุมชน

2.1.1 การดำเนินการวิทยุชุมชน

วิทยุชุมชนเป็นการดำเนินการกิจการวิทยุกระจายเสียงของภาคประชาชนที่เกิดขึ้นครั้งแรกในต่างประเทศ เช่น ประเทศไทยหรืออเมริกา วิทยุชุมชนหรือวิทยุท้องถิ่นเกิดขึ้นครั้งแรก โดยสถานี KPFA ที่เมืองเบอร์กเล่ย์ รัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศไทยหรืออเมริกา ในปี พ.ศ. 2491 ราوا 50 กว่าปี แล้ว โดยกลุ่มที่เรียกว่า “ผู้แสวงสันติและรักอิสรภาพ” โดยสถานีนี้มีลักษณะที่แตกต่างจากวิทยุกระจายเสียงที่มีอยู่ในขณะนั้น คือ วิทยุสาธารณะ (Public Radio) และวิทยุธุรกิจ (Commercial Radio) (กาญจนฯ แก้วเทพ, 2546 : 3-4) ซึ่งทั้งสองรูปแบบมีรายได้หลักมาจากการรัฐและการโฆษณาตามลำดับ ส่วนสถานีที่ไม่มุ่งแสวงกำไร จะมีรายได้มาจากการสมาชิกในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ที่เหลืออาจมาจากบุคลิหรือองค์กรการกุศลต่างๆ ส่วนรายการที่ออกอากาศจะบริการเฉพาะชุมชนเท่านั้น ในปี ก.ศ. 1975 กลุ่มนักจัดรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงที่ไม่มุ่งแสวงกำไรได้รวมตัวตั้งสมาคมนักวิทยุชุมชนแห่งชาติ (The National Federation of Community Broadcasters) ซึ่งมีสมาชิกที่เป็นสถานีที่ไม่แสวงกำไรมากกว่า 60 สถานี

เอกลักษณ์ของสถานี คือ ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสถานีอย่างแท้จริงไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ นักจัดรายการ ผู้ร่วมรายการ และผู้อำนวยการสถานีซึ่งต้องทำงานเป็นแบบประจำ และดำเนินงานอยู่ภายใต้นโยบายของคณะกรรมการวิทยุชุมชน (Board's guidelines) ซึ่งคณะกรรมการจะมาจากคนในชุมชนและเจ้าหน้าที่ของสถานีในจำนวนเท่าๆ กัน โดยสถานีจะเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนสามารถใช้สิทธิเสรีภาพแสดงความคิดเห็นต่างๆ ได้ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ซึ่งเป็นแนวคิดที่หลายประเทศใช้ปฏิบัติกันอยู่ เช่น อังกฤษออสเตรเลีย เป็นต้น ในปี ก.ศ. 1977 จากการประชุมขององค์การยูเนสโก (UNESCO) ที่กรุงเบลเกรด ประเทศยูโกสลาเวีย ที่ประชุมได้มีความคิดเห็นว่า การใช้วิทยุเพื่อชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) ซึ่งเน้นหลักการสำคัญ 3 ประการ (อุนพลด รองคำดี, 2542 : 22-24)

(1) การเข้าถึงสื่อ (Access) หมายถึง การเข้าถึงสื่อที่ให้บริการแก่ชุมชน สื่อย่อมเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกรายการหรือเข้าไปจัดทำสื่อที่เป็นประโยชน์แก่ตัวเองได้ทราบเท่าที่ไม่ขัดกฎหมาย นอกนี้ยังเป็นช่องทางที่จะทำให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นต่อรายการ หรือแสดงความต้องการเปลี่ยนแปลง แม้แต่คณะผู้ผลิตรายการหรือผู้ควบคุมการทำงานของสื่อนั้น ก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้

(2) การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกระดับ ทุกขั้นตอนของระบบการสื่อสารตั้งแต่การคิด การวางแผน การจัดการ การผลิต การใช้สื่อในชุมชน

(3) การจัดการด้วยตนเอง (Self-Management) การมีส่วนร่วมที่สำคัญ คือ เป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยตนเองในวิถีประชาธิปไตย และการตัดสินใจนั้นประชาชน ในชุมชน มีอำนาจตัดสินใจตั้งแต่เริ่มคิด วางแผน ไปจนการทำคนนโยบาย การบริหารและการลงมือผลิตสื่อด้วยตนเอง

ญูเนสโกลโดยอนรับการจัดการด้วยตนเองจะต้องกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไปส่วนการเข้าถึงสื่อ และการมีส่วนร่วมในการสื่อสาร มีความเป็นไปได้มาก และสามารถทำได้่ายกว่ากัน

หลักการของวิทยุชุมชน ที่มาจากการกลุ่มสื่อสารชุมชน (Community Communication Group หรือ COMCOM) ของประเทศไทยที่ได้บกร่างกฎหมายการกระจายเสียงชุมชนขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2522 รวม 10 ข้อ ได้แก่ (ศูรินทร์ แปลงประสะโพก, 2534 : 35)

(1) สนองตอบชุมชนท้องถิ่น หรือความสนใจของชุมชนเป็นหลัก

(2) เป็นรูปแบบของการไม่แสวงหากำไร

(3) มีการบริหารและนิยามที่จัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการบริหาร ซึ่งเป็นตัวแทนจากกลุ่มสนใจต่างๆ ในชุมชน ร่วมกับพนักงานการกระจายเสียงซึ่งเป็นลูกจ้างหรืออาสาสมัคร

(4) ให้บริการข่าวสาร การศึกษาและความบันเทิง รวมทั้งทำให้เกิดการสื่อสาร 2 ทางสำหรับความคิดเห็นที่ขัดแย้ง

(5) ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากแหล่งต่างๆ ซึ่งรวมทั้งเงินจากท้องถิ่น จาก สปอตโฆษณาที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนในช่วงเวลาที่กำหนดและเงินกองทุนจากทั้งส่วนกลาง และส่วนท้องถิ่น

(6) ขอมรับให้พนักงานกระจายเสียงที่ข้างไว้ร่วมในสภาพน้ำมีความคล่องตัวในการทำงานและอนุญาตให้ใช้อาสาสมัคร

(7) พยายามสร้างความเสมอภาคในการจ้างงาน สำหรับผู้หญิง กลุ่มนี้ชาติหรือชนกลุ่มน้อยในชุมชน

(8) ต้องเตรียมให้ประชาชนได้รู้ถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในการสื่อสาร สำหรับผู้พูดภาษาไทยและการผลิตและการส่งเผยแพร่ข่าวสาร

(9) เนื้อหารายการที่ส่งกระจายเสียงต้องเป็นเนื้อหาหลัก จากสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น

(10) มีนโยบายการจัดรายการที่กระตุ้นให้เกิดการพัฒนา การมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตยต่อต้านปัญหาชาตินิยม เพศนิยม และทัศนคติที่แตกแยกอื่นๆ

สรุปได้ว่า วิทยุชุมชนเป็นการดำเนินการกิจการวิทยุกระจายเสียงของภาคประชาชน เกิดขึ้นครั้งแรกในต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา เน้นหลักการสำคัญ หลักการประกอบด้วย การเข้าถึงสื่อ ซึ่งเป็นการเข้าถึงสื่อที่ให้บริการแก่ชุมชน สื่อย่อมเปิดโอกาสให้ ประชาชนเลือกรายการหรือเข้าไปจัดทำสื่อที่เป็นประโยชน์แก่ตัวเองได้ การมีส่วนร่วมของ ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกระดับ ทุกขั้นตอนของระบบการสื่อสารตั้งแต่การคิด การวางแผน การจัดการ การผลิต การใช้สื่อในชุมชน และการจัดการด้วยตนเองของประชาชนในการบริหารจัดการ ต่างๆ เกี่ยวกับวิทยุชุมชน โดยการจัดการวิทยุชุมชนในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน

2.1.2 บทบาทหน้าที่ของวิทยุชุมชน

กฎหมาย แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2546 ได้กล่าวถึงบทบาทของวิทยุชุมชนว่าแบ่งประเภท บทบาทโดยใช้เกณฑ์ 2 เกณฑ์คือ ทิศทางของการ ไหลของข่าวสาร (Information Flow) และบทบาท ในการพัฒนาชุมชน โดยการแสดงบทบาทของวิทยุชุมชนตามทิศทางการ ไหลของข่าวสาร แบ่งได้ เป็น 2 ทิศทาง คือ

2.1.2.1 ในแนวตั้ง

1) การ ไหลของข่าวสารจากบนลงล่าง (top-down flow) มักเป็นบทบาท เดิมที่วิทยุสาธารณะ/วิทยุส่วนกลาง/วิทยุแห่งชาติแสดงอยู่ คือ

- บทบาทเป็นเครื่องมือถ่ายทอดข่าวสารของหน่วยงานราชการไม่ว่า จะเป็นส่วนกลางหรือหน่วยงานท้องถิ่นสู่ประชาชน
- บทบาทในการแจ้งข้อมูลข่าวสารทั่วไป เช่น ข่าวเศรษฐกิจ ข่าว

การเมือง ข่าวสังคม

- บทบาทในการให้การศึกษา/ให้ความรู้จากหน่วยงาน -

สถานบันการศึกษา

- บทบาทในการเป็นเครื่องมือทำการเมืองระดับชาติ เช่น การให้ ความรู้เรื่องการเลือกตั้ง

- บทบาทในการชาร์จภาระดูแลของสังคม เช่น ความ จริงกักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พะนماhayakiriy

2) การ ไหลของข่าวสารจากล่างขึ้นบน (bottom-up flow) เป็นทิศทางการ ไหลที่ตรงกันข้ามกับบทบาทเดิมที่วิทยุเคยแสดงอยู่ เช่น

- บทบาทในการเป็นช่องทางการร้องเรียนและสอบถามข้อมูล เช่น ที่ เรายาคุ้นเคยในรายการ “ร้องทุกษ์ชาวบ้าน” ของสถานีโทรทัศน์

- บทบาทในการเป็นช่องทางติดตามตรวจสอบปัญหาของประชาชน ในขณะที่บทบาทแรกที่กล่าวถึงนี้เป็นเพียงครั้งทางท่านนั้น ซึ่งหากมีปรากฏการณ์ว่า “ร้องเรียนแล้ว แต่ก็เงียบหายไป หรือไม่เห็นมีอะไรเกิดขึ้น” การร้องเรียนที่เป็นหมันย่อมทำให้ประชาชนเบื่อหน่าย ต่อการส่งข่าวสารจากล่างขึ้นบน เพื่อให้แก้ปัญหามีลักษณะครบวงจร วิทยุชุมชนจะต้องแสดง บทบาทในการติดตามตรวจสอบการแก้ปัญหาไปจนสุดเต็มที่

- การนำเสนออัตลักษณ์ ศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจของชุมชนออกสู่ โลกภายนอก เช่น รายการ “ของดีบ้านเรา” หรือ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น”

2.1.2.2 ในแนวอน การเล่นบทบาทเป็นช่องทางให้มีการติดต่อสื่อสารใน แนวอน ระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้านด้วยกันเองนั้น ถือได้ว่าเป็นมิติใหม่ของวิทยุชุมชนที่เดียว การแสดงบทบาทในเชิงแนวอนมีการทำได้หลายรูปแบบ เช่น

1) การเป็นสื่อกลางระหว่างประชาชนกับประชาชนกันเอง เช่น เป็นจุด นัดพบระหว่างชาวบ้านที่เป็นวิทยากรกับเป็นผู้ฟังที่สนใจ

2) บทบาทในการเป็นเวทีแสดงความคิดเห็น ทั้งความคิดเห็นต่อเรื่องราว ทั่วๆ ไป (เช่น เพศที่สาม รักในวัยเรียน ฯลฯ) และความคิดเห็นต่อปัญหาของชุมชน รวมทั้งเป็นพื้นที่ รวบรวมข้อเสนอแนะต่อการแก้ปัญหាដันเป็นไปตามหลักการที่ว่า “พยายามหัวดีกว่าหัวเดียว”

3) เป็นจุดประสานความช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างชุมชน ในประเพณี ดั้งเดิมของไทยนิ่งว่า “พริกอยู่บ้านเหนือ” เกลืออยู่บ้านใต้ หัวตะไคร้อยู่บ้านเพื่อน” อันหมายความ ถึงการช่วยเหลืออื้ออาทรระหว่างชุมชนเมื่อเกิดเหตุเภทภัยกับชุมชนใกล้เคียง ซึ่งในปัจจุบันนี้วิทยุ ชุมชนจะสามารถแสดงบทบาทเป็นตัวต่อสายความช่วยเหลือให้ได้ถึงกันได้ (กาญจนากวัฒนา, 2546 : 17-20)

กาญจนากวัฒนา (2546) ได้กล่าวถึง การแสดงบทบาทในการพัฒนาชุมชนใน กระบวนการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ในปัจจุบันนี้ วิทยุชุมชนสามารถจะเป็นพลัง สำคัญหลักหนึ่งในการเข้าร่วมกับการพัฒนาชุมชนในมิติต่างๆ ดังนี้

(1) บทบาทในการเสริมพลังทางเศรษฐกิจ เช่น การเผยแพร่สินค้าของชุมชน การ แนะนำอาชีพ ฯลฯ

(2) บทบาทในการติดตาม/จับตาดู/พิจารณา/การเมืองระดับท้องถิ่น เพื่อทำ หน้าที่ตรวจสอบแนวทาง/นโยบาย/การปฏิบัติงานของการเมืองในชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้าน ฯลฯ

(3) บทบาทในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี สืบทอดภูมิ ปัญญาท้องถิ่น เช่น การแสดงโคลาซิเกะ ประเพณีแห่งเรือ ฯลฯ

(4) บทบาทในการขัดเกลาทางสังคม เช่น การส่งเสริมค่านิยมเรื่องความชันขันแข็ง รักดื่นกำเนิด รักษาสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

(5) บทบาทในการระดมความร่วมมือ (Mobilization) เช่น ในช่วงเวลาที่ต้องการการร่วมมือร่วมแรงร่วมใจทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การรณรงค์ป้องกันพิษสุนัขบ้า โรคเอดส์ ฯลฯ

(6) บทบาทในการเดือนกับวิทยุชุมชนสามารถทำหน้าที่เป็นyanป้องกันชุมชนให้รู้ด้วย

ถ่วงหน้าจากภัยอันตรายต่างๆ การที่วิทยุชุมชนจะแสดงบทบาทนี้ได้ ก็ต้องหมายความว่า แม้ว่าเนื้อหาของวิทยุชุมชนจะเป็นเรื่องราวในชุมชน แต่ผู้รับผิดชอบวิทยุชุมชนก็ต้องเปิดตัวเปิดรับข่าวสารจากโลกภายนอกเพื่อจะได้เป็น “ถ่วงหน้าของการรับรู้ข่าวสาร” และนำมาบอกต่อให้แก่ชุมชน เช่น ภัยจากน้ำท่วม ไฟป่า โรคระบาด ฯลฯ

(7) บทบาทในการประสานความสามัคคี (integration) หรือเป็นสื่อกลางในการจัดการกับความขัดแย้ง แน่นอนว่า ในทุกชุมชนย่อมไม่อาจหลีกเลี่ยงความขัดแย้งทั้งที่มาจากการในชุมชนเอง หรือความขัดแย้งที่เกิดมาจากการนอก ในท่ามกลางความขัดแย้งคงกล่าว วิทยุชุมชนอาจจะเล่นบทเป็น “พื้นที่เจรจา” ให้ทุกฝ่ายได้เข้ามายเจรจากลงต่อรองกัน

(8) บทบาทในการสร้างบุคลิกภาพแบบใหม่ให้แก่คนในชุมชน เมื่อวิทยุชุมชนได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ได้เข้ามามีปากมีเสียงในพื้นที่สาธารณะ ก็เท่ากับว่าวิทยุชุมชนได้เป็นเวทีสำหรับฝึกซ้อมให้ประชาชนรู้จักแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ

สำหรับบทบาทที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะสามารถใช้เป็นกรอบเพื่อประเมิน ความก้าวหน้าของวิทยุชุมชน กล่าวคือ ยิ่งนับวันสัดส่วนของการแสดงบทบาทเพื่อเชื่อมต่อการสื่อสารในแนวอนุเคราะห์มากขึ้น ในขณะที่สัดส่วนของการสื่อสารจากบุคลากรจะลดลง จึงจะหมายความว่า วิทยุชุมชนได้ทำหน้าที่เข้าใกล้กับโฉมหน้าที่แท้จริงของวิทยุชุมชนมากขึ้น (กาญจนากี้วเทพ, 2546 : 17-20)

2.1.3 การบริหารจัดการวิทยุชุมชน

กาญจนากี้วเทพ (2546) ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการเรื่องวิทยุชุมชนนั้น มีมิติ 4 ด้านที่ต้องบริหารจัดการให้ครอบคลุมดังนี้

- (1) การบริหารจัดการตัวบุคคล
- (2) การบริหารจัดการการผลิตรายการ
- (3) การบริหารจัดการอุปกรณ์ สิ่งของ
- (4) การบริหารจัดการงบประมาณ

ในการบริหารจัดการทั้ง 4 มิตินี้ การบริหารจัดการวิทยุชุมชน จำเป็นต้องมีหลักการสำคัญบางประการในการบริหารจัดการ เพื่อให้สอดคล้องกับความหมายที่แท้จริงของวิทยุชุมชน คือ

(1) หลักการบริหารอย่างเป็นอิสระ ปราศจากการครอบจ้าวอำนาจภายในกลุ่มคณะกรรมการ และเป็นอิสระจากกรรมการของจากอิทธิพลภายนอก ไม่ว่าจะเป็นอิทธิพลของการเมืองท้องถิ่น ธุรกิจ โฆษณา และอื่นๆ

(2) หลักการบริหารแบบประชาธิปไตย ผลการวิจัยเรื่องวิทยุชุมชนที่ผ่านมาได้พิสูจน์แล้วว่า ระบบการบริหารแบบ “แต่งตั้ง สั่งการ ควบคุม” แบบราชการนั้น ไม่อาจก่อให้เกิดโฉนดหน้าของวิทยุชุมชนที่แท้จริงได้ การบริหารจัดการวิทยุชุมชนจึงต้องใช้หลักการ “เลือกตั้ง ประชุมมาข้อสรุป กำหนดกรอบ สร้างจิตสำนึก”

(3) หลักการบริหารร่วม ถึงแม้จะมีคณะกรรมการหลายชุด รวมทั้งมีการแบ่งฝ่ายงานต่างๆ แต่ทว่าความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการต่างๆ นั้น มิได้เน้นลักษณะล้าดับชั้นที่มีโครงสร้างกว่า ต่ำกว่า มีอำนาจหนึ่งอีกกว่า น้อยกว่า แต่ทว่าคณะกรรมการทุกชุด ฝ่ายทุกฝ่าย จะต้องมีส่วนร่วมในการบริหารที่เรียกว่าเป็น “การบริหารร่วมกัน” (กาญจนฯ แก้วเทพ, 2546 : 33)

โครงสร้างการบริหารจัดการวิทยุชุมชน ประกอบด้วย 6 ส่วนที่สำคัญคือ (กาญจนฯ แก้วเทพ, 2546)

- (1) เป้าหมายและวัตถุประสงค์
- (2) นโยบาย
- (3) แผนงาน
- (4) การแบ่งงาน
- (5) การประสานงาน
- (6) การประเมินผล

(1) เป้าหมายและวัตถุประสงค์ การกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์นั้น ในภาคปฏิบัติคุณมีองจะเป็นข้ออ่อนของการบริหารงานแบบไทยๆ เนื่องจากมักไม่ได้มีการระบุเอาไว้อย่างชัดเจน มักถือว่า “รับรู้กันได้โดยปริยาย” หรือไม่ได้จัดลำดับความสำคัญ ทั้งๆ ที่เป้าหมายจะเป็นเสมือนเชือกแห่งการผูกร้อยความเข้าใจของคนทำงานเป็นประ erre

ตัวอย่างเช่น หากในหมู่คนทำงานวิทยุชุมชนมีความเข้าใจว่า การมาทำวิทยุชุมชนก็เพื่อให้มีรายการวิทยุออกอากาศอยู่ได้ทุกวัน นี่ก็คงเป็นความเข้าใจเป้าหมายที่คาดเคลื่อนไปจากเรื่อง “วิทยุชุมชน” หรือตัวอย่างที่ได้ยกมากล่าวถึงลำดับความสำคัญของเป้าหมายว่า วิทยุชุมชนไม่ใช่วิทยุ “เพื่อ” ชุมชนเท่านั้น แต่เป้าหมายที่สำคัญคือ เป็นวิทยุ “โดย” ชุมชน ฉะนั้น

เป้าหมายสูงสุดของวิทยุชุมชนที่อาจจะระบุได้ในที่นี้ ซึ่งเป็นเป้าหมายที่กำหนดมาจาก “ที่มาที่ไป” ของวิทยุชุมชน นั้นคือ

(1.1) เป็นวิทยุที่มีลักษณะประชาธิปไตยอย่างเต็มที่ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือไปสร้างสังคมประชาธิปไตย

(1.2) เป็นวิทยุที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งในด้านต่างๆ ซึ่งหมายความว่าเป็นวิทยุที่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างตรงเป้าและแท้จริง

ความไม่ชัดเจนในเรื่องเป้าหมาย วัตถุประสงค์นี้ จะเป็น “การตกบันไดขั้นแรก” ที่จะส่งผลให้เกิดอาการตกบันไดขั้นต่อๆ ไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการวางแผนนโยบาย การวางแผนงาน การเลือกคณะกรรมการ วิธีการดำเนินงาน ฯลฯ ดังตัวอย่างที่ได้กล่าวมาในตอนข้างต้น ดังนั้น การกิจกรรมที่เพิ่งกระทำในการเรียกประชุมกลุ่มนุ่กคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องวิทยุชุมชน ก็คือการทำข้อตกลงกันในเรื่องเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของโครงการวิทยุชุมชน ซึ่งจะต้องเขียนออกมาก่อนให้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน ต้องหมั่นนำเสนอเป้าหมายมาทบทวนอยู่เสมอเวลาที่เกิดปัญหาและต้องตัดสินใจ รวมทั้งให้เป็นช่องหลักในการประเมินผล

(2) นโยบาย ในขณะที่เป้าหมายเป็นเสมือนการให้คำตอบแก่ผู้เดินทางว่า ชุดหมายปลายทางที่เราจะไปให้ถึงนั้นอยู่ที่ไหน แต่ในการเดินทางนั้น เราไม่วิธีการหลายแบบที่จะใช้ได้ วิธีการที่เราเลือกใช้ก็คือ นโยบายนั้นเอง

ตัวอย่างเช่น หากเรา妄想เป้าหมายเอาไว้ว่า จะสร้างวิทยุชุมชนให้มีลักษณะประชาธิปไตยให้มากที่สุด เราเก็ตต้องกำหนดนโยบายให้มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกิจกรรมวิทยุให้หลากหลายรูปแบบ หรือหากเรา妄想เป้าหมายที่จะเพิ่มความนิยมในการรับฟังของชุมชน เราเก็ตต้องกำหนดนโยบายให้มีการประชาสัมพันธ์รายการวิทยุชุมชนให้กับว่างหวังที่สุด เป็นต้น

(3) แผนงาน เป็น “สะพานเชื่อมต่อ” ระหว่างเป้าหมาย/นโยบายที่เป็นสิ่งที่เป็นนามธรรมจับต้องไม่ได้ กับ กิจกรรมการทำงานที่เป็นรูปธรรม มองเห็นจับต้องได้ และเป็นการคำนวณสมดุลระหว่างทรัพยากรที่เรามีกับเป้าหมายที่วางเอาไว้ให้รับมือกันในแผนงาน นอกจากจะต้องมีรายละเอียดของวัตถุประสงค์แล้ว อย่างน้อยก็ยังต้องมีการระบุหัวข้อเหล่านี้ให้ชัดเจนคือ

(3.1) จะต้องทำอะไรบ้าง

(3.2) ใครทำอะไรบ้าง

(3.3) ทำอย่างไร

(3.4) เมื่อไหร่เริ่มต้น/เมื่อไหร่เสร็จสิ้น

(3.5) ที่ไหน

(3.6) ต้องใช้ทรัพยากรอะไรบ้าง (จำนวนคน/เวลา/งบประมาณ/สถานที่/อุปกรณ์)

(3.7) คาดหวังว่าจะมีผลงาน (output) อะไรออกมานะบ้าง

(3.8) จะติดตาม/ประเมินผลด้วยวิธีการอะไร

จากหัวข้อที่ระบุข้างต้นนี้ จะชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า นอกจากแผนงานจะฐานะเป็นเสมือนสะพานเชื่อมต่อระหว่างสิ่งที่คาดหวังเอาไว้กับสิ่งที่ลงมือทำจริงแล้ว แผนงานยังเป็นเสมือนกองกลางของทีมผู้คนออลที่ช่วยให้เกิดการประสานงานระหว่างฝ่ายต่างๆ เนื่องจากในแผนงานนั้น ทุกคนจะมองเห็นภาพรวมว่า โครงสร้างทางไร เมื่อไหร่ ที่ไหน

สำหรับประเภทของแผนงานนั้น ในองค์กรทั่วๆ ไปมักจะมีการวางแผนงาน 3 ประเภท คือ แผนงานระยะยาว (เช่น 1 - 3 ปี) แผนงานระยะกลาง (เช่น 6 เดือน) และแผนงานระยะสั้น (เช่น ทุกอาทิตย์/ทุกเดือน) โดยที่แผนทั้ง 3 ประเภทนี้ต้องสอดรับกัน และสำหรับงานวิทยุชุมชน ซึ่งมีลักษณะเหมือนงานวิทยุโดยทั่วไปที่ต้องการการทำงานประสานจากหลายฝ่าย มิใช่งานประเภท “ศิลปินเดี่ยว” หรือ “One man show” และยังเป็นงานที่ต้องมีการเตรียมการล่วงหน้า เอาไว้ก่อน มิใช่การค้นกลอนศกอย่างปัจจุบันทันควัน ก็ยิ่งมีความจำเป็นมากยิ่งขึ้นเป็นทวีคูณที่จะต้องมีการวางแผนอย่างละเอียด เช่น การวางแผนรายการประจำเดือน ทั้งเพื่อให้มีการตรวจสอบล่วงหน้า และเพื่อให้มีการ “เปลี่ยนแผน” ในกรณีที่เกิดปัญหาอุปสรรคขึ้นมา สำหรับเรื่องการวางแผนงานนี้ ผลการวิจัยเรื่องวิทยุชุมชนที่ผ่านมาได้ข้อค้นพบที่ชวนให้น่ากังวลใจว่า ยังไม่ค่อยมีการวางแผนงานในการทำงานวิทยุชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีผลทำให้ความไฟฟื้นเรื่องวิทยุชุมชนไม่อาจเปรียบเป็นความจริงได้

(4) มีการจัดระบบการแบ่งงานกันทำ มีประโยชน์หลายอย่างก่อตัวคือ นอกจากจะทำให้รู้ว่าโครงสร้างทำอะไรบ้างแล้ว ยังเป็นการกระจายความรับผิดชอบและการออกใบ รวมทั้งมองเห็นปริมาณที่แต่ละตำแหน่งต้องรับผิดชอบ การจัดระบบแบ่งงานกันทำอาจมีหลากหลายแบบ แล้วแต่ความต้องการของวิทยุชุมชนในแต่ละที่ ในการแบ่งฝ่ายงานต่างๆ นั้น ควรมีการระบุลักษณะรายละเอียดของงาน (Job description) ของแต่ละฝ่ายงานจะครอบคลุมงานอะไรบ้าง ทั้งนี้ในกรณีที่มีการหมุนเวียนผู้ดูแลเปลี่ยนตัวบุคคล คนใหม่จะสามารถเรียนรู้การทำงานได้อย่างรวดเร็วโดยคุ้นเคย ลักษณะรายละเอียดของงาน ตัวอย่างรายละเอียดของงานก็ เช่น ฝ่ายรายการกระจายเสียง (วิทยุบูรัรษ์) มีหน้าที่ในการผลิตรายการ วางแผนรายการ ตลอดจนบรรจุรายการเพื่อเผยแพร่ในการเสนอ ข่าว ความรู้ ความบันเทิงอย่างเป็นสัดส่วนและมีประสิทธิภาพ ตรวจสอบรายการ วางแผนผลิตและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ตามนโยบาย

(5) การประสานงาน เปรียบเสมือนเลือดที่นำเอาหัวใจของศีรษะของเสียไปส่งต่อตามส่วนต่างๆ ของร่างกาย หากร่างกายขาดเลือดแล้ว อวัยวะทุกส่วนก็ไม่อาจทำงานต่อไปได้ฉันใดก็ฉันนั้น การประสานงานในวิทยุชุมชนก็คือกลไกหลักในการทำงานของวิทยุชุมชนนั้นเอง มีบทเรียนที่น่าสนใจเกี่ยวกับการสร้างสรรค์กลไกการประสานงานให้ทำงานมีประสิทธิภาพจากตัวอย่างการปฏิบัติงานของวิทยุชุมชน ดังนี้ เช่น

(5.1) น่าจะมีการแต่งตั้งตำแหน่ง “เจ้าหน้าที่/ผู้ประสานงาน” ในระดับต่างๆ เอาไว้เลข เช่น วิทยุชุมชน โครงการมีเจ้าหน้าที่ประสานงานรายการ หรือมีการทำหน้าที่ตำแหน่ง ผู้ประสานงานระหว่างคณะกรรมการบริหารกับคณะกรรมการพัฒนารายการ เป็นต้น

(5.2) ต้องหมั่นนึกการประชุมอย่างสม่ำเสมอ/ต่อเนื่อง เมื่อจากธรรมชาติการทำงานของวิทยุชุมชนมิได้ใช้ “การสั่งการ” แต่ใช้ “การตกลงร่วมกัน/ต่อรองความคิดเห็น” กัน ดังนั้น จึงต้องมีการใช้ที่ประชุม

(5.3) กลยุทธ์ที่จะทำให้มีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ/ต่อเนื่องนั้น มีหลายวิธีการ เช่น กำหนดคืนประชุมที่แน่นอนในแต่ละเดือน หรือการนัดหมายวันประชุมครั้งต่อไปในตอนท้ายของการประชุมทุกครั้ง

(6) การประเมินผล จะต้องถูกบรรจุเอาไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผนงานเสมอ และจะต้องมีการทำแผนประเมินผลเอาไว้อย่างชัดเจน แน่นอน (กาญจนา แก้วเทพ, 2546 : 34-38)

2.1.4 ปัญหาการดำเนินงานวิทยุชุมชน นับตั้งแต่ พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา วิทยุชุมชนประสบกับ ปัญหาหลายด้าน ปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาคลื่นทับ/คลื่นแทรก ปัญหานุคคลากร ปัญหางบประมาณ ปัญหา อุปกรณ์ในห้องส่ง และปัญหาการสร้างเครือข่าย/ความเข้มแข็งภายในชุมชน สรุปได้ดังนี้ (สำนักงานภูมิภาคเชิงตะวันออกเฉียงใต้, 2553)

2.1.4.1 ปัญหาคลื่นทับ / คลื่นแทรก เป็นปัญหาที่วิทยุชุมชนส่วนใหญ่ประสบอยู่ โดยวิทยุชุมชนร้อยละ 35.5 มีปัญหาการใช้คลื่นความถี่ทับกัน และวิทยุชุมชนร้อยละ 28.6 มีปัญหา เลขคลื่นความถี่ใกล้กันจนทำให้เกิด การแทรกหรือเบียดกัน ส่วนปัญหาเพื่อที่ตั้งสถานีใกล้กันจนทำให้เกิดการแทรกหรือเบียดกันมีร้อยละ 21.2 และ วิทยุชุมชนร้อยละ 14.7 ไม่มีปัญหาคลื่นทับ/ คลื่นแทรก จากปัญหาดังกล่าวมีวิทยุชุมชนร้อยละ 38.3 สามารถ แก้ไขปัญหาคลื่นทับ/คลื่นแทรก ส่วนวิทยุชุมชนอีกร้อยละ 61.7 ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาคลื่นทับ/คลื่นแทรกได้

2.1.4.2 ปัญหานุคคลากร ปัญหาที่พบมากที่สุดคือบุคลากรขาดความรู้ทางเทคนิค การใช้เครื่องส่ง การใช้ชีซี การใช้คอมพิวเตอร์ฯลฯ มีร้อยละ 19.7 ปัญหาร่องลงมาคือผู้จัดรายการขาดทักษะการจัดรายการที่มี ประสิทธิภาพ/หลักภาษา/น่าสนใจ ร้อยละ 16.6 แต่อย่างไรก็ตามสถานีวิทยุชุมชนร้อยละ 5.7 ไม่มีปัญหาด้านบุคลากร เมื่อพิจารณาตามภาคแล้ว ปรากฏว่า

ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง ภาคอีสาน พบปัญหาบุคลากรขาด ความรู้ทางเทคนิคเหมือนกับภาพรวมของทั้งประเทศ ในขณะที่ภาคตะวันออกพบปัญหาการขาดแคลน อาสาสมัครมากที่สุด และภาคตะวันตกพบปัญหาผู้ช่วยการขาดทักษะมากที่สุด

2.1.4.3 ปัญหางบประมาณ ในภาพรวมทั้งประเทศพบว่าปัญหาขาดแคลน

งบประมาณเพื่อพัฒนาบุคลากร และซ่อมแซมเครื่องมือมีมากที่สุดถึงร้อยละ 52.5 และปัญหานี้ทำให้หลายสถานีต้องหยุดดำเนินการ เพราะ เครื่องส่งเสียงและไม่มีงบประมาณซ่อมแซม แต่อ้างว่าก็ตามสถานีวิทยุชุมชนที่ไม่มีปัญหางบประมาณมีร้อยละ 24.2 เมื่อพิจารณาตามรายภาคแล้ว พบว่า ภาคตะวันตกไม่มีปัญหางบประมาณมากที่สุด การที่สถานีวิทยุชุมชน เหล่านี้ ไม่มีปัญหางบประมาณ เนื่องจากมีความสามารถในการระดมทุน หรือมีหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ให้การสนับสนุนทั้งค่าใช้จ่ายประจำเดือนและการบำรุงรักษาเครื่องส่งและอุปกรณ์ต่างๆ

2.1.4.4 ปัญหาอุปกรณ์ในห้องส่ง ปัญหาการขาดอุปกรณ์ถ่ายทอดสดเป็นปัญหาที่สถานีวิทยุระบุมาบานมาก ที่สุด มีร้อยละ 28.7 และปัญหาร่องลงมาคืออุปกรณ์ในห้องส่งมีไม่เพียงพอ มีร้อยละ 24.8 เมื่อพิจารณาตามรายภาคแล้ว ภาคเหนือไม่มีปัญหาอุปกรณ์ในห้องส่งมากที่สุด ส่วนภาคตะวันตกมีปัญหาอุปกรณ์ในห้องส่งมีไม่พอ มากที่สุด

2.1.4.5 ปัญหาการสร้างเครื่อข่าย/การสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชน สถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่ไม่มี ปัญหาการสร้างเครือข่าย/การสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชน มีร้อยละ 72.5 แต่ถ้าระบบปัญหานี้ในประเด็นนี้ พบว่าถ้าสถานีวิทยุชุมชนมีปัญหาแล้วไม่รู้จะไปปรึกษาใครเป็นปัญหาที่ถูกระบุไว้มากที่สุด มีร้อยละ 8.4 ส่วน ปัญหาอื่นๆ ที่มีร้อยละ 12.6 ได้แก่ เครือข่ายขาดข้อมูลทั่วสารทำให้ไม่เท่าทันสถานการณ์ การติดต่อ ประสานงานในระดับภาคไม่ต่อเนื่อง และหน่วยราชการในชุมชนไม่เข้ามามีส่วนร่วม เป็นต้น

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

2.2.1 ความหมายของการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการ คือ งานของหัวหน้า หรือผู้นำที่จะต้องกระทำเพื่อให้กลุ่มต่างๆ ที่มีคนหมู่มากนาอยู่ร่วมกัน และร่วมกันทำงาน เพื่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจไว้จนสำเร็จผลโดยได้ประสิทธิภาพ กล่าวอีกอย่างๆ การบริหาร คือการทำให้งานเสร็จลงได้โดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้กระทำให้เสร็จ (ธงชัย สันติวงศ์, 2540 : 1)

งานบริหารจัดการ หมายถึง กิจการที่เกี่ยวกับการจัดการดำเนินงานให้มีการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้นในองค์การ ทั้งนี้เพื่อให้งานขององค์การสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ (ศิริพงษ์ ลควรัลย์ ณ อยุธยา, 2540 : 1)

การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการของการวางแผน การจัดองค์กร การมีส่วนร่วมและการควบคุมกำลังความพยายามของสมาชิกขององค์กรและการใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จของเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้(สมยศ นาวีการ, 2538 : 18)

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุมของผู้บริหาร โดยที่ผู้บริหารไม่ได้ทำเอง ทั้งนี้เพื่อให้องค์การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

2.2.2 ทฤษฎีการจัดการ

การจัดการตามหลักการจัดการทั่วไป (General principles of management) ตามทฤษฎีการจัดการของ Henri Fayol โดย Fayol มีความเชื่อว่า เป็นไปได้ที่เราจะทางศึกษาดึงศาสตร์ที่เกี่ยวกับการบริหาร (administrative sciences) ซึ่งสามารถใช้ได้กับการบริหารทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานธุรกิจงานธุรกิจ Fayol (อ้างอิงจาก นพวพ สุวรรณเรือง, 2536 : 53-54) ได้สรุปสาระสำคัญตามแนวความคิดของตนไว้ดังนี้

2.2.2.1 เกี่ยวกับหน้าที่การจัดการ (management functions) Fayol ได้อธิบายถึงกระบวนการจัดการงานว่า ประกอบด้วยหน้าที่ (functions) ทางการจัดการ 5 ประการ คือ

1) การวางแผน (Planning) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจ และกำหนดขึ้นเป็นแผนการปฏิบัติงานหรือวิธีทางที่จะปฏิบัติเอาไว้ เพื่อสำหรับเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคต

2) การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารจำต้องจัดให้มีโครงสร้างของงานต่างๆ และอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักร สิ่งของและตัวคน อยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสม ในอันที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้

3) การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง หน้าที่ในการสั่งงานต่างๆ ของผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งกระทำให้สำเร็จผลด้วยคี โดยที่ผู้บริหารจะต้องกระทำการเป็นตัวอย่างที่ดี จะต้องเข้าใจคุณงานของตน

4) การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่จะต้องเขื่อนโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้ และกำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน

5) การควบคุม (Controlling) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่างๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้แล้ว

ทั้ง 5 หน้าที่ที่ Fayol ได้วิเคราะห์แยกແยะไว้นี้ ถือได้ว่าเป็นวิถีทางที่จะให้ผู้บริหารทุกคน สามารถบริหารงานของตนให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้

2.2.2.2 ผู้บริหารจะต้องมีคุณลักษณะพร้อมความสามารถดังนี้ Fayol แยกແยะให้เห็นว่าคุณสมบัติทางค้าน เทคนิคบริหารการทำงาน นั้น สำคัญที่สุดในระดับงานของมนุษย์ แต่สำหรับระดับสูงขึ้นไปกว่านั้นความสามารถทางด้านบริหาร จะเพิ่มความสำคัญตามลำดับ และมีความสำคัญมากที่สุดในระดับผู้บริหารชั้นสูดยอด (top executive) ควรจะได้มีการอบรม (training) ความรู้ทางด้านบริหารความคู่กัน ไปกับความรู้ทางด้านเทคนิคในการทำงาน

2.2.2.3 เกี่ยวกับหลักจัดการ (management principles) Fayol ได้วางหลักทั่วไปที่ใช้ในการบริหารไว้ 14 ข้อ ซึ่งใช้สำหรับเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้บริหาร หลักทั่วไปดังกล่าวมีดังนี้คือ

1) หลักที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (authority & responsibility) คือ อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ ผู้ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ที่จะออกคำสั่ง ได้นั้น ต้องมีความรับผิดชอบต่อผลงานที่ตนทำไปนั้นด้วย

2) หลักของการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว (unity of command) คือ ในการกระทำใดๆ คนงานควรได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เกิดความสับสนในคำสั่งด้วยการปฏิบัติตามหลักข้อนี้ ย่อมจะช่วยให้สามารถจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการทำงานได้

3) หลักของการมีจุดนำยาร่วมกัน (unity of direction) กิจกรรมของกลุ่มที่มีเป้าหมายอันเดียวกันควรจะต้องดำเนินไปในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกัน เป็นไปตามแผนงานเพียงอันเดียวร่วมกัน

4) หลักของการสร้างไว้ซึ่งสายงาน (scalar chain) สายงานอันนี้คือสายการบังคับบัญชาจากระดับสูงมาลงระดับต่ำสุด ด้วยสายการบังคับบัญชาตั้งก้าล่าวจะอำนวยให้การบังคับบัญชาเป็นไปตามหลักของการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว และช่วยให้เกิดระเบียบในการส่งทอดข่าวสารข้อมูลระหว่างกันอีกด้วย

5) หลักของการแบ่งงานกันทำ (division of work or specialization) คือ การแบ่งแยกงานกันทำตามความถนัด โดยไม่ทำนึงถึงว่าจะเป็นงานด้านบริหารหรือด้านเทคนิค

6) หลักเกี่ยวกับระเบียบวินัย (discipline) โดยถือว่าระเบียบวินัยในการทำงานนั้น เกิดจากการปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำงาน ทั้งนี้โดยมุ่งที่จะก่อให้เกิดการเคารพเชือพึงและทำงานตามหน้าที่ด้วยความตั้งใจ เรื่องดังกล่าวนี้ จะทำได้ก็โดยที่ผู้บังคับบัญชาต้องมีความ

ชื่อสัคชัยสุจริต และเป็นตัวอย่างที่ดี ข้อคิดจะระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้อ้อยู่ใต้บังคับบัญชา จะต้องเป็นไปอย่างยุติธรรมมากที่สุด และจะต้องมีคือเป็นหลักปฏิบัติอย่างคงเส้นคงวา

7) หลักของการถือประโยชน์ส่วนบุคคลเป็นรองประโยชน์ส่วนรวม (subordination of individual to general interest) หลักข้อนี้ระบุว่า ส่วนรวมย่อมสำคัญกว่าส่วนย่อยๆ ต่างๆ เพื่อที่จะให้สำเร็จผลตามเป้าหมายของกลุ่ม (องค์การ) นั้น ผลประโยชน์ส่วนได้เสียของกลุ่มนี้ย่อมต้องสำคัญเหนืออื่นใดทั้งหมด

8) หลักของการให้ผลประโยชน์ตอบแทน (remuneration) การให้และวิธีการจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนควรที่จะยุติธรรม และให้ความพอใจมากที่สุดแก่ทั้งฝ่ายลูกจ้างและนายจ้าง

9) หลักของการรวมอำนาจไว้ส่วนกลาง (centralization) หมายถึง ว่าใน การบริหารจะมีการรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลาง เพื่อให้ควบคุมส่วนต่างๆ ขององค์กรไว้ได้ semen อ และการกระจายอำนาจจะมากันน้อยเพียงใดก็ย่อมแล้วแต่กรณี

10) หลักของความมีระเบียบเรียบร้อย (order) ทุกสิ่งทุกอย่างไม่ว่า สิ่งของหรือคนต่างต้องมีระเบียบและรู้ว่าตนอยู่ในที่ใดของส่วนรวม หลักนี้คือหลักฐานที่ใช้ในการจัดสิ่งของและตัวคนในการจัดการนั้นเอง

11) หลักของความเสมอภาค (equity) ผู้บริหารต้องมีคือความเชื่อว่า ไม่มีความยุติธรรมเป็นหลักปฏิบัติต่อผู้อ้อยู่ใต้บังคับบัญชา ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งความจงรักภักดี และการอุทิศตนเพื่องาน

12) หลักของความมีเสถียรภาพของการว่าจ้างทำงาน (stability of tenure) กล่าวว่า ทั้งผู้บริหารและคนงานต้องใช้เวลาจะนาน เพื่อเรียนรู้งานจนทำงานได้ดี การที่คนเข้าออกมากย่อมเป็นสาเหตุให้ต้องสืบเปลี่ยน และเป็นผลของการบริหารงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ

13) หลักของความคิดริเริ่ม (initiative) เนื่องจากว่าคนฉลาดย่อมต้องการที่จะได้รับความพอใจจากการที่ตนได้ทำอะไรด้วยตัวเอง ดังนั้น ผู้บังคับบัญชาควรจะเปิดโอกาสให้ผู้น้อยได้ใช้ความริเริ่มของตนบ้าง

14) หลักของความสามัคคี (esprit de corps) เน้นถึงความจำเป็นที่คนต้องทำงานเป็นกลุ่มที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (teamwork) และชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการติดต่อสาร (communication) เพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มทำงานที่ดี

หลักการจัดการของ Fayol ข้างต้นนี้ ยังเป็นหลักเกณฑ์ที่ได้ใช้ปฏิบัติอยู่ จนทุกวันนี้ เพราะ ไม่ว่าเราจะยกเอาการใดก็ตามขึ้นมาแยกแยะก็ อาจจะเห็นว่างานบริหารขององค์การเหล่านี้ มีการจัดแบ่งหน้าที่ของผู้บริหารไว้ใกล้เคียงกับหลักเกณฑ์ที่ Fayol ได้แบ่งแยกเอาไว้

ผลงานที่ Taylor และ Fayol ได้คิดค้นขึ้นมาในช่วงสมัยการจัดการที่มีหลักเกณฑ์นั้น ทั้งสองกรณีมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนซึ่งกันและกัน นักบริหารทั้งสองคนนี้ต่างมีความเชื่อตรงกันว่า ถ้าได้มีการจัดการด้านที่เกี่ยวกับบุคคลและทรัพยากรอื่นๆ อย่างถูกต้องแล้ว ก็จะเป็นกุญแจที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้ และทั้งสองก็ได้ใช้วิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์ในการจัดการด้วย จนมีที่เป็นข้อแตกต่างแต่ไม่เป็นการขัดแย้งกันก็คือ Taylor ใช้วิธีเรียนพิจารณาจากระดับปฏิบัติการ จากข้างล่าง และมุ่งสนใจพิจารณาในระดับงานที่เป็นงานปฏิบัติการที่ฐาน ส่วน Fayol นั้นเนื่องจากได้ใช้เวลาส่วนมากค้นคว้าหลักทฤษฎี จำกัดด้วยงานบริหารในระดับสูงที่ทำงานอยู่ (อ้างอิงจาก มัชวะพ สุวรรณเรือง, 2536 : 53-54)

2.2.3 กระบวนการบริหารจัดการ

จากแนวคิดของสมัย นาวีการ (2536) ; ศรีพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อุษยา (2540) ได้แบ่งกระบวนการบริหารจัดการเป็น 4 ประการ ดังนี้

(1) การวางแผน (Planning) เป็นหน้าที่แรกของผู้บริหารที่ต้องให้ความสำคัญ ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมาย นโยบาย ตลอดจนวิธีการในการปฏิบัติภาระงานต่างๆ ไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ทุกคนในองค์การถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้สำเร็จลงตามกำหนด วันเวลา และเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยขั้นแรกของการวางแผนจะเป็นการเลือกเป้าหมายขององค์การ ภายหลังจากนั้นเป้าหมายจะถูกกำหนดขึ้นมาสำหรับหน่วยงานย่อยขององค์การ การวางแผนเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์การจะมีลักษณะเป็นระบบ นอกเหนือไป การวางแผนในอนาคตจะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ และเป็นการยอมรับของผู้บริหาร และพนักงาน ขององค์การด้วย การวางแผนโดยผู้บริหารระดับต้นหรือระดับกลางมีระยะเวลาสั้นกว่าการวางแผนโดยผู้บริหารระดับสูง

(2) การจัดองค์การ (Organizing) เป็นหน้าที่ทางการบริหารที่รวมกิจกรรมทางการบริหารเพื่อเปลี่ยนความต้องการในรูปของแผนที่กำหนดไว้ เป็นโครงสร้างของภาระหน้าที่ และอำนาจ ซึ่งในทางปฏิบัติการจัดองค์การจะเกี่ยวข้องกับการออกแบบหรือการกำหนด ความรับผิดชอบและหน้าที่ของแต่ละบุคคลและการกำหนดงานของแต่ละกลุ่ม เพื่อนำไปสู่ การกำหนดโครงสร้างที่เหมาะสมขององค์การ และเพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานให้สำเร็จลงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ นอกเหนือไปยังรวมถึงการบริหารงานบุคคล (Staffing) ว่าเป็น ส่วนหนึ่งของการจัดองค์การด้วย

(3) การนำ (Directing) เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการเป็นผู้นำ และการชี้แจงให้ผู้ใต้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงาน เป็นหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล และก่อรุ่นในองค์การ โดยอยู่บนพื้นฐานของการเชื่อมต่อ การติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะมีความสำคัญต่อหน้าที่การส่งการโดยสรุป หน้าที่การส่งการจะเกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิพลและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ใน การปฏิบัติงานของพวกรา โดยผ่านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

(4) การควบคุม (Controlling) หมายถึง กระบวนการเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า ได้ดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การแล้ว หรือจะต้องกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ที่คาดหวังไว้ในอนาคต ซึ่งผู้บริหารต้องปฏิบัติหน้าที่ในการควบคุม การควบคุมเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ การกำหนดมาตรฐานของผลการปฏิบัติงาน การวัดผลการปฏิบัติงานและทำการเบริร์บเทียบกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ และการแก้ไขผลการปฏิบัติงานหากที่ไม่เป็นไปดังมาตรฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถตัดตามเหตุการณ์ได้ทันเวลา หากมีการปฏิบัติที่เปลี่ยนไปจากที่กำหนดไว้จะสามารถปรับปรุงแก้ไขได้ทันเวลา

สรุปได้ว่า ในกระบวนการบริหารทั้ง 4 ขั้นตอนนั้นล้วนเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก ต่อการบริหารซึ่งเราไม่สามารถแยกขั้นตอนแต่ละขั้นออกจากกันได้ ทั้งนี้ก็ เพราะว่ากระบวนการบริหารแต่ละขั้นตอนจะมีความสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่ ประกอบกับการเปลี่ยนแปลง บนโลกที่เกิดขึ้น ทำให้การบริหารต้องเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น

2.2.4 แนวคิดการจัดการทรัพยากรมนุษย์

นพ ศรีบุญนาค (2546) กล่าวว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์ นับว่าเป็นหน้าที่ของผู้จัดการหรือผู้บริหารที่มีความสำคัญยิ่ง ทั้งนี้ เพราะหากมีการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลแล้ว ก็จะทำให้มีความสามารถในการด้านต่างๆ โดยเฉพาะความสามารถในการแข่งขันขององค์การสูงขึ้น

กิจกรรมที่สำคัญของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ (นพ ศรีบุญนาค ,2546: 47)

- (1) การวางแผนกำลังคน
- (2) การวิเคราะห์งาน
- (3) การสรรหาและคัดเลือกพนักงาน
- (4) การฝึกอบรมและการพัฒนาบุคคล
- (5) การบริหารค่าตอบแทน

- (6) การประเมินผลการปฏิบัติงาน
- (7) สุขภาพและความปลอดภัยของพนักงาน
- (8) การดำเนินการด้านวินัยพนักงาน
- (9) การวิจัยงานด้านทรัพยากรมนุษย์
- (10) พนังงานสัมพันธ์และการเจรจาต่อรอง

การจัดการทรัพยากรมนุษย์เริ่มต้นจากการเพิ่มความสามารถขององค์การ โดยการดึงคุณและว่าจ้างบุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่ดีที่สุดให้แก่องค์การ โดยการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ตามความต้องการขององค์การทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การสรรหาและคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานจะทำให้องค์การได้บุคคลที่ดีที่สุดสำหรับงานที่มีอยู่ ทำให้เชื่อมั่นได้ว่าบุคคลเหล่านี้ได้รับการบรรจุแต่งตั้งในตำแหน่งที่เหมาะสม การพัฒนาและฝึกอบรมบุคคลจะช่วยเพิ่มพูนทักษะความรู้ และประสบการณ์ให้แก่บุคลากร ส่วนการประเมินผลการปฏิบัติงาน จะทำให้องค์การทราบถึงความเหมาะสมในการใช้บุคคลว่าเหมาะสมกับงานที่มากน้อยเพียงใด การจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ ย่อมชูงิสนาซิกขององค์การให้สามารถสร้างผลงานดีเด่น สร้างหัวญญ์กำลังใจให้พนักงานเกิดความผูกพันกับงานและองค์การ อีกทั้งยังทำให้สามารถลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานได้ ส่งผลให้องค์การมีความสามารถในการแข่งขันได้ นอกจากทำให้องค์การสามารถอยู่รอดได้ แล้วยังทำให้องค์การเจริญเติบโต ได้อีกด้วย (นพ ศรีบุญนาค, 2546 : 47-48)

2.2.5 แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรการบริหาร (4 M)

อร่าม ศรีพันธุ์ (2553) กล่าวว่า การบริหารที่เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ต้องอาศัยทรัพยากรที่มีความสมบูรณ์ และมีคุณภาพ เป็นปัจจัยในการบริหารงาน โดยมีปัจจัย 4 ประการ หรือที่เรารู้จักกันดีในชื่อว่า ปัจจัยการบริหาร 4'M คือ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุ อุปกรณ์ (Material) และเครื่องจักร (Machine) การทำงานให้มีประสิทธิผล และให้ดำเนินไปได้โดยราบรื่นนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำด้วยความรับผิดชอบอย่างสูง ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง ไม่บิดเบือนจุดประสงค์ที่แท้จริงของงาน ความผิดพลาดล้มเหลวของการกิจ ส่วนมากเกิดจากมนุษย์เหตุ ก็คือ การหลอกด้วยเงย หลอกกันและกันการบริหารไม่มีสูตรสำเร็จที่ตายตัว รูปแบบการบริหารจึงขึ้นอยู่กับบริบทของผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จนอกเหนือจากความตั้งใจจริงมุ่งมั่นต่อ คุณภาพของงานแล้วผู้บริหารจึงต้องเร่งรับบทให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จะต้องแสวงหาหลักการ แนวคิด หรือทฤษฎีในการบริหารเพื่อให้เกิดคุณภาพทั้งองค์กร ให้เกิดความกลมกลืนลงมา ท่ามกลางความแตกต่าง บริหาร คือ ผู้ทำงานของหน่วยงานหรือองค์กรให้สำเร็จ โดยอาศัยเพื่อนร่วมงาน ได้ช่วยกันทำ การที่จะก้าวเข้าสู่ความเป็นผู้บริหารได้นั้น มีทั้งการแต่งตั้ง การเลือกตั้ง และ การสรรหา การแต่งตั้ง นายดึงการแต่งตั้ง โดยอาศัยตัวบทกฎหมายที่กำหนดให้กระทำได้ เช่น การ

เป็นผู้บริหารในหน่วยงานทางราชการซึ่งถือว่าเป็นผู้บริหารโดยการแต่งตั้ง ผู้บริหารได้มาด้วยการเลือกตั้ง คือผู้นำประเทศที่ใช้ระบบการเลือกตั้ง อาทิ ประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี ผู้ว่าราชการจังหวัดที่ใช้ระบบการเลือกตั้ง หรือผู้นำห้องถัน ส่วนผู้บริหารที่ได้มาด้วยกระบวนการสรรหา จะเห็นได้ชัดเจนในหน่วยงานของเอกชน รัฐวิสาหกิจ และบอร์ดของรัฐวิสาหกิจหรือประธานในองค์คณะบุคคลในส่วนราชการที่กฎหมายกำหนดไว้ เป็นต้น ไม่ว่าท่านจะเป็นผู้บริหารที่ได้มาโดยการแต่งตั้ง การเลือกตั้งหรือการสรรหาเกิดตาม ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารทุกระดับ คือ “การครองตน ครองคน และครองงาน”

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง

2.3.1 ความหมายของวิทยุกระจายเสียง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน ให้ความหมายวิทยุว่า วิทยุ น.กระแสคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้านิคที่เคลื่อนไปตามอากาศโดยไม่ต้องใช้สายและอาจเปลี่ยนเป็นเสียงหรือรูปได้ เรียกเครื่องที่มีหน้าที่เปลี่ยนคลื่นเสียงให้เป็นคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าออกสู่อากาศว่า เครื่องส่งวิทยุ เรียกเครื่องที่มีหน้าที่เปลี่ยนคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าที่รับได้จากเครื่องส่งวิทยุให้กลับเป็นคลื่นเสียงตามเดิมว่า เครื่องรับวิทยุ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน, 2542 : 767)

วิทยุกระจายเสียงตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Radio Broadcasting” เรียกสั้นๆ ว่า “วิทยุ” หมายถึง การใช้คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าหรือคลื่นวิทยุ เพื่อส่งสารกระจายออกอากาศ โดยไม่ต้องใช้สายต่อเชื่อมกัน ส่วน “วิทยุกระจายเสียง” ภาษาอังกฤษเดิมใช้คำว่า “wireless” หมายถึง ไม่มีสายส่วนอเมริกาเรียกสั้นๆ ว่า “radio” (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2535 : 9)

2.3.2 ความสำคัญของวิทยุกระจายเสียง

ความสำคัญของสื่อวิทยุกระจายเสียงในฐานะที่เป็นสื่อในการเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจได้ 3 ลักษณะ กล่าวคือ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2535 : 15)

2.3.2.1 การให้ข้อเท็จจริงแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีหูกวางใจ รอบรู้ ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัว อีกทั้งให้ทันต่อเหตุการณ์ต่างๆ อยู่ตลอดเวลา

2.3.2.2 การให้การศึกษาเป็นการเปิดโอกาสให้มนุษย์ได้รับความรู้ได้อย่างทั่วถ้วน เพื่อช่วยให้มีโอกาสในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น

2.3.2.3 การแสดงความคิดเห็น วิทยุกระจายเสียงเป็นเวทีกลางให้ประชาชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความนึกคิดซึ่งกันและกัน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้มากยิ่งขึ้น อันเป็นหนทางให้เกิดความเจริญ ได้ในที่สุด

ในการจัดรายการทางสถานีวิทยุชุมชน นักจัดรายการวิทยุชุมชน ต้องมีความรู้และความเข้าใจถึงความสำคัญของสื่อวิทยุกระจายเสียงในฐานะที่เป็นสื่อในการเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจให้กับประชาชนในชุมชนใน 3 ลักษณะ คือ การให้ข้อเท็จจริง การให้ศึกษา และเป็นเวทีในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนที่อยู่ในชุมชนอย่างแท้จริง

2.3.3 รูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียง

รูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียงแบ่งเป็น 13 ประเภท (มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมชาติราช, 2535 : 422-430) ดังนี้

2.3.3.1 รายการพูดคุย (Straight Talk Programme) เป็นรายการที่มีผู้พูดเพียงคนเดียวพูดให้ผู้ฟังโดยตรง ซึ่งจะเน้นเป็นตัวกำหนดเนื้อหาเบื้องต้นที่จะนำมานำพูด โดยให้เป็นธรรมชาติน่าฟัง และคงความสนใจของผู้ฟัง

2.3.3.2 รายการสนทนา (Conversational Programme) เป็นรายการที่เสนอการพูดคุยกอกอกากาศของบุคคลในรายการตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ฟังโดยตรง โดยผู้ร่วมการสนทนาร่วมกันทบทวนในเรื่องที่ต้องการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ฟังอย่างมีเอกภาพทางความคิด

2.3.3.3 รายการสัมภาษณ์ (Interview Programme) เป็นรายการที่มีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมาซักถามเรื่องราว ปัญหา ข้อซ้องใจให้ผู้ฟังฟัง โดยคนหนึ่งเป็นผู้สัมภาษณ์ และอีกคนหนึ่งเป็นผู้ถูกสัมภาษณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal interview) และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal interview)

2.3.3.4 รายการอภิปราย (Discussion Programme) เป็นรายการพูดคุยอีกด้วยนะ หนึ่งแต่ไม่ใช่การพูดคุยกับผู้ฟังโดยตรง โดยเป็นการแสดงความคิดเห็นในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง โดยผู้ร่วมอภิปรายร่วมแสดงความคิดเห็น และมีผู้ดำเนินรายการให้เป็นไปตามข้อบัญชีที่วางไว้

2.3.3.5 รายการสารคดี (Documentary หรือ Feature Programme) เป็นรายการที่มุ่งเสนอเรื่องใดเรื่องหนึ่งตลอดรายการที่เป็นข้อเท็จจริงทั้งหมด เป็นการเล่าเรื่องโดยใช้เทคนิคในการผลิตรายการในรูปแบบต่างๆ โดยแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ สารคดีนำเสนอ เช่น สารคดีท่องเที่ยว สารคดีเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เป็นต้น อีกชนิดคือ สารคดีแบบเข้มข้น เช่น สารคดีเชิงวิเคราะห์ สารคดีเชิงข่าว เป็นต้น

2.3.3.6 รายการนิตยสารทางอากาศ (Magazine Programme) เป็นรายการที่ใช้รูปแบบในการนำเสนอแบบนิตยสาร คือในรายการจะประกอบด้วย เรื่องย่ออย่างกันหลาຍเรื่องจะแนวเดียวกันหรือต่างแนวกันก็ได้ แต่ต้องนำเสนอให้สอดคล้องเป็นรายการเดียวกัน

2.3.3.7 รายการข่าว (News Programme) เป็นรายการที่มุ่งเสนอข่าวสารเหตุการณ์

หรือข้อเท็จจริงใหม่ๆ ที่เป็นที่สนใจของประชาชนอย่างกว้างขวาง โดยจัดเสนอออกอากาศเป็นรายการประจำหรือสดๆ ในการพิมพ์ที่เป็นข่าวสำคัญเรื่องคุณ โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือ มีความใกล้ตัวมีผลกระทบ และมีความสำคัญของเหตุการณ์และบุคคลในข่าว มีเงื่อนไข มีความแปลก มีความขัดแย้งร้าวไป เป็นก้าวหน้าใหม่ๆ เป็นต้น

2.3.3.8 รายการบรรยายเหตุการณ์ (Commentary เป็นการรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและรายงานในขณะที่เหตุการณ์นั้นกำลังเกิดขึ้น โดยผู้บรรยายเป็นผู้ถ่ายทอดเหตุการณ์นั้นให้ผู้ฟังฟัง

2.3.3.9 รายการตอบปัญหา (Quiz Programme) เป็นรายการที่เปิดโอกาสให้ผู้ฟังเข้ามามีส่วนร่วมในห้องส่งหรือโทรศัพท์เข้ามาตอบปัญหา

2.3.3.10 รายการเพลง (Music Programme) เป็นรายการที่เสนอข้อมูลเกี่ยวกับรายการเพลง ได้แก่ วัดอุปражรัสค์ กลุ่มเป้าหมาย เวลา และขีดความสามารถของสถานี คณะทำงาน ได้แก่ ผู้กำกับรายการ ผู้เสนอรายการเพลง และช่างเทคนิคด้านเสียง รูปแบบรายการ ได้แก่ ประเภทของเพลง และลักษณะเฉพาะของรายการ วางแผนเสนอรายการเพลง ได้แก่ การเลือกเพลง การเขียนบท และการดำเนินรายการ

2.3.3.11 รายการละครวิทยุ (Radio Drama/Radio Play) เป็นการแสดงของอากาศทางวิทยุ กระจายเสียงที่ผู้ฟังไม่เห็นตัวผู้แสดง ได้ยินแต่เสียงเท่านั้น แต่ผู้ฟังสามารถอุ้งและเห็น ทุกอย่างด้วยจินตนาการจากเสียงต่างๆ ได้แก่ บทเจรจา การบรรยาย เสียงเพลง เสียงประกอบ ซึ่งละครวิทยุส่วนใหญ่เป็นการจำลองชีวิตคน เช่น ละครชีวิตรัก ตื่นเต้น ผจญภัย สืบสวนสอบสวน สะเทือนใจ เป็นต้น

2.3.3.12 รายการปีกิมภะ (Variety) เป็นรายการที่ประกอบด้วยสาระในเนื้มนุ่มต่างๆ หลายเรื่องหลายรส ซึ่งสามารถนำเสนอด้วยรูปแบบรายการ โคลคๆ ความยาว 15-60 นาที ถัดไปแต่เนื้อหา ความสนใจของผู้ฟัง และความตื่นในการออกอากาศ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภท นิตยสารข่าว นิตยสารเฉพาะเรื่อง นิตยสารเฉพาะกลุ่ม และนิตยสารหลากหลาย

2.3.3.13 รายการสาระละคร (Docu-Drama) เป็นรูปแบบรายการที่มุ่งเน้นความรู้ และความบันเทิงไปพร้อมๆ กัน โดยเป็นรูปแบบของละครวิทยุผสมกับรูปแบบสารคดีซึ่งรายการ ส่วนใหญ่ที่ผลิตในรายการวิทยุชุมชนมหาวิทยาลัยรังสิต มีเพียงไม่กี่รูปแบบเนื่องจากมีข้อจำกัดใน หลากหลาย ด้านในการผลิตรายการที่มีความซับซ้อนมาก

รายการส่วนใหญ่ก็จะเป็นรายการเพลงและรายการสาระความรู้ที่หลากหลายหรือกล่าวไว้ว่าเป็นรายการสารคดีหรือรายการปิกิบกะนั่นเอง อย่างไรก็ตามรูปแบบรายการข้างต้นการที่จะผลิตรายการให้มีคุณภาพผู้จัดรายการวิทยุนั้นจะต้องมีความเข้าใจในรูปแบบรายการที่ตนเองรับผิดชอบจัดรายการอยู่เพื่อให้รายการดำเนินไปตามรูปแบบที่ทางสถานีวิทยุจัดไว้ให้

2.3.4 บุคลากรในการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง

ในการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง มีลักษณะเป็นขั้นตอนที่ต้องทำงานร่วมกันหลายฝ่าย ซึ่งสามารถจำแนกได้ 7 ฝ่าย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2534 : 9-13) ดังนี้

(1) ผู้ผลิตรายการ (Producer) เป็นผู้รับผิดชอบให้คำแนะนำและดำเนินการให้มีรายการวิทยุกระจายเสียงขึ้นมา และเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในขั้นตอนการวางแผน การเลือก ผู้เขียนบท ผู้กำกับรายการ ผู้ดำเนินรายการ เป็นต้น

(2) ผู้เขียนบท (Script Writer) เป็นผู้รับแนวคิดจากผู้ผลิตรายการ รวบรวมข้อมูล และเรียบเรียงเป็นตัวอักษร อิกทึ้งจะต้องเป็นผู้มีจินตนาการและมีความสามารถในการใช้ภาษาอิวิทยุ และเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์ด้านเสียง เช่น ไมโครโฟน แผ่นเสียง และเทป รวมทั้งเทคนิค ด้านเสียงต่างๆ เพื่อให้สามารถใช้เสียงต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง

(3) ผู้กำกับรายการ (Programme Director) ทำหน้าที่ในการจัดหาวัสดุรายการ แก้ไขปรับปรุงบท ควบคุมการฝึกซ้อมและการบันทึกรายการในห้องบันทึกเสียงให้เป็นไปตามบทรวมทั้งให้คำแนะนำนำทางค้าน เพลง เสียงประกอบ และการควบคุมเสียงแก่ช่างเทคนิค

(4) ช่างเทคนิค (Technician) หรือผู้ควบคุมเสียง ปฏิบัติงานอยู่ในห้องบันทึกเสียง ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมและปรับแต่งสัญญาณเสียงที่มาจากการเหล่านั้น เช่น ไมโครโฟน จากแผ่นเสียง และจากเทป โดยผสมเสียงจากเหล่านั้น ด้วยเครื่องผสมสัญญาณเสียง (Mixer) และบันทึกเสียง หรือ ส่งออกอากาศ อย่างไรก็ตามการควบคุมเสียงต้องเป็นไปตามบทวิทยุและคำแนะนำของผู้กำกับรายการ อิกทึ้งต้องจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ที่ระบุไว้ในบทวิทยุให้พร้อม เช่น แผ่นเสียง เทป และทดสอบระดับเสียงของผู้ดำเนินรายการและผู้ร่วมรายการให้ระดับสมดุลกัน เพื่อคุณภาพของเสียงที่ดี

(5) ผู้ดำเนินรายการ (Presenter) ทำหน้าที่ประกาศเปิดรายการ บรรยายเรื่องโดยรายการตั้งแต่ต้นจนจบ และประกาศปิดรายการ ผู้ดำเนินรายการจะมีบทบาทมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับรูปแบบรายการที่ทำการผลิต

(6) **ผู้แสดง (Actors)** รายการวิทยุประเภทที่มีผู้แสดง คือ รายการละครวิทยุ โดยผู้แสดงละครวิทยุจะต้องได้รับการฝึกฝนในเรื่องของการใช้เสียงพิเศษ โดยการอ่านบท ทำความเข้าใจบุคลิกของตัวละครและพยายามใช้เสียงที่สามารถถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก และบุคลิกของตัวละครออกมายโผล่มาศักย์การฝึกซ้อมและคำแนะนำจากผู้กำกับรายการที่มีความสามารถด้านละคร

(7) **วิทยากรหรือแขกรับเชิญ (Specialist or Guest)** รายการบางรายการจำเป็นต้องเชิญผู้ที่มีความรู้ความสามารถหรือมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ มาร่วมรายการเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความน่าเชื่อถือ เช่น รายการสัมภาษณ์ เป็นต้น

กระบวนการผลิตรายการวิทยุนั้น จะมีบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการผลิต 7 ฝ่าย ด้วยกัน แต่บางรายการอาจใช้บุคลากรน้อยกว่านี้ รายการเพลงประเพณี Disc Jockey เป็นรายการที่ใช้คนคนเดียว ในการดำเนินรายการ และควบคุมเสียง เพราะมีความสะดวกและประหยัด นอกจากนี้ยังทำให้ผู้ฟังรู้สึกเป็นกันเองและใกล้ชิดกับผู้ดำเนินรายการ แต่อย่างไรก็ตามนอกจากรูปแบบรายการแล้ว จำนวนบุคลากรในการผลิตรายการวิทยุยังขึ้นอยู่ขั้นตอนของสถานีอีกด้วย

การจัดรายการวิทยุมุ่งเน้นบุคลากรที่ดำเนินการผลิตรายการนั้น อาจมีเพียง 1 หรือ 2 คนเท่านั้น และต้องรับผิดชอบทั้งหมดของกระบวนการออกอากาศ เพราะสถานีวิทยุชุมชนนั้น เป็นสถานีที่มีขนาดเล็ก และบุคลากรส่วนใหญ่มาจากอาสาสมัคร อีกทั้งยังไม่มีค่าตอบแทนจึงทำให้ต้องใช้บุคลากรให้คุ้มค่า

ในการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงเทคนิคด้านอุปกรณ์ในการผลิตรายการนั้น ได้พัฒนาไป远าแต่ปัจจุบันได้เกิดจากอุปกรณ์ที่พัฒนาอย่างเดียวซึ่งมีปัญหาที่เกิดขึ้นในการผลิตรายการ ในหลายๆ ด้านดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช, 2534 : 930-932)

(1) **ปัญหาเกี่ยวกับผู้ผลิตรายการ** ผู้ผลิตรายการส่วนใหญ่เดินทางมากับเทคนิคอุปกรณ์ระบบเก่า ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการผลิตรายการ ให้มีคุณภาพตามสมัยนิยม ซึ่งปัญหาสำคัญ สามารถจำแนกได้ดัง

(1.1) **ความไม่เข้าใจในวิธีการใช้อุปกรณ์นำสมัย** อาทิ เครื่องมือและเทคโนโลยี ต่อสารภาพอย่างที่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการผลิตรายการ ได้ เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องเล่น CD เป็นต้น

(1.2) **ผู้ผลิตรายการไม่นำพาต่ออุปกรณ์ทันสมัย** ผู้ผลิตรายการที่ต้องการบันทึกเสียงนอกสถานที่ที่ต้องการอุปกรณ์ที่มีคุณภาพ เช่น เครื่องบันทึกเสียงแบบสเตรโอ ใจ การบันทึกด้วยไมโครโฟนชนิดพิเศษ หรือการบันทึกเสียงจากโทรศัพท์ เป็นต้น ผู้ผลิตรายการต้องทดลองและศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอเพื่อนำมาใช้ในการผลิตรายการ

(2) สถานีวิทยุกระจายเสียงเปลี่ยนสภาพห้องเป็นห้องอิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่เรียกว่า วีดีโอ ดิสเพลย์ เทอร์มินัล เป็นอุปกรณ์ประจำตัวผู้ผลิตรายการ ที่ใช้ประมวลข้อมูลรายการทุกประเภทไว้ล่วงหน้าสามารถเรียกใช้โดยพิมพ์อุปกรณ์เป็นบทกระจายเสียงได้ทันทีอย่างไรก็ตามปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ เทคโนโลยีระดับสูงหรือ High-technology นี้มีราคาสูง และผู้ผลิตรายการจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมให้สามารถใช้อุปกรณ์ใหม่ๆ ในวงการผลิตรายการได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

(3) ปัญหาเกี่ยวกับวิัฒนาการของอุปกรณ์เทคโนโลยี อุปกรณ์ทางเทคนิคของสถานีวิทยุกระจายเสียงเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก แต่ผู้บริหารกิจการบางแห่งไม่แน่ใจในการเปลี่ยนแปลง จึงไม่กล้าลงทุนในการเปลี่ยนอุปกรณ์ จึงทำให้เป็นอุปสรรคในการเดินทางของสถานีวิทยุ ซึ่งสามารถสรุปพิเศษทางของอุปกรณ์เทคโนโลยีวิทยุกระจายเสียงได้ดังนี้ คือ

(3.1) การเชื่อมโยงสัญญาณผ่านระบบดาวเทียม สามารถแลกเปลี่ยนรายการและวัสดุได้อย่างสะดวกรวดเร็ว

(3.2) อุปกรณ์ในการผลิตรายการมีขนาดเล็กลง แต่มีความสมารถเท่ากับอุปกรณ์ขนาดใหญ่ที่นับว่าเป็นการอำนวยความสะดวกในการผลิตรายการทั้งในและนอกสถานที่

(3.3) เครื่องส่งกระจายเสียงที่มีขนาดเล็กลง กำลังส่งน้อยลงเพื่อให้สถานีวิทยุกระจายเสียงแต่ละสถานีเป็นของท้องถิ่นทำประโภชน์เพื่อห้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

(3.4) ระบบควบคุมการส่งเป็นระบบดิจิตอล (Digitalization) ซึ่งเที่ยงตรง กว่าระบบเก่าเสียงต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นคนดี หรือเสียงประกอบ จะมีความเหมือนธรรมชาติมาก อย่างไรก็ตามวิัฒนาการเหล่านี้ผู้ผลิตรายการจะต้องเตรียมพร้อมที่จะเรียนรู้ และเตรียมตัวใช้ประโยชน์ในการผลิตรายการให้มากที่สุด มิใช่ปล่อยไปตามปกติโดยไม่สนใจเทคโนโลยีที่ทันสมัยใหม่เหล่านี้

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.4.1 แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

นพพร บุญเป็ง (2550 : 8-9) ได้สรุปถึงเกี่ยวกับแนวความคิดเกี่ยวกับการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนนั้น ได้บังเกิดขึ้นในชุมชนต่างๆ ทั่วโลก ดังจะเห็นได้จากการประเพณีลงแขก (Cooperative Work) ซึ่งมีการปฏิบัติในหมู่เกษตรกรทั่วโลก การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาครอบครัว กลุ่มละแวกบ้าน ชุมชน หมู่บ้าน ตลอดจนสังคมนั้น ได้พัฒนาการมีชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ในครอบครัว และในสังคมให้เจริญก้าวหน้าและพากเพียร รื้อมา การมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิดสำคัญ 3 ประการ คือ

(1) ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน

(2) ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกัน

(3) การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชน ไปในทิศทางที่

พึงปรารถนาอย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมข้างต่อไปให้เกิดจากแนวคิดอื่นๆ คือ ความศรัทธา ความเกรงใจ และสำนึกรักกัน ฯลฯ

แนวทางการมีส่วนร่วมประกอบไปด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ขั้นตอนนี้สำคัญที่สุดประชาชนเป็นผู้อยู่กับปัญหา และรู้จักปัญหาของตนเองดีที่สุดแต่อาจมองปัญหาไม่ได้เด่นชัด เจ้าหน้าที่รัฐ จึงเป็นเสมือนกระจกเงาที่คอยสะท้อนภาพให้ชุมชนมองเห็น และวิเคราะห์ปัญหาได้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม จะช่วยให้ชุมชนเข้าใจ ปัญหาพัฒนาประสบการณ์ของตนเอง และสามารถวางแผนได้ด้วยตนเองในที่สุด

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน ชุมชนมีทรัพยากรที่สามารถลงทุน และปฏิบัติงานได้ อย่างน้อยก็มีแรงงานของตนเอง เป็นขั้นต่ำสุดที่จะเข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ชุมชน รู้จักคิดด้านทุนให้กับตนเองในการดำเนินงานและจะระมัดระวังกิจกรรมที่ทำขึ้น เพราะจะมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของซึ่งต่างไปจากสภาพที่การลงทุนทั้งหมดมาจากภายนอก การนำรูปรักษาก็จะไม่เกิด เพราะรู้สึกว่าไม่ใช่ของเรา นอกจากนั้นการร่วมปฏิบัติงานด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด และเมื่อเห็นประโยชน์ ก็สามารถดำเนินกิจกรรมชนิดนั้น ด้วยตนเองต่อไปได้

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน หากการติดตามและการประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนก็จะไม่สามารถทราบว่างานที่ทำไปนั้น ได้รับผลดีได้รับประโยชน์อย่างไรหรือไม่ นอกจากนี้ ยังช่วยให้ชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการประเมินและเป็นการเผยแพร่กิจกรรมออกไปสู่ชุมชนอื่นๆ

2.4.2 แนวคิดการบริหารจัดการเมืองที่ยั่งยืน

เมืองที่ยั่งยืนเป็นรูปธรรมหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นแนวคิดที่ทำให้มีการตื่นตัวของรัฐและประชาชนที่ต้องการจะให้เมืองที่เข้าอยู่อาศัยเป็นมรดกคำร้องอยู่สืบต่อชั่วลูกชั่วหลาน หลังจากศัพ绷ว่าแนวทางที่ได้ดำเนินอยู่ก่อนหน้านี้ไม่ยั่งยืน เพราะเมืองแห่งชานไปในชั้นบท อย่างไรก็อบเชต ประชาชนใช้รถส่วนตัวจราจรทำให้อากาศมีสารปนเปื้อน ดังนั้น การขยายเมืองที่ขาดการบริหารจัดการที่คือจะทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ที่ตามมา เช่น ชุมชนแออัด การรุกล้ำไปริมสถานที่เป็นต้น

ขณะเดียวกันการจะเป็นเมืองที่ยั่งยืนได้มองแต่ปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพียงอย่างเดียว แต่ได้มองถึงความยั่งยืนของเศรษฐกิจและการที่จะให้เกิดสิ่งดีๆ ได้ต้องอาศัยการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้จากประชาชน (Good Governance) ในภาระผองค์ให้มีการบริหารจัดการเมืองที่ดี เพื่อนำไปสู่การเป็นเมืองที่ยั่งยืนมีประเด็นสำคัญ 6 ประเด็นคือ (คงจันทร์ อภาวัชรุณี เจริญเมือง, 2545)

(1) การกระจายอำนาจ (Decentralization) ตั้งแต่การสร้างความเป็นประชาธิปไตยจากรัฐบาลถึงส่วนนิชิตพัฒนาในแต่ละท้องที่ การเมืองการปกครองท้องถิ่น รวมถึงในเรื่องเศรษฐกิจ และการบริหารจัดการทรัพยากรอีกด้วย

(2) การบริหารจัดการ (Municipal Management and Capacity Building) เป็นการสร้างเสริมพลวัตรในการขับเคลื่อนไปข้างหน้า ทำอย่างไรให้การบริหารจัดการท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับคนในเมืองมากที่สุด

(3) ความโปร่งใสและสัญญาประชาคม (Transparency and Civic Engagement) สิทธิและความรับผิดชอบต้องเป็นสิ่งที่คู่กันไป ดังนั้นการบริหารจัดการท้องถิ่น ไม่ใช่เรื่องของสุจริต

(4) การรวมกลุ่มของคนจน และคนชาชีวชน (Integration of The Poor and Marginalized) การอยู่ร่วมกันมิได้จำกัดว่าคนจนอยู่ร่วมกลุ่มกันเท่านั้น แต่หมายถึงการอยู่ร่วมกันของทุกคนระดับเศรษฐกิจที่อยู่ด้วยกันอย่างสันติโดยไม่เดียดฉันท์ และภาระนี้มีโอกาสขยายระดับฐานะทางเศรษฐกิจของตนในสังคมได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าทุกคนอยู่ในฐานะเท่าเทียมกัน

(5) การคลังท้องถิ่น (Municipal Finance) ต้องเป็นระบบการคลังที่คืนมีประสิทธิภาพ และความสามารถในการจัดเก็บภาษีในท้องถิ่น เพื่อนำมาพัฒนาเมืองนั้นๆ

(6) สิ่งแวดล้อมเมือง (Urban Environment) ทุกภาคทุกส่วนของเมืองจะต้องมีส่วนร่วมในการดูแล และขัดการสิ่งแวดล้อมเมืองให้อย่างน้อยทุกอย่างอยู่ในระดับมาตรฐาน หรือคุณภาพสูงกว่ามาตรฐานแท้ที่จริงแล้วสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญ ต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ และสิ่งมีชีวิตทุกชนิด

2.4.3 การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (participatory communication) ในระดับของชุมชน เป้าหมายของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมน่ามีดังต่อไปนี้

(1) เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมองเห็นคุณค่าของตนเอง เช่น การนำอาภัยมีปัญญาของชาวบ้านมาเผยแพร่ในวงกว้าง

(2) เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วม และเพื่อให้เห็นคุณค่าความคิดและความเชื่อของ họ

(3) เพื่อพิสูจน์ความเชื่อของชุมชนที่เคยคิดว่าตนเองไม่สามารถใช้เทคโนโลยีใหม่ที่ซับซ้อนได้ การเข้ามาร่วมฝึกฝนอบรมการผลิตสื่อ จะพิสูจน์ให้ชาวบ้านเห็นว่าพวกเขางานจะสามารถใช้เทคโนโลยีใหม่ได้หากมีโอกาส

(4) เพื่อสร้างทักษะในการสร้างสื่อให้กับชุมชน เพื่อเป็นช่องทางที่ชุมชนจะส่งข่าวสารออกไปจากจุดเดียว นุ่มนองและทัศนะของตนเอง

(5) เพื่อให้ชุมชนได้แสดงความรู้สึก ปัญหา วิธีการวิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาจากทัศนะของชุมชน

(6) ผลจากการสื่อสารของชุมชนที่อาจจะเกิดจาก การเริ่มของบางส่วนสืบว่าของชุมชน หรือจากชุมชนใดชุมชนหนึ่ง จะช่วยกระดับความมีสติและความรับผิดชอบให้กับทั้งชุมชน หรือชุมชนอื่นๆเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

(7) เมื่อจากเนื้อหาของการสื่อสารชุมชนนั้น จะเน้นเรื่องราวที่มีสารประโยชน์ ต่อชีวิตชุมชนเองดังนั้นสื่อประเภทนี้จึงช่วยเพิ่มสัดส่วนของการสร้างสื่อที่มีสาระให้แก่ชุมชนให้มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นเพื่อถ่วงคุลกับการสื่อสารที่มุ่งเน้นแต่ความบันเทิงและการหลีกหนีปัญหา (escapist) ที่สื่อจากภายนอกอัตโนมัติเข้าไปในชุมชน (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2543 : 52-61)

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับเมืองยังขึ้น หรือการบริหารจัดการเมืองที่ยังขึ้นจริงรวมไปถึงการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิชาครั้งนี้ว่าการดำรงรักษาประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น ร่วมทั้งการจัดการเก็บรักษาภูมิทัศน์ของเมือง เพื่อสร้างรักษาบรรยกาศที่ดีของเมืองไม่ให้เต็มไปด้วยป้ายโฆษณาและสายไฟฟ้าระยะกระทำลายบรรยกาศการเป็นเมืองประวัติศาสตร์ และเมืองน่าอยู่ นอกจากนี้ประชาคม (Civil Society) ซึ่งประกอบไปด้วยภาคส่วนต่างๆ ทั้งในส่วนของผลเมือง ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคที่ไม่ใช่รัฐ หรือองค์กรศาสนา องค์กรประชาชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบทั้งหมดในสังคมที่ได้รับการมองว่าควรต้องมีบทบาทในการบริหารจัดการเมือง และดูแลเอาใจใส่เมืองด้วยกันทุกส่วน ประชาสังคมจะเข้มแข็งได้ต้องประกอบไปด้วยความเข้มแข็งของทุกส่วนของสังคม โดยเฉพาะความเข้มแข็งของผลเมือง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้เกิดประชาสังคมที่เข้มแข็ง หากประชาสังคมในชุมชนหรือเมืองนั้นเข้มแข็งก็จะสามารถนำพาเมืองที่มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ไปร่วมกับมีทิศทางที่ชัดเจนในการพัฒนา พร้อมทั้งทำให้เมืองนั้นยั่งยืน ทั้งสิ่งแวดล้อม สังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจโดยรวม

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน

2.5.1 ความหมายของความเข้มแข็งของชุมชน

พิรสุต ศรีสวัสดิ์ อบุตรชา (2541 : 21) ได้ให้ความหมายของความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การรวมตัวกันของคนและองค์กรต่างๆ ในชุมชนที่มีประชาชนและชุมชนเป็นแกนนำ โดยไม่คำนึงถึงการจัดตั้งว่าจะมาจากภาครัฐ ภาคเอกชนหรือภาคประชาชน เพื่อร่วมกันดำเนินการ และจัดการกิจกรรมอันก่อให้เกิดการพัฒนา และแก้ไขปัญหาของชุมชน ไม่ว่าด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรมการศึกษา และด้านต่างๆ อาจเป็นกิจกรรมที่ผลิตใหม่หรือผลิตซ้ำ หากแต่เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และจัดเป็นประจำ

ประเวศ วงศ์ (2541 : 27-29) ได้ให้ความหมายของความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง ชุมชนที่มีการรวมกลุ่มกันในรูปต่างๆ เช่น ชุมชน สถากรัม หรือประชาคม เมื่อมีการรวมตัวกันเป็นชุมชน จะเกิดพลังสร้างสรรค์ที่สามารถป้องกันสิ่งร้ายและสร้างสิ่งที่ดีทุกอย่าง ทั้งทางเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง และสุขภาพ เป็นต้น

อมรฤทธิ์ เออมะปาน (2543 : 18-19) ได้ให้ความหมายของความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การสร้างพลังร่วมกัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยชุมชนจะต้องสร้างความคิดร่วมกัน โดยให้เป็นเครือข่ายกับระดับล่างสร้างโอกาสให้เกิดขึ้นเป็นเครือข่าย เป็นต้น

สรุปได้ว่า ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนมีความรู้สึกนึกคิด สามารถรวมตัวกันได้ เพื่อร่วมคิด ร่วมปรึกษา ร่วมตัดสินใจ และร่วมกระทำการ ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ทั้งนี้โดยอาศัยการร่วมมือกับผู้นำชุมชน มีวัฒนธรรมชุมชน มีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้น มีระบบความสัมพันธ์ต่อกันภายในชุมชนที่อาศัยการมีวิถีชีวิตร่วมกันมาตั้งแต่อดีต จนกระทั่งสามารถสร้างการเรียนรู้เกิดขึ้นในชุมชนอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ คนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้

2.5.2 องค์ประกอบของความเข้มแข็งของชุมชน

อมรฤทธิ์ เออมะปาน (2543 : 29) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของชุมชนที่เข้มแข็งที่สุดคือดังนี้

- (1) มีบุคลากรหลากหลายรุ่นตัวกัน ที่มีการรวมตัวกันอย่างเป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการ
- (2) มีเป้าหมายร่วมกันและยึดเห็นข่าวในผลประโยชน์สาธารณะและสมาชิก
- (3) มีจิตสำนึกรักของการพึ่งตนเอง รัก และเอื้ออาทรต่อกัน รักท่องถิ่นและชุมชน
- (4) มีอิสระในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ
- (5) มีการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

- (6) มีการเรียนรู้ต่อ กันเป็นเครือข่าย และติดต่อสื่อสารกันหลากหลายรูปแบบ
- (7) มีการจัดการบริการกลุ่มที่หลากหลาย และมีเครือข่ายที่ดี
- (8) มีการจัดกิจกรรมที่เป็นสาธารณชนอย่างต่อเนื่อง
- (9) มีการส่งเสริมการสร้างผู้นำ การเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายสืบต่อไป กองอาสาสมัครและผู้นำชุมชน (2542 : 8) ได้ก่อตัวถึงชุมชนเข้มแข็ง

ประกอบด้วย

- (1) วัฒนธรรมชุมชน ผูกพันแน่นแฟ้นกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน
 - (2) จริตประเพณี กฏ เป็นลักษณะเฉพาะของชุมชนที่หล่อหลอมประสบการณ์ ของคนในชุมชนจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง การสร้างจิตสำนึกการอาชัยอยู่ร่วมกัน ดำเนินชีวิตไปตามระบบคุณค่าและความคิดความเชื่อของชุมชน
 - (3) ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการเรียนรู้ที่ชุมชนได้สั่งสมมา การแพทย์พื้นบ้าน ศิลปหัตถกรรม และการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ
 - (4) ระบบความสัมพันธ์ เครือข่ายมีความอึดอิทธิพล แฝงกัน บีด 逼 ใจ ชุมชนให้เข้มแข็ง ไม่แตกสลาย โดยง่าย
 - (5) ทรัพยากรบุคคล กลุ่มผู้นำชาวบ้าน พระ ผู้อาวุโส ผู้ทำการเกษตร ประษฐ์ ชาวบ้าน เพื่อเป็นการเสริมสร้างการดำเนินกิจกรรมสาธารณะ ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน สามารถ พัฒนาตนเองได้
 - (6) บริหารจัดการทรัพยากร โภภมิ ส่วนร่วมในทุกส่วนของกิจกรรม
 - (7) มีความเป็นธรรมในสังคม
- กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง จะต้องมีองค์ประกอบการ รวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชน โภภมิผู้นำที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ มีวัฒนธรรมชุมชนที่ ขัดถือความเชื่อและประเพณีที่มีทุกรอบปี เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนและนอกชุมชน อย่างต่อเนื่อง มีประชาชนในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ต่อ กัน ทึ้งภาษาใน และภายนอกชุมชน ที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จเป็นการทําให้สมาชิกมีความรู้สึกกันมากขึ้น เกิด ความผูกพัน มีการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน และสามารถปรับตัวเข้าหากัน ได้ เพื่ออยู่ร่วมกันตาม กฏเกณฑ์ของชุมชน

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คงจันทร์ ศิรินัญชาชัย (2537 : 299) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ บทบาทหน้าที่ของสถานีวิทยุกระจายเสียงจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย พบว่า บทบาทของวิทยุกระจายเสียงที่ปรากฏมี 6 ประเภท คือ เป็นสื่อถือกลางระหว่างจุฬาฯและชุมชนภายในและภายนอกสถาบัน ให้ความรู้และการศึกษา ให้ความบัน្តเพิง เป็นกระบวนการสืบสานให้จุฬาฯ รักษาภพลักษณ์จุฬาฯ และชี้นำสังคม

จิระวารรณ ตันกรานันท์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาระบบสื่อสารร่วมและบทบาทผู้นำชุมชนชาวไทยในการจัดการวิทยุชุมชน จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้วิธีศึกษาเอกสาร ตั้งป้ายณ ใจกลางผู้นำชุมชนชาวไทย 4 แห่ง คือ กะเหรี่ยง นูเชอ ลีซอ แม่ว้า และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน รวมผู้ให้สัมภาษณ์ 26 คน และเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่มสมาชิกชุมชนชาวไทย รวม 4 แห่ง คือ กะเหรี่ยงนูเชอ ลีซอ และแม่ว้า ผลการศึกษาปรากฏว่า ผู้นำชุมชนชาวไทยเขามีความสนใจที่จะมีส่วนร่วมในการจัดการวิทยุชุมชน แม้ว่าจะยังไม่มีความเข้าใจในรายละเอียดของการดำเนินการที่ชัดเจน โดยมีแนวคิดที่จะมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เริ่มต้นแต่การส่งข่าวประชาสัมพันธ์ในรายการ การเป็นผู้ดำเนินรายการการร่วมเป็นคณะกรรมการบริหาร การร่วมเป็นคณะกรรมการผลิตรายการ จนถึงการจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงของชุมชนเอง จากการศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนชาวไทยใน การจัดการวิทยุชุมชน จังหวัดแม่ฮ่องสอนพบว่า ผู้นำชุมชนทุกคนมีบทบาทอย่างมาก ทั้งในด้านการให้ความรู้ และการระดมความคิดเห็นจากสมาชิกชุมชน รวมทั้งการวางแผนจัดการวิทยุชุมชน ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการจัดการวิทยุชุมชนนั้น ผู้นำชุมชนชาวไทยแสดงความเห็นตรงกันว่า ปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการจัดการเป็นปัญหาอันดับหนึ่ง ตามค่าวัสดุปัญหาภูมาย ปัญหาน้ำมันคงปลดออกภัย และปัญหาน้ำรู้ความชำนาญ ซึ่งได้เสนอแนวทางแก้ไขว่า ในเรื่องค่าใช้จ่ายนั้น อาจต้องให้ส่วนราชการให้การสนับสนุน ส่วนปัญหากฎหมายนั้นเป็นเรื่องที่สามารถดำเนินการศึกษาเพิ่มเติมได้ เช่นเดียวกับปัญหาความรู้ความชำนาญ ส่วนปัญหาน้ำมันคงปลดออกภัยนั้น เป็นปัญหาด้านชนกลุ่มน้อยตามแนวवิถ夷 ดังนั้นในการจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงชุมชนต้องพิจารณาพื้นที่ที่ไม่ห่างไกลมากเกินไป สำหรับการศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนจากการสนทนากลุ่ม พบว่า สมาชิกชุมชนส่วนใหญ่ไม่เคยรู้เรื่องการจัดการวิทยุชุมชนมาก่อน แต่ถ้าให้เข้ามีส่วนร่วมในการจัดการวิทยุชุมชน ก็สนใจที่จะเป็นผู้ดำเนินรายการ โดยเห็นว่าควรจะมีค่าตอบแทนให้ด้วย

ชูสิทธิ์ ขันดามนูกุลกิจ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการจัดรายการวิทยุชุมชนของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า สภาพการจัดรายการวิทยุชุมชน มีระดับการดำเนินการในระดับปานกลาง คือ มีการวางแผนโดยคณะกรรมการผลิตรายการวิทยุชุมชน เนื้อหารายการที่ออกอากาศมีความถูกต้อง มีแหล่งอ้างอิง สามารถตรวจสอบได้

ผู้จัดการมีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา ผู้ผลิตรายการตามความต้องการของชุมชน และมีรูปแบบรายการที่หลากหลาย มีการเปิดโอกาสให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการจัดรายการจะออกอากาศ ปัจจุบันใน การจัดรายการวิทยุชุมชนในระดับปานกลาง มีปัจจุบันขาดการคืนทางปัจจุบัน และความต้องการของชุมชนก่อนการวางแผนด้านรูปแบบการจัดรายการวิทยุชุมชน ชุมชนในท้องถิ่น ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหารายการที่ออกอากาศ ผู้จัดการไม่มีการพัฒนาตนเอง ไม่มีความสามารถในการทำให้ผู้ฟังเพลิดเพลินตลอดรายการที่จัดขึ้นขาดความกระตือรือร้นต่อการแก้ไขปัญหาต่างๆ ขาดข่าวความเคลื่อนไหวของสิ่งแวดล้อมและเหตุการณ์รอบตัว และไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับคนทุกชั้นทุกประเภท ทั้งในเวลาทำงานและนอกเวลาทำงาน ผู้บริหารไม่มีส่วนร่วมในการผลิตรายการและรูปแบบรายการที่ออกอากาศซ้ำซาก ชุมชนในท้องถิ่น ไม่มีส่วนร่วมในการเลือกหัวข้อและประเด็น มีปัจจุบันในการจัดรายการวิทยุชุมชน รูปแบบรายการวิทยุชุมชน มีระดับความต้องการในระดับปานกลาง ระดับความต้องการมากที่สุด คือ รายการข่าว รองลงมา คือ รายการนำเสนอปัจจุบันและแก้ปัญหาในชุมชนท้องถิ่นและน้อยที่สุด คือ รายการบันเทิง มีความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการจัดรายการวิทยุชุมชนและปัญหาในการจัดรายการวิทยุชุมชนกับรูปแบบรายการวิทยุชุมชน และสภาพการจัดรายการวิทยุชุมชนกับรูปแบบการจัดรายการวิทยุชุมชน ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบรายการวิทยุชุมชน และปัญหาในการจัดรายการวิทยุชุมชนกับรูปแบบรายการวิทยุชุมชน ส่วนใหญ่ ไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดรายการวิทยุชุมชน

อวรรณ ปลันธโนวาท (2544) ศึกษาการมีส่วนร่วมและความพึงพอใจของประชาชน ในวิทยุชุมชนจังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดระยอง พ布ว่า ประชาชนทั้งสองจังหวัดที่มีร่วมผลิต และดำเนินรายการยังเป็น “ปัญญาชนคนขึ้นกลาง” ในจังหวัดระยอง เจ้าหน้าที่สถานียังคงดำเนินการผลิตรายการวิทยุชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ในทั้งสองจังหวัดประชาชนระดับราษฎรผู้เข้าฟัง ไม่มีโอกาส ผลิตรายการและร่วมบริหารรายการวิทยุชุมชน รวมถึงยังไม่คุ้นเคยกับแนวคิดของวิทยุชุมชน แต่พอเข้าใจการดำเนินรายการวิทยุแบบประชาธิปไตย ประชาชนในฐานะผู้ฟังมีความพึงพอใจรายการวิทยุชุมชนในระดับหนึ่ง มีการเสนอเพื่อการปรับปรุงเนื้อหาและรูปแบบของรายการวิทยุชุมชน อีกทั้งหากได้รับการจัดสรรคลื่นความถี่ 20% ตามที่พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับ กิจการวิทยุกระจายเสียงฯ กำหนดให้ ประชาชนอาจมีทางเลือกในระยะแรก คือ ใช้วิเคราะห์ร่วมกับสถานีวิทยุของรัฐที่มีอยู่แล้ว และค่อยพัฒนาเป็นเจ้าของสถานีวิทยุในระยะหลัง โดยรวมตัวของคลื่นความถี่ ส่วนการดำเนินงานในรูปของวิทยุชุมชน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และหากมีการร่วมมือ กับกระทรวงหลักก็จะได้ผลมากเช่นกัน

วีระพงษ์ พลนิกรกิจ และคณะ (2545 : 555-584) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิทยุชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน จังหวัดครรราชสีما และจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า โครงการสร้างการบริหารและการจัดการของวิทยุชุมชน มี 3 ส่วน คือ ส่วนกลาง วิทยุชุมชนจังหวัด นครราชสีมา อุปถัมภ์ในความรับผิดชอบของผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์เขต 1 ขอนแก่น ในขณะที่วิทยุชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์ อุปถัมภ์ในความรับผิดชอบของผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์ เขต 2 อุบลราชธานี ส่วนระดับท้องถิ่น มีผู้อำนวยการกำกับ คุณแล และส่วนของวิทยุชุมชน วิทยุ ชุมชนจังหวัดนครราชสีมา มีคณะกรรมการบริหารฯ และคณะกรรมการพัฒนารายการฯ เช่นเดียวกับวิทยุชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์ วิทยุชุมชนจังหวัดนครราชสีมา มีคณะกรรมการที่ปรึกษาฯ และคณะกรรมการทำงานฯ วิทยุชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์ ไม่มีคณะกรรมการที่ปรึกษาฯ และคณะกรรมการทำงานฯ แต่ วิทยุชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์ มีชั้นรมօอาสาสมัครวิทยุชุมชนในการดำเนินงาน ทั้ง 2 จังหวัด มีภาครัฐ ประชาชน และภาคเอกชน เข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ประชาชนทั้ง 2 จังหวัด มีส่วนร่วมใน วิทยุชุมชนในฐานะผู้รับสารมากกว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินงาน การวางแผน นโยบาย และผู้ผลิตรายการในวิทยุชุมชน การดำเนินงานวิทยุชุมชนทั้ง 2 จังหวัด มีปัญหาด้าน นโยบาย และภูมิประเทศเป็น ปัญหาทางด้านทรัพยากร งบประมาณ บุคลากร เทคนิค และการดำเนินงาน

วีระวรรณ บังกิจการ (2545 : 115-123) ได้ศึกษาการนี้ส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบ และเนื้อหา รายการวิทยุเพื่อชุมชนของจังหวัดน่าน พบว่า รูปแบบรายการของรายการวิทยุเพื่อชุมชน เป็นรูปแบบนิตยสารทางอาชีวศึกษาและรูปแบบรายการสัญจร เนื้อหารายการเน้นการให้ข้อมูลข่าวสาร ในท้องถิ่น ให้ความรู้ด้านการเกษตร การประกอบอาชีพ สุขภาพ สิ่งแวดล้อม การศึกษา วัฒนธรรม ท้องถิ่น กฏหมาย เศรษฐกิจ ปัจจัยเชิงโครงสร้างในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหา แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายในสถานี คือ นโยบายของกรมประชาสัมพันธ์ งบประมาณ และบุคลากรของ สถานีวิทยุ ปัจจัยภายนอกสถานี คือ ภูมิประเทศ ประชากร วัฒนธรรม อาชีพ ศาสนา เศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ทางสังคม วิถีชีวิต การรวมกลุ่ม ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรายการ โดยการ โทรศัพท์ ส่งจดหมาย บอกผ่านผู้อำนวยการภายในฐานะผู้ผลิตในทุกขั้นตอนตั้งแต่การกำหนด ประเด็นเนื้อหาประจำวัน จนถึงการผลิตรายการและออกอากาศ ส่วนการมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบายบริหารรายการวิทยุชุมชนนั้นคณะกรรมการบริหารชุมชนวิทยุชุมชนคนเมืองน่านเป็นผู้ กำหนดให้สามารถดำเนินรายการภายใต้กรอบของคณะกรรมการบริหารชุมชน การมีส่วนร่วมในการ ค้นหาความต้องการร่วมกันของคนในชุมชนต่อรูปแบบ เนื้อหาและวิธีการดำเนินงานของรายการ วิทยุเพื่อชุมชน รูปแบบและเนื้อหาที่ออกอากาศอยู่ในปัจจุบัน ได้ตอบสนองความต้องการของ ประชาชนในจังหวัดน่านแล้ว แต่วิธีการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชนนั้นประชาชนต้องการเข้า

ไปมีส่วนร่วมในการตั้งคณะกรรมการ การตรวจสอบประมวล หาสถานที่ตั้ง โดยการมีตัวแทนของแต่ละชุมชนเข้าร่วมโครงการบริหารจัดการมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

กรุณา ประสิทธิ์แสง (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพร้อมของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในวิทยุชุมชน : กรณีศึกษาเฉพาะอำเภอท่านศาลา จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ความสนใจและความพร้อมของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในวิทยุชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง และสนใจที่จะมีบทบาทในการบริหารสถานีวิทยุชุมชน พร้อมทั้งเห็นว่า ประชาชนควรใช้ประโยชน์ของวิทยุชุมชน เพื่อรับฟังข่าวสารในท้องถิ่น อีกทั้งยินดีร่วมบริจาคเงินประมวลจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชน และมีความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของวิทยุชุมชน แต่ในขณะเดียวกันประชาชนบางบ้างมีข้อสงสัย เกี่ยวกับงบประมาณในการสร้างสถานีวิทยุชุมชน รูปแบบการบริหารและประโยชน์ของสถานีวิทยุชุมชนว่าจะสามารถเป็นสื่อถือกลางของข้อมูลข่าวสาร ความต้องการและการพัฒนาภูมิปัญญาของชุมชนได้อย่างแท้จริงมากน้อยเพียงใด

ขวัญภัทสร เทียมผล (2548 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “สถานีวิทยุชุมชน กับการพัฒนาประชาธิปไตย” มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาว่า การพัฒนาประชาธิปไตยในรูปแบบของการใช้สื่อวิทยุชุมชน เพื่อเป็นศูนย์กลางในการให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ท้องถิ่นซึ่งเป็นฐานของการพัฒนาประชาธิปไตย โดยส่งข้อมูลข่าวสารการมีส่วนร่วมผ่านรายการวิทยุชุมชนของท้องถิ่นนั้นๆ บริบทของความสัมพันธ์ดังกล่าวจะมีส่วนในการเอื้ออำนวยให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยหรือไม่ บทบาทของสถานีวิทยุชุมชนจะเป็นสื่อเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยได้ด้วยหรือไม่ ปัญหาและอุปสรรคคืออะไร และปัจจัยใดบ้างที่เป็นตัวกำหนดบทบาทนั้น รวมทั้งปัจจัยใดบ้างจะส่งผลให้เจตนาณั้นของการพัฒนาประชาธิปไตยในชุมชนนั้นประสบความสำเร็จได้จริง โดยศึกษาจากการสัมภาษณ์ (Interview) แบบเจาะลึกกุ่มประชากรในชุมชนท้องถิ่น ระหว่างผู้ก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชน ผู้จัดรายการสถานีวิทยุชุมชน และผู้พิ่งในชุมชนของ ศูนย์เรียนรู้วิทยุชุมชน หนทกนของแผ่นดิน คลื่นวิทยุ เอฟเอ็ม. 92.75 เมกะเฮิรตซ์ ดำเนินการคร่าวๆ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000 โทร.0-2443-2500 จากการศึกษาพบว่า สถานีวิทยุดังกล่าวจัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มคนที่เคยทำงานในองค์กรอิสานจีโอ (NGO) สายสัมavecล้มมา ก่อน และได้ร่วมอุดมการณ์ในการจัดรายการวิทยุชุมชนในจังหวัดนนทบุรี ที่ศูนย์การเรียนรู้วิทยุชุมชนคนเมืองนนท์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี คลื่นวิทยุ เอฟเอ็ม. 93.25 เมกะเฮิรตซ์ จัดรายการเกี่ยวกับความรู้สมุนไพรพื้นบ้าน ข่าวสาร สาระต่างๆ ทั้งข่าวสารในชุมชนของตนเอง ข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ และจากแหล่งข่าวอื่นๆ ที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์กับผู้พิ่งโดยทั่วไป ต่อมาได้มีแนวคิดที่จะจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนของตนเอง เพื่อจะได้เป็นสถานที่ในการได้ร่วมกันทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และชุมชนของตนเองจะได้มีโอกาสได้เข้าถึงสื่อได้จริงอีกทางหนึ่งด้วย ต่อมาจึงได้มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้วิทยุชุมชนawanทกนของ

ແພັນດີນ ຂຶ້ນດ້ວຍເຈຕະນາມພື້ນຂອງກລຸ່ມບຸກຄລັດກລ່າວ ໄດ້ສໍາເລົງ ຜົ່ງໃນຮະບະແຮກການດໍາເນີນຮາຍການ ຕ່າງໆ ອູ້ໃນຄວາມຄວນຄຸນດູແລຂອງກລຸ່ມບຸກຄລັດກລ່າວດ້ວຍ ຮູ່ປະບົບການຈັດຮາຍການຕ່າງໆ ກໍໄດ້ມາຈາກ ການເປັນຜູ້ຈັດຮາຍການວິທີບຸ່ນຫຸ່ນຄນເມືອນນີ້ ນັ້ນເອງ ແຕ່ເມື່ອໄດ້ນີ້ໂຄກສັດຮາຍການກະຈາຍເສີຍວິທີບຸ່ນຫຸ່ນ ດາມເຂດຕິບອງຕົນເອງ ໂດຍເສີ ກລຸ່ມບຸກຄລູ່ກ່ອດຕັ້ງຈຶ່ງໄດ້ທຳການ ໂມຍພາປະຊາສັນພັນນີ້ ເຮັງ ຊວນໄທ້ບຸ່ນຫຸ່ນຂອງຕົນ ໄດ້ມີສ່ວນຮ່ວມໃນການຈັດຮາຍການ ໂດຍໄນ້ຄືດຄ່າໃຊ້ຈ່າຍໄດ້ ທັ້ງສັນ ແລະ ໄນຈຳກັດ ເຊື້ອ່າຕີ ສາສາ ເພີ ອາຍຸ ວຸຕິກາຣສຶກຍາ ສດານະທາງສັງຄນໄດ້ ທັ້ງສັນ ຈຶ່ງທຳໄທ້ເກີດຄວາມຫລາກຫລາຍ ໃນການຈັດຮາຍການ ຜົ່ງຕ່ອມກາລາຍນາເປັນຂໍ້ຈຳກັດ ແລະ ປັບປຸງຫາຕ່າງໆ ຕາມນາອິກຫລາຍອ່າງ ກາຣສຶກຍາ ເກີນກັບແພັນຜັງຂອງການຈັດຮາຍການສດານີວິທີບຸ່ນຫຸ່ນແທ່ງນີ້ພົບວ່າ ມີການຈັດຮາຍການ ໄດ້ກ່ຽວຂ້ອງຄຸນທີ່ ເຖິງ ເສຍງົງກິຈ ກາຣເມືອງ ສາສາ ວັດນະຮຣນ ສັງຄນ ກາຣສຶກຍາ ຖຸນີປັບປຸງຫາວັນ ແລະ ສາຮະນໍາຮູ້ຕ່າງໆ ຕາມແຕ່ໂຄກສັດທີ່ເອີ້ນໆນາຍ ກະຈາຍເສີຍຂອງສດານີວິທີບຸ່ນຫຸ່ນແທ່ງນີ້ໄດ້ເກີດຄວາມພັນພຸນໃນແພັນຜັງ ບອກການຈັດຮາຍການບ່ອຍຄົ້ງ ແຕ່ກໍໄດ້ນີ້ປັບປຸງໃໝ່ຈຸນສມນູຽນ ງນປະມາຍ ໄດ້ມາຈາກກາຣະຄມຖຸນ ໃນຮູ່ປະບົບຂອງກາລົງຫຸ້ນແລະ ກາຣັບຂອງຜູ້ສັນສຸນຮາຍການໃນຫຸ່ນຫຸ່ນ ແຕ່ກໍຍັງນີ້ປັບປຸງຫາເປົ້າຮູ້ຕ່າງໆ ຈົນປະນາຍທີ່ເປັນສິ່ງທີ່ກລຸ່ມຜູ້ກ່ອດຕັ້ງຫວັງວ່າຈະສາມາດແກ້ໄຂໄດ້ໃນໂຄກສັດຕ່ອງໄປ ທາກຜູ້ຄນໃນຫຸ່ນຫຸ່ນໜ້າ ໄກສໍາວັນສຳຄັນແລະ ຮ່ວມມືອກນ້ອຍ່າງຈິງແລະ ສິ່ງທີ່ເປັນປັບປຸງຫາຈາກກາຣສຶກຍາເຮືອນີ້ພົບວ່າສິ່ງທີ່ເປັນ ປິຈັຍຕ່ອພລຂອງຄວາມສໍາເລົງ ອື່ນ ບຸກຄາກ ເພຣະນີໄດ້ນີ້ກາວແຜນເຮືອງຄຸພວຸດ ແລະ ຄຸນສນບົດຂອງ ຜູ້ຈັດຮາຍການໄວແຕ່ຍ່າງໄດ້ ກາຣເຂົ້າມີສ່ວນຮ່ວມຂອງປະຊາຊົນດີອື່ນເປັນສິທິທີເສີງກາພຂອງປະຊາຊົນທີ່ຈະ ສາມາດກະທຳໄດ້ກາຍໄດ້ເຈຕະນາມພື້ນຂອງຮູ່ຮຣນໝູ່ແທ່ງຮາຊາພາຈັກ ໄກພ.ສ. 2540 ຫລິກເລີຍ ໄນໄດ້ກືດກາຣາຄບຸກຄາກທີ່ເປັນມືອາເຊີພ (Professional) ຈຶ່ງຕ້ອງນີ້ແພນກາຣພັນນາບຸກຄາກຮ່າຍຈິງ ເພື່ອແກ້ໄຂປັບປຸງຫານີ້ກາຣສຶກຍາລັບນີ້ຂອ່າເນັນແນະແນວທາງໃນກາຣແກ້ປັບປຸງຫາ ອື່ນ ໃນການດໍາເນີນງານ ຕ່າງໆ ຂອງສດານີວິທີບຸ່ນຫຸ່ນແທ່ງນີ້ກວ່າມີຄົມະກຣນການທີ່ກຳທຳການທີ່ສັດເຈນ ເພື່ອຈະໄດ້ນີ້ “ເຈົ້າກາພ” ໃນການ ຮັບພົດຂອບດ້ວຍການດໍາເນີນງານແລະ ພລຂອງການດໍາເນີນງານ ຮວນທັກການຈັດກາງຈານ ເພີ ດັນ ໄກສໍາວັນຄຸລັກນ ອີກດ້ວຍຄວາມເປັນໄປໄດ້ໃນການຈັດຮາຍການວິທີບຸ່ນຫຸ່ນທີ່ເປັນຂອງປະຊາຊົນ ໂດຍປະຊາຊົນ ແລະ ເພື່ອ ປະຊາຊົນເປັນສິ່ງທີ່ໄໝຈຳກັດ ໄດ້ວ່າໄດ້ເກີດຂຶ້ນບັງແລ້ວໃນສັງຄນ ໄກພ.ສານີວິທີບຸ່ນຫຸ່ນທີ່ຫລາຍຕ້ອງ ຍື່ມັນໃນຫລັກກາຮອງຫຸ່ນຫຸ່ນທ່ອງດິນທີ່ເປັນຮາກສູານຂອງກາຣພັນນາປະຊີປໄໄທ ແລະ ກາຣໄມ່ລະເມີດ ຂົ້ນກຳທຳການຂອງກູ່ມາຍທີ່ເກີຍຂຶ້ນ ເພື່ອປະໂຫຍດຂອງສ່ວນຮົມບຣລຸວັດຖຸປະສົງໃນທີ່ສຸດ ແລະ ຕ່ອນໄດ້ ເປີ່ຍິນນາເປັນວິທີບຸ່ນຫຸ່ນພລມືອນນີ້ fm 92.75 mhz. ແລະ ຂໍຢ່າຍນາຕັ້ງທີ່ 89/45 ນໍ້າ 3 ຊອຍໜູ້ນໍ້ານັ້ນເປັນທອງການ ຕໍາມລົບນາງກ່ຽວຂ້ອງ ອຳເກອມເມືອງ ຈັ້ງຫວັດນາທຸງ

ສູຮັດນີ້ ທອງທີ່ (2548 : 99-114) ໄດ້ທຳການວິຊຍ່າງປົງປັງບົດການເພື່ອພັນນາກັບການຈັດຮາຍການວິທີບຸ່ນຫຸ່ນ ມາວິທີຍາລັບຮັງສິດ ພບວ່າ ນັກຈັດຮາຍການວິທີບຸ່ນຫຸ່ນຄວາມຕ້ອງກາຣພັນນາຄວາມຮູ້ເກີນກັບການຈັດຮາຍການວິທີບຸ່ນຫຸ່ນທີ່ສຸດ ຮອງຄົນນາ ອື່ນ ກາຣສອນຜູ້ປະກາສປະເກທແລະ ຮູ່ປະບົບຂອງການຈັດຮາຍການວິທີບຸ່ນຫຸ່ນ ວິທີບຸ່ນຫຸ່ນ

ชุมชน และ การเขียนบทวิทญุ ความต้องการพัฒนาด้านทักษะการจัดรายการวิทยุมากที่สุด รองลงมา คือ การใช้อุปกรณ์ในการจัดรายการ การใช้เครื่องผสมเสียง การใช้คอมพิวเตอร์ การเลือกเสียง สำหรับรายการวิทยุ การใช้เครื่องบันทึกเสียงและไมโครโฟน การพัฒนาความรู้และทักษะโดย กิจกรรมเชิงอบรมเชิงปฏิบัติการเป็นการให้ความรู้และทักษะที่มีความจำเป็นและเกี่ยวข้องสำหรับ การจัดรายการวิทยุชุมชน การพัฒนาทักษะการจัดรายการวิทยุชุมชน โดยกระบวนการวิจัยเชิง ปฏิบัติการ พนบว่า นักจัดรายการวิทยุชุมชนทุกคน มีการพัฒนาทักษะที่จำเป็นหลักด้าน ประกอบด้วย ทักษะการเป็นนักจัดรายการวิทยุ ทักษะการใช้อุปกรณ์ในการจัดรายการวิทยุ ทักษะ การใช้เครื่องผสมเสียง ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ ทักษะการเลือกเสียง ทักษะการใช้เครื่อง บันทึกเสียง และทักษะการใช้ไมโครโฟน และการวิจัยเชิงปฏิบัติการสามารถพัฒนาความรู้และ ทักษะของนักจัดรายการวิทยุชุมชน และยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันศรีระหว่างนักจัดรายการ วิทยุและทีมงานทุกคน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและร่วมมือกันในการพัฒนาฐานรูปแบบรายการ วิทยุชุมชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

พิมลกัลย์ เดชะชัย (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการประเมินผลการดำเนินงานวิทยุชุมชนใน เทศบาลเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พนบว่า ด้านการวางแผน เนื้อหารายการ ผู้ผลิตรายการ ผู้จัดรายการ และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านการวางแผน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านเนื้อหารายการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านผู้ผลิตรายการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านผู้จัดรายการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และด้านการมีส่วนร่วม ของประชาชน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง การดำเนินงานวิทยุชุมชนมีปัญหาในด้านคลื่นส่ง สัญญาณกระจายไม่ทั่วถึง ไม่ชัดเจน บุคลากรของสถานีวิทยุชุมชนไม่มีความรู้ ความชำนาญเฉพาะ ทางด้านวิทยุโดยตรง อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ไม่ทันสมัย ปัญหาคลื่นแทรกจากสถานีวิทยุอื่น และภัยหายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของวิทยุชุมชนไม่มีความชัดเจน ประชาชนมีส่วนร่วม ใน การกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ประชาชนผู้ฟัง มี ความพึงพอใจต่อวิทยุชุมชนในภาพอยู่ในระดับปานกลาง การดำเนินงานของวิทยุชุมชนบรรลุผล ตามเจตนารวมถึงเป้าหมายของวิทยุชุมชนอยู่ในระดับไม่น้อย ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนด รูปแบบ เนื้อหารายการวิทยุชุมชนอยู่ในระดับน้อย ประชาชนผู้ฟังวิทยุชุมชนพึงพอใจต่อการดำเนิน รายการวิทยุชุมชนในระดับต่ำกว่าปานกลาง

สรุปได้ว่า ที่ผ่านมา มีงานวิจัยเกี่ยวกับวิทยุชุมชนหลากหลายประดิ่น ทั้งในเรื่องของการ ก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชน การบริหารจัดการวิทยุชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน ความพยาบาล ใน การขัดตัวและบริหารจัดการวิทยุชุมชนในพื้นที่ต่างๆ ปัญหาอุปสรรคสำคัญของการบริหารจัดการ วิทยุชุมชน รวมถึงการประเมินผลการดำเนินงานวิทยุชุมชน

2.7 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.7.1 พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรงลື່ນຄວາມຄືແລະກຳກັນກິຈການວິທີ່ງວິທີ່ ໂທຮ້າສົນແລະກິຈການໂທຮ້າມນາຄາມ พ.ศ. 2543

มาตรา 6 ให้มีคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ เริบกโดยย่อว่า “กสช.” ประกอบด้วยประธานกรรมการคนหนึ่งและกรรมการอื่นอีกหกคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งตามคำแนะนำของผู้มีสิทธิให้เลขาธิการ กสช. เป็นเลขานุการ กสช.

มาตรา 23 ให้ กสช. มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) กำหนดนโยบายและจัดทำแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์และแผนความถี่วิทยุให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แผนแม่บทการบริหาร กลື່ນຄວາມຄືແລະຕາງກຳຫັນຄລື່ນຄວາມຄືແຮ່ງชาຕີ

(2) กำหนดลักษณะและประเภทของกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

(3) พิจารณาอนุญาตและกำกับดูแลการใช้คลື່ນຄວາມຄືเพื่อกิจการ วິທີ່ງວິທີ່ໂທຮ້າສົນ

(4) พิจารณาอนุญาตและกำกับดูแลการประกอบกิจการกระจายเสียง และกิจการໂທຮ້າສົນ

(5) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาต เงื่อนไข หรือค่าธรรมเนียม การอนุญาตตาม (3) และ (4) รวมทั้งการกำกับดูแลการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการໂທຮ້າສົນ

(6) ติดตามตรวจสอบและให้คำปรึกษาแนะนำการประกอบกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์

(7) กำหนดมาตรฐานและลักษณะพึงประสงค์ทางด้านเทคนิคของอุปกรณ์ที่ใช้ใน การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

(8) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการเชื่อมต่อโครงข่ายในการประกอบกิจการ กระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

(9) กำหนดโครงสร้างอัตราค่าธรรมเนียมและอัตราค่าบริการในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ รวมทั้งอัตราการเชื่อมต่อโครงข่ายในการประกอบกิจการกระจายเสียงและ กิจการโทรทัศน์ให้เป็นธรรมต่อผู้ใช้บริการและผู้ให้บริการ โดยคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะเป็น สำคัญ

(10) กำกับดูแลการประกอบกิจกรรมกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์ เพื่อให้ผู้ใช้บริการบริการที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ รวมถึงการกำหนด หลักเกณฑ์การรับคำร้องเรียน และพิจารณาคำร้องเรียนของผู้ใช้บริการที่รวดเร็ว ถูกต้องและเป็นธรรม

(11) กำหนดมาตรการเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยคำนึงถึง เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล ความสงบเรียบร้อยและ ศีลธรรมอันดีของประชาชน อันเนื่องมาจากการประกอบกิจกรรมกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์

(12) กำหนดมาตรการเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและส่งเสริมการปฏิบัติตาม จรรยาบรรณในการปฏิบัติหน้าที่โดยชอบของบุคลากร ในกิจกรรมกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์

(13) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการคุ้มครองและการกำหนดสิทธิในการ ประกอบกิจกรรมกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์

(14) ส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา กิจกรรมกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์อย่างต่อเนื่อง

(15) ออกระเบียบเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กร การบริหารงานบุคคล การงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน และการดำเนินงานอื่นของสำนักงาน กสช.

(16) อนุมัติงบประมาณรายจ่ายของสำนักงาน กสช. รวมทั้งเงินที่จะจัดสรรเข้า กองทุนตามมาตรา 27

(17) จัดทำรายงานผลการดำเนินงานของ กสช. เสนอต่อคณะกรรมการรัฐมนตรี สภา ผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งและให้เผยแพร่ต่อสาธารณะทั่วไป

(18) เสนอความเห็นหรือให้คำแนะนำต่อคณะกรรมการรัฐมนตรีเกี่ยวกับกิจกรรมกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศรวมทั้งการให้มีกฎหมายหรือแก้ไข ปรับปรุงหรือยกเลิกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์

(19) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น ซึ่งกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ กสช.เพื่อประโยชน์ในการจัดสรรกลืนความถี่ให้กับประชาชน ได้ใช้และการสนับสนุนการใช้คลื่นความถี่ของภาคประชาชน ให้ กสช. กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับ ลักษณะของภาคประชาชนที่พึงได้รับการจัดสรรและสนับสนุนให้ใช้คลื่นความถี่ รวมทั้งลักษณะ การใช้คลื่นความถี่ที่ได้รับจัดสรร โดยอย่างน้อยภาคประชาชนนั้นต้องดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อประโยชน์สาธารณะและไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจ

2.7.2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

มาตรา 40 คลี่ความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม เป็นทรัพย์การสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ ดำเนินการจัดสรรคลี่ความถี่ตามวาระหนึ่ง และกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติการดำเนินการตามวาระสองต้อง ดำเนินถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

2.7.3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ส่วนที่ 7 เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน

มาตรา 45 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่นการจำกัดเสรีภาพตามวาระหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เนื่องเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครอง สิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษา ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมธรรมทาง จิตใจหรือสุขภาพของประชาชน การสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเพื่อลิตรอน เสรีภาพตามมาตรฐานนี้ จะกระทำมิได้การห้ามหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเสนอข่าวสารหรือแสดง ความคิดเห็นทั้งหมดหรือบางส่วน หรือการแทรกแซงด้วยวิธีการใดๆ เพื่อลิตรอนเสรีภาพตามมาตรา นี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามวาระสองการ ให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่น จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศไทยอยู่ในภาวะสงคราม แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามวาระสองเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทยการให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นเพื่ออุดหนุนกิจการ หนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้

มาตรา 46

พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่น ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่ตกลงกันให้อ่านต่อของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ และมีสิทธิจัดตั้งองค์กร เพื่อปกป้องสิทธิ เสรีภาพและความเป็นธรรม รวมทั้งมีกลไกควบคุมกันเองขององค์กรวิชาชีพ

ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจในกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อมวลชนอื่น ย่อมมีเสรีภาพเข่นเดียวกับพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนตามวาระหนึ่งการกระทำใดๆ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเจ้าของกิจการ อันเป็นการขัดขวางหรือแทรกแซง การเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะของบุคคลตามวาระหนึ่งหรือวาระสองให้ถือว่าเป็นการงใจใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบและไม่มีผลให้บังคับ เว้นแต่เป็นการกระทำเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายหรือจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ

มาตรา 47

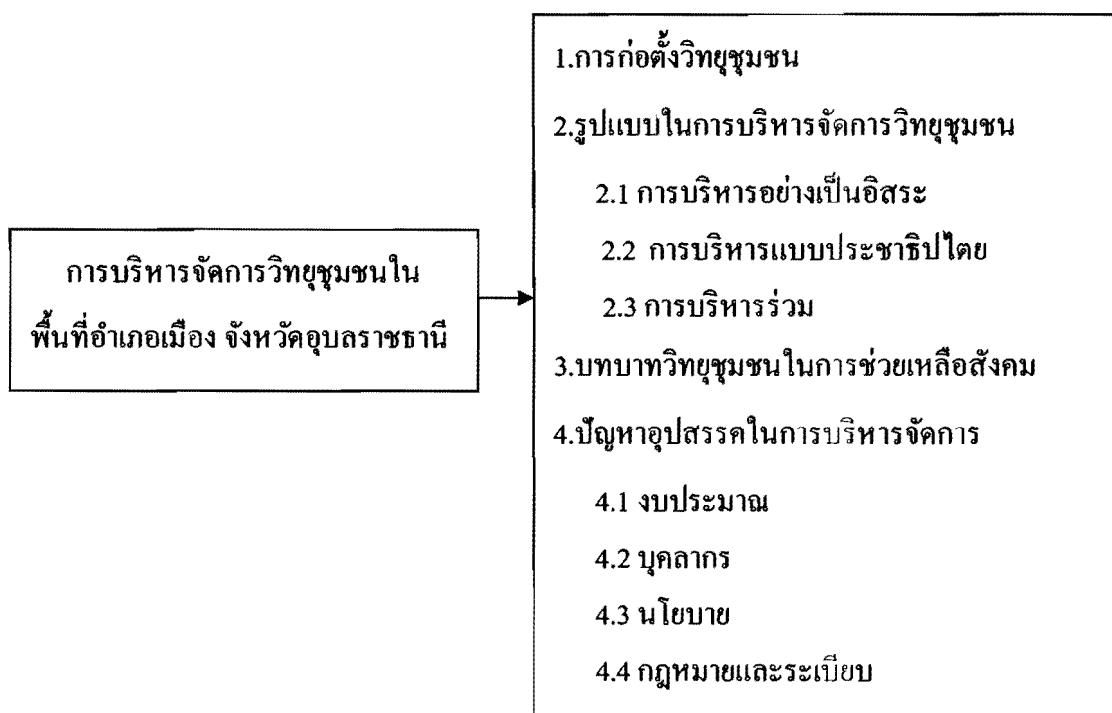
คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระองค์กรหนึ่งทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวาระหนึ่ง และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติการดำเนินการตามวาระสองดัง คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ ประโยชน์สาธารณะอื่น และการแข่งขัน โดยเรียกว่าเป็นธรรมรวมทั้งต้องจัดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อมวลชนสาธารณะและการกำกับการประกอบกิจการตามวาระสองดังมีมาตรการเพื่อป้องกันมิให้มีการควบรวม การกรองสิทธิข้ามสื่อ หรือการครอบงำ ระหว่างสื่อมวลชนด้วยกันเองหรือโดยบุคคลอื่นใด ซึ่งจะมีผลเป็นการขัดขวางเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารหรือปิดกั้นการได้รับข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายของประชาชน

มาตรา 48

ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือโทรคมนาคม มิได้ ไม่ว่าในนามของตนเองหรือให้ผู้อื่นเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นแทน หรือจะดำเนินการโดยวิธีการอื่น ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมที่สามารถบริหารกิจการดังกล่าวได้ในทำนองเดียวกับการเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการดังกล่าว

2.8 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีการจัดการ และเรื่องการบริหารจัดการวิทยุชุมชน ของกัญจนากี้ (2546) และประยุกต์จากงานวิจัยของจิระวารรณ ตันกุรานันท์ (2542) ในเรื่องปัญหาอุปสรรคในการจัดการวิทยุชุมชน โดยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงตามภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยค้นคว้าใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร ได้แก่

- 3.1.1.1 ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชน ในจังหวัดอุบลราชธานี
- 3.1.1.2 บุคลากรของสถานีวิทยุชุมชน ในจังหวัดอุบลราชธานี
- 3.1.1.3 ประชาชนที่เคยฟังรายการวิทยุชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี เป็น

ประชากรที่มีจำนวนไม่แน่นอน เนื่องจากขึ้นอยู่กับหน่วยงานสำรวจ

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

การวิจัยครั้งนี้ มีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 54 คน โดยเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิทยุชุมชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยแยกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

- 3.1.2.1 ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชน แห่งละ 1 คน 6 แห่ง รวม 6 คน
 - 3.1.2.2 บุคลากรของสถานีวิทยุชุมชน แห่งละ 3 คน 6 แห่ง รวม 18 คน
 - 3.1.2.3 ประชาชนที่เคยฟังรายการวิทยุชุมชน แห่งละ 5 คน 6 แห่ง รวม 30 คน
- สำหรับหลักเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยเลือกสถานีวิทยุชุมชนที่มีรูปแบบที่ผู้วิจัยสนใจ แยกเป็น 6 แห่ง ได้แก่

กลุ่มแรก วิทยุชุมชนที่ก่อตั้งขึ้นจากฝ่ายเอกชน/เจ้าของคนเดียว หรือนิติบุคคล 3 แห่ง กลุ่มที่สอง วิทยุชุมชนที่ก่อตั้งโดยชุมชน 3 แห่ง

ผู้วิจัยเลือกวิทยุชุมชนที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์สองประการข้างต้น กลุ่มละ 3 แห่ง จากนั้นจึงทำการศึกษาจากผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชน และประชาชนผู้ที่เคยฟังรายการวิทยุชุมชน รวมถึงการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับวิทยุชุมชนแต่ละแห่ง เช่น การบริหารจัดการ ผังการจัดรายการ การสังเกต การรับฟังรายการจากวิทยุชุมชน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยได้ดำเนินการสร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้น แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การก่อตั้งและรูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชน ลักษณะเป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด

ตอนที่ 2 บทบาทของวิทยุชุมชนในการช่วยเหลือชุมชน ลักษณะเป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด

ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคในการจัดการวิทยุชุมชน ลักษณะเป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นอื่นๆ ลักษณะเป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด

3.3 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ผู้วิจัยค้นคว้าได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือตามลำดับ ดังนี้

3.3.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อ拿来ไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

3.3.2 นำผลของการศึกษามาเป็นกรอบแนวคิดเพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

3.3.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความครบถ้วน ความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาของการวิจัย นำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษานำเสนอ

3.3.4 ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาอิสระแนะนำ จากนั้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาของการวิจัย

3.3.5 ปรับแก้ใบแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาอิสระพิจารณาอีกครั้ง

3.3.7 จัดทำสำเนาแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

- ผู้วิจัยกำหนดการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้
- 3.4.1 ขอหนังสือราชการจากคณะกรรมการรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
 - 3.4.2 นัดหมายกับกลุ่มตัวอย่าง ในเรื่องวันเวลา สถานที่ เพื่อทำการสัมภาษณ์ต่อไป
 - 3.4.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง โดยการสัมภาษณ์
 - 3.4.4 จัดเตรียมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และพารณนาเนื้อหา

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการวิทยุชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการก่อตั้งและรูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชน บทบาทของวิทยุชุมชนในการช่วยเหลือชุมชน และปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการวิทยุชุมชน ในบทนี้จะเสนอผลการวิจัยตามที่ได้กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยการออกแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชน 6 แห่งละ 1 คน รวม 6 คน บุคลากรของสถานีวิทยุชุมชน 6 แห่งๆ ละ 3 คน รวม 18 คน และประชาชนที่เคยฟังรายการวิทยุชุมชน 6 แห่งๆ ละ 5 คน รวม 30 คน รวมทั้งสิ้น 54 คน โดยการบันทึกคำสัมภาษณ์ในเอกสารแล้วนำมาทำการถอดรายละเอียดผลการสัมภาษณ์ ทำให้ได้ข้อมูลครบถ้วนตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้วนำมาเรียบเรียง ตามประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์แล้วทำการวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 4 ตอน ตามลำดับดังต่อไปนี้

- 4.1 การก่อตั้งและรูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชน
- 4.2 บทบาทของวิทยุชุมชนในการช่วยเหลือชุมชน
- 4.3 ปัญหาอุปสรรคในการจัดการวิทยุชุมชน
- 4.4 ความคิดเห็นอื่นๆ

4.1 การก่อตั้งและรูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชน

4.1.1 การก่อตั้งและความเป็นมา

จากผลการวิจัย พบว่าวิทยุชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีการก่อตั้งและรูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชน 3 รูปแบบดังต่อไปนี้

4.1.1.1 เป็นการก่อตั้งโดยนายทุนคนเดียว เนื่องจากมีความรู้และประสบการณ์ในการจัดการวิทยุมาก่อน และมีอุปกรณ์ในการผลิตรายการวิทยุและบันทึกเสียงอยู่แล้ว รวมถึงมีสถานที่และมีเงินบุประมาณในการลงทุนในการจัดซื้อเครื่องส่งวิทยุ ติดตั้งเสาอากาศและอุปกรณ์ ส่วนควบคุมต่างๆ ซึ่งจะใช้เงินในการลงทุนประมาณ 200,000-500,000 บาท โดยในช่วงแรกเป็นการ

ทคลองออกอากาศในช่วงเวลาสั้นๆ และประชาสัมพันธ์เปิดรับสมัครผู้ที่สนใจเข้ามาร่วมงาน ในฝ่ายต่างๆ ทั้ง นักจัดรายการ ช่างเทคนิค ฝ่ายการเงิน การตลาด โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนเพื่อทำธุรกิจ และประชาสัมพันธ์ข่าวสารของทางราชการ ไปสู่ชุมชนเป็นวัตถุประสงค์รอง

4.1.1.2 การรวมกลุ่มกันก่อตั้ง โดยการระดมทุนในกลุ่มผู้ที่เคยมีประสบการณ์ในการจัดรายการวิทยุหลักและอยู่ในชุมชนเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน หรือมีอาชีพเดียวกันทำงานร่วมกัน เช่น กลุ่มครู อาจารย์ ในสถานศึกษาต่างๆ กลุ่มทนายความ นักกฎหมาย ที่มีความรู้ความสามารถและสนใจในการจัดรายการวิทยุ มีการร่วมลงทุนกัน ในการจัดซื้อเครื่องส่งวิทยุ เสาอากาศ และอุปกรณ์อื่นที่สำคัญในการส่งสัญญาณออกอากาศ โดยมีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้ง เพื่อทำธุรกิจในเชิงสร้างสรรค์สังคมด้านการสนับสนุนส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ความรู้แก่ประชาชนเรื่องกฎหมาย และให้ความช่วยเหลือสังคมตามโอกาสที่เหมาะสม

4.1.1.3 ก่อตั้งโดยการระดมทุนและมีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุน มีการบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการ มีที่ปรึกษาให้คำแนะนำและให้การสนับสนุนในเรื่องงบประมาณ โดยวิธีการเสนอโครงการเพื่อขอรับการจัดสรรเงินงบประมาณ ซึ่งต้องเป็นเรื่องที่เป็นความต้องการของประชาชนหรือประชาชนได้รับผลกระทบ ซึ่งคณะกรรมการบริหารงานจะประกอบด้วยบุคคลหลากหลายสาขาอาชีพ เช่น อบต. ครุภารย์ ข้าราชการตำรวจ ข้าราชการบำนาญ เจ้าของกิจการเอกชน ผู้บริหารที่เป็นหัวหน้าสถานีวิทยุชุมชน จะเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดรายการเป็นอย่างดี วัตถุประสงค์ในการก่อตั้งเพื่อให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาภัยชุมชนในเรื่องต่างๆ เช่น เรื่องที่ดินทำกิน อาชีพ การเกษตร กฎหมาย ความเดือดร้อนจากการถูกเอารัคເຕາເປີບ หรือไม่ได้รับความเป็นธรรม

โดยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชนแห่งหนึ่ง กล่าวว่า
ต้องการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นในชั้นรุ่นหลัง ได้รับการสนับสนุนจาก โดยเฉพาะวัดนพธรรมค้านตนศรีพื่นเมือง
อีสาน จึงได้รวมตัวกันกับเพื่อนที่เป็นครูร่วมอาชีพเดียวกัน ที่สนใจในการจัดรายการวิทยุ และ^๑
มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดรายการ ในสถานีวิทยุหลักมาก่อน นาร่วมงาน ร่วมลงทุน และ^๒
ร่วมสืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น (จากการสัมภาษณ์ นาย ก. ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชน เมื่อวันที่
15 มิถุนายน พ.ศ. 2553)

และการสัมภาษณ์ประชาชนที่เกยฟังรายการวิทยุชุมชนท่านหนึ่ง กล่าวว่า
สถานีวิทยุชุมชน มักจะมีนักการเมืองให้การสนับสนุน โดยนักจัดรายการก็เป็นบุคลากรในห้องถูน
ที่เคยจัดรายการทางวิทยุหลักมาก่อน มีทุนสนับสนุนจากนักการเมือง ซึ่งข้อดี คือ มีส่วนช่วยเหลือ
ชุมชนคือดูแลความทุกข์และความเป็นอยู่ของประชาชน และมีผู้ที่มีความรู้ในเรื่องต่างช่วยให้

คำแนะนำได้จากการที่โทรศัพท์พูดคุยในรายการ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรายการสด ทำให้ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนมีที่พึ่ง (จากการสัมภาษณ์ นาย A. ประชาชนที่เคยฟังรายการวิทยุชุมชน เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2553)

4.1.2 บุคลากรในสถานีวิทยุชุมชน

จากผลการวิจัยพบว่าบุคลากรในสถานีวิทยุชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ส่วนใหญ่เป็นผู้จัดรายการ ประมาณ 11 -20 คน ช่างเทคนิค หรือผู้ควบคุมเสียง ประมาณ 2-3 คน และมีเจ้าหน้าที่อื่นๆ เช่น ฝ่ายการเงิน ฝ่ายการตลาด โดยผู้ก่อตั้งเป็นผู้บริหารเอง เนื่องจากมีประสบการณ์ด้านการจัดรายการทางวิทยุมาก่อน และประกาศรับสมัครผู้สนใจร่วมงาน ในตำแหน่งต่างๆ มีทั้งทำงานเต็มเวลาและไม่เต็มเวลา และทั้งอาสาสมัครและรับจ้างเป็นเงินเดือน หรือมีค่าตอบแทนให้ตามความรู้ความสามารถ โดยมีหลากหลายอาชีพ เช่น นักศึกษา นักจัดรายการ อาชีพ ทนายความ ครู นักวิชาการ หรือเป็นการรวมกลุ่มในลักษณะคณะกรรมการ บุคลากรเป็นบุคคลที่รู้จักกุ้นเคยกันมาก่อน มีหลากหลายอาชีพเพื่อให้การจัดรายการสามารถให้ความรู้กับประชาชนในหลายๆ ด้าน ซึ่งมีทั้งผู้จัดรายการที่มีประสบการณ์และไม่มีประสบการณ์ โดยมีการสอนงานหรือสนับสนุนผู้ที่ไม่มีประสบการณ์ให้ได้รับการฝึกอบรม ที่ทางหน่วยงานราชการจัดขึ้น โดยไม่มีค่าใช้จ่าย เช่น กรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งประกอบแนวคิดในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ซึ่ง นพ. ศรีนุญนาค (2546) กล่าวว่าการจัดการทรัพยากรมนุษย์เริ่มต้นจากการเพิ่มความสามารถขององค์กร โดยการดึงดูดและว่าจ้างบุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่ดีที่สุดให้แก่องค์กร โดยการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ตามความต้องการขององค์การทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การสร้างและคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานจะทำให้องค์การได้บุคคลที่ดีที่สุดสำหรับงานที่มีอยู่ ทำให้เชื่อมั่นได้ว่าบุคคลเหล่านี้ได้รับการบรรจุแต่งตั้งในตำแหน่งที่เหมาะสม การพัฒนาและฝึกอบรมบุคคลจะช่วยเพิ่มพูนทักษะความรู้และประสบการณ์ให้แก่บุคลากร สร้างการประเมินผลการปฏิบัติงาน จะทำให้องค์การทราบถึงความเหมาะสมในการใช้บุคคลว่าเหมาะสมสมกับงานที่ทำมากน้อยเพียงใด การจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ ย่อมชูใจสามารถขององค์การให้สามารถสร้างผลงานดีเด่น สร้างขวัญกำลังใจให้พนักงานเกิดความผูกพันกับงานและองค์การ อีกทั้งยังทำให้สามารถลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานได้ ส่งผลให้องค์การมีความสามารถในการแข่งขันได้ นอกจากทำให้องค์การสามารถอยู่รอดได้ แล้วยังทำให้องค์การเจริญเติบโต ได้อีกด้วย (นพ. ศรีนุญนาค, 2546 : 47-48)

โดยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารวิทยุชุมชนแห่งหนึ่ง กล่าวว่ามีประสบการณ์ด้านการจัดรายการทางวิทยุหลักมา 16 ปี จึงเริ่มทดลองออกอากาศ และประกาศรับสมัครผู้สนใจร่วมงาน ตำแหน่ง ผู้จัดรายการ ช่างเทคนิค ฝ่ายการเงิน ฝ่ายการตลาด จำนวน 10 คน

ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาค้านนิเทศศาสตร์ อารชีพทนายความ มีทั้งอาสาสมัครและรับจ้างเป็นรายเดือน มีการสอนงานกันและส่งเข้ารับการอบรมสำหรับผู้ที่ยังไม่มีประสบการณ์ด้านการทำงาน แต่มีความสนใจและมีความสามารถอยู่บ้านได้ (จากการสัมภาษณ์ นาย ข. ผู้บริหารสถานีวิทยุชนชน เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2553)

และจากการสัมภาษณ์บุคลากรของสถานีวิทยุชนชนแห่งนี้ กล่าวว่าบุคลากรส่วนใหญ่เป็นผู้จัดรายการจำนวน 11 - 20 คน และมีเจ้าหน้าที่อื่นๆ เช่น ช่างเทคนิค ฝ่ายการเงิน ฝ่ายการตลาด ส่วนค้านการเงินและการตลาด ผู้บริหารเป็นผู้ดำเนินการเอง (จากการสัมภาษณ์ นาย ก. บุคลากรของสถานีวิทยุชนชน เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2553)

และจากการสัมภาษณ์ประชาชนที่เคยฟังรายการวิทยุชนชน กล่าวว่าบุคลากรของวิทยุชนชนมากันจัดรายการอาชีพ และมาจากอาสาสมัครหลากหลายอาชีพ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีความสนใจในเรื่องของการพูดคุยกับผู้ฟัง เช่น ครู ทนายความ นักวิชาการ อาจารย์มหาวิทยาลัย นักการเมืองท้องถิ่น เป็นต้น และมีช่างเทคนิคที่ทำหน้าที่ควบคุมเสียง ส่วนเรื่องการเงินคิดว่า ผู้บริหารสถานีเป็นผู้ที่บุริหารจัดการเอง (จากการสัมภาษณ์ นาย B. ประชาชนผู้รับฟังสถานีวิทยุชนชน เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2553)

4.1.3 งบประมาณที่ใช้ในการก่อตั้งสถานีวิทยุชนชน

จากการวิจัยพบว่างบประมาณที่ใช้ในการก่อตั้งสถานีวิทยุชนชนในเขตพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี เป็นงบประมาณที่ใช้ในการซื้อเครื่องส่ง เสาอากาศ และอุปกรณ์ในห้องส่ง การก่อตั้งสถานีวิทยุชนชนส่วนใหญ่จะใช้เงินประมาณ 200,000 - 500,000 บาท โดยเครื่องส่งจะใช้เงินประมาณ 30,000 - 80,000 บาท เสาอากาศจะใช้เงินประมาณ 30,000 - 90,000 บาท และห้องส่งและอุปกรณ์จะใช้เงินประมาณ 60,000 - 100,000 บาท และค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น เครื่องปรับอากาศ โต๊ะทำงาน คอมพิวเตอร์ เครื่องเล่นซีดี รวมถึงต้องเตรียมงบประมาณในการซ่อมแซมและบำรุงรักษา เครื่องส่งและอุปกรณ์ประมาณ 100,000 บาท สำหรับงบประมาณในการก่อตั้งสถานีวิทยุชนชน

โดยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานีวิทยุชนชนท่านหนึ่ง กล่าวว่า แหล่งเงินที่นำมาซื้อเครื่องส่งและอุปกรณ์ การก่อตั้งสถานีวิทยุชนชนส่วนใหญ่จะใช้เงินประมาณ 300,000 บาท โดยเครื่องส่งจะใช้เงินประมาณ 50,000 บาท เสาอากาศจะใช้เงินประมาณ 50,000 บาท และห้องส่งและอุปกรณ์จะใช้เงินประมาณ 100,000 บาท อย่างไรก็ตาม เครื่องส่งและอุปกรณ์ ประกอบการกระจายเสียงของสถานีวิทยุชนชนต้องมีการซ่อมแซมและบำรุงรักษาอยู่สม่ำเสมอ และอุปกรณ์บางอย่างก็มีราคาแพง ต้องระดมทุนหลากหลายรูปแบบเพื่อให้มีเงินพอซื้ออุปกรณ์นั้นๆ เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องเล่นซีดี เป็นต้น (จากการสัมภาษณ์ นาย จ. ผู้บริหารสถานีวิทยุชนชน เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2553)

และจากการสัมภาษณ์บุคลากรของสถานีวิทยุชุมชนแห่งหนึ่งกล่าวว่า สถานีวิทยุชุมชนจะใช้เงินซื้อเครื่องส่ง เสาอากาศ ห้องส่งและอุปกรณ์ จากการระดมทุนในครั้นนักจัดรายการที่ร่วมกันก่อตั้ง และขอรับการสนับสนุนจากองค์กรอื่นๆ บ้าง เป็นต้น (จากการสัมภาษณ์ นาย จ. บุคลากรของสถานีวิทยุชุมชน เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2553)

4.1.4 แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการบริหารสถานีวิทยุชุมชน

จากการวิจัยพบว่าแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการบริหารสถานีวิทยุชุมชน ในเขตพื้นที่อำเภอ

เมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีรายได้มาจากการแหล่งต่างๆ ดังนี้

- (1) รายได้มาจากการเข้าเวลาในการผลิตรายการ เช่น รายชั่วโมง รายเดือน
- (2) รายได้จากการโฆษณาประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภายนอก บริษัทห้างร้านต่างๆ ในรูปแบบการเผยแพร่สปอตโฆษณา และการพูดแทรกในรายการ

(3) รายได้จากการสนับสนุนหน่วยงานต่างๆ รายได้จากการรับมอบเงินอุดหนุน เป็นรายได้ที่ได้มาจากการที่บุคคล กลุ่มนักศึกษา หรือองค์กร ที่มีความประสงค์ที่จะมอบเงิน หรือทรัพย์สินอุดหนุนให้แก่สถานี ทั้งที่เป็นการมอบให้โดยทั่วไปหรือมอบให้เมื่อสถานีมีการจัดกิจกรรมพิเศษ ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ กรุณา ประสีฐธีแสง (2546) ที่ได้ศึกษาความพร้อมของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในวิทยุชุมชน : กรณีศึกษาเฉพาะอำเภอท่านศาลา จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ความสนใจและความพร้อมของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในวิทยุชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง และสนใจที่จะมีบทบาทในการบริหารสถานีวิทยุชุมชน พร้อมทั้งเห็นว่า ประชาชนควรใช้ประโยชน์ของวิทยุชุมชนเพื่อรับฟังข่าวสารในท้องถิ่น อีกทั้งยินดีร่วมบริจาคบประมาณจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชน และมีความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของวิทยุชุมชน แต่ในขณะเดียวกัน ประชาชนยังมีข้อสงสัยเกี่ยวกับงบประมาณในการสร้างสถานีวิทยุชุมชน รูปแบบการบริหารและประโยชน์ของสถานีวิทยุชุมชนว่าจะสามารถเป็นสื่อกลางของข้อมูลข่าวสาร ความต้องการและการพัฒนาชุมชนได้อย่างแท้จริงมากน้อยเพียงใด

โดยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชนแห่งหนึ่ง กล่าวว่า รายได้ มาจากการเข้าเวลาของผู้ผลิตรายการ ซึ่งเป็นการเข้าเวลาที่มีราคาถูก เพื่อให้กลุ่มต่างๆ มีความสามารถในการร่วมผลิตรายการกับทางสถานี และเป็นการเปิดโอกาสทางการสื่อสารให้แก่ชุมชน รายได้อีกส่วนหนึ่งจากการโฆษณาประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภายนอก ซึ่งจะต้องมีการกำหนดคลักษณะช่วงเวลา และระยะเวลาในการประชาสัมพันธ์ตามกรอบทางกฎหมาย (จากการสัมภาษณ์ นาย ฉ. ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชน เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2553)

และจากการสัมภาษณ์ บุคลากรของสถานีวิทยุชุมชนแห่งหนึ่ง กล่าวว่า สถานีมีการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมในด้านการแก้ไขปัญหาฯ เพศติด โดยของบประมาณจาก ปปส. และได้รับบริจาคจากประชาชนในชุมชนผู้รับฟังรายการ ที่เลี้งเห็นประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการจัดรายการของสถานี (จากการสัมภาษณ์ นาย ช. บุคลากรของสถานีวิทยุชุมชน เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2553)

4.1.5 วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในสถานีวิทยุชุมชน

จากการวิจัยพบว่าวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในสถานีวิทยุชุมชน ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จะใช้งบประมาณจัดซื้อ ระหว่าง 200,000 - 500,000 บาท โดยจะมาจากการดำเนินการของผู้บริหารสถานี การสนับสนุนจากองค์กรภาคเอกชน การสนับสนุนจากนักการเมือง การบริจาคสมทบทองประชาชน และจากการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ จะประกอบด้วย เครื่องส่ง เสาอากาศ ห้องส่งและอุปกรณ์ และอุปกรณ์เสริมอื่นๆ เช่น เครื่องปรับอากาศ โต๊ะทำงาน คอมพิวเตอร์ เครื่องเล่นซีดี ซึ่งใกล้เคียงกับสิ่งที่ ท่องเที่ยว (2548) ที่ได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพการวิทยุชุมชน มหาวิทยาลัยรังสิต พบว่า ความต้องการพัฒนาด้านทักษะการจัดรายการวิทยุมากที่สุด รองลงมา คือ การใช้อุปกรณ์ในการจัดรายการ การใช้เครื่องผสมเสียง การใช้คอมพิวเตอร์ การเลือกเสียงสำหรับรายการวิทยุ การใช้เครื่องบันทึกเสียงและไมโครโฟน การพัฒนาความรู้และทักษะโดยกิจกรรมเชิงอบรมเชิงปฏิบัติการเป็นการให้ความรู้และทักษะที่มีความจำเป็นและเกี่ยวข้องสำหรับการจัดรายการวิทยุชุมชน การพัฒนาทักษะการจัดรายการวิทยุชุมชน โดยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ พบว่า นักจัดรายการวิทยุชุมชนทุกคน มีการพัฒนาทักษะที่จำเป็นหลายด้าน ประกอบด้วย ทักษะการเป็นนักจัดรายการวิทยุ ทักษะการใช้อุปกรณ์ในการจัดรายการวิทยุ ทักษะการใช้เครื่องผสมเสียง ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ ทักษะการเลือกเสียง ทักษะการใช้เครื่องบันทึกเสียง และทักษะการใช้ไมโครโฟน

โดยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชนแห่งหนึ่ง กล่าวว่า วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในสถานีวิทยุชุมชน จะประกอบด้วย เครื่องส่ง เสาอากาศ ห้องส่งและอุปกรณ์ และอุปกรณ์เสริมอื่นๆ เช่น เครื่องปรับอากาศ โต๊ะทำงาน คอมพิวเตอร์ เครื่องเล่นซีดี โดยจะใช้งบประมาณ จัดซื้อ ระหว่าง 200,000 - 500,000 บาท (จากการสัมภาษณ์ นาย ฉ. ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชน เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2553)

และการดำเนินการ บุคลากรของสถานีวิทยุชุมชนแห่งหนึ่ง กล่าวว่า วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในสถานีวิทยุชุมชน จะมาจากการดำเนินการของผู้บริหารสถานี จากการระดมทุนจากประชาชน และจากการสนับสนุนจากองค์กรภาคเอกชน ซึ่งเป็นบันทึก อุปกรณ์ที่ใช้ในสถานีวิทยุชุมชนยังไม่เพียงพอในการดำเนินการ เช่น บังตาด เครื่อง คอมพิวเตอร์ เครื่องบันทึกเสียงและ

ในโทรศัพท์ เป็นต้น(จากการสัมภาษณ์ นาย จ. บุคลากรของสถานีวิทยุชุมชน เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2553)

4.1.6 รูปแบบการบริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชน

จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชนในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีดังนี้

(1) มีการบริหารจากประสบการณ์ตรงของผู้ก่อตั้ง เป็นการบริหารงานแบบ อิสระ โดยมีการวางแผนเป้าหมายของการก่อตั้งวิทยุชุมชน วางแผนของสถานี มีแผนงาน แบ่งการ ทำงานเป็นฝ่ายต่างๆ และมีการประชุมเป็นประจำอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนางาน พร้อมทั้งประเมินผล การรับฟังของประชาชนจากการเปิดสาย โทรศัพท์ให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นผ่านทาง รายการ เพื่อคิด แนะนำรายการในด้านต่างๆ ซึ่งใกล้เคียงกับแนวคิดเรื่อง โครงสร้างการบริหาร จัดการวิทยุชุมชน ประกอบด้วย 6 ส่วนที่สำคัญคือ (กาญจนา แก้วเทพ, 2546 : 33-38) 1) เป้าหมาย 2) นโยบาย 3) แผนงาน 4) การแบ่งงาน 5) การประสานงาน 6) การประเมินผล

(2) มีการทำงานในรูปแบบกรรมการ หรือหัวหน้าชุมชน โดยมีผู้นำชุมชน ร่วมเป็นหนึ่งในคณะกรรมการถือเป็นตัวแทนของชาวบ้าน โดยจะมีการประชุมและการปรับผัง รายการ มีการประชุมเบริกมาหารืออย่างเป็นทางการทุกเดือน ซึ่งใกล้เคียงกับแนวคิดเรื่องการใช้วิทยุ เพื่อชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) ซึ่งเน้นหลักการสำคัญ 3 ประการ (จุ่มพล รอดคำดี, 2542 : 22-24)

การเข้าถึงสื่อ (Access) หมายถึง การเข้าถึงสื่อที่ให้บริการแก่ชุมชน สื่อที่มีเปิด โอกาสให้ประชาชนเลือกรายการหรือเข้าไปจัดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตัวเองได้ตามที่ไม่ขัด กฏหมาย นอกนี้ยังเป็นช่องทางที่จะทำให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นต่อรายการหรือ แสดงความต้องการเปลี่ยนแปลง แม้แต่คณะผู้ผลิตรายการหรือผู้ควบคุมการทำงานของสื่อนั้น ก็ สามารถเปลี่ยนแปลงได้

การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกระดับ ทุกขั้นตอนของระบบการสื่อสารตั้งแต่การคิด การวางแผน การจัดการ การผลิต การใช้สื่อในชุมชน

การจัดการด้วยตนเอง (Self-Management) การมีส่วนร่วมที่สำคัญ คือ เป็นการมี ส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยตนเองในวิถีประชาธิปไตย และการตัดสินใจนั้นประชาชนในชุมชน มี อำนาจตัดสินใจตั้งแต่เริ่มคิด วางแผน ไปจนการกำหนดนโยบาย การบริหารและการลงมือผลิตสื่อ ด้วยตนเอง

โดยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชน แห่งหนึ่ง กล่าวว่า มีการบริหารจากประธาน การผู้ทรงของตน และรับฟังความคิดเห็นจาก ผู้จัดรายการ คณะกรรมการของสถานี และจากประชาชนทั่วไป โดยมีการจัดประชุมเป็นประจำทุกเดือน (จากการสัมภาษณ์ นาย อ. ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชน เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2553)

และการสัมภาษณ์ ประชาชนผู้รับฟังสถานีวิทยุชุมชนแห่งหนึ่ง พบว่า วิทยุชุมชนมีการทำงานในรูปคณะกรรมการ จะมีการประชุมและการปรับผังรายการ โดยเป็นการประชุมเบริกมาหารืออย่างเป็นทางการทุกเดือน (จากการสัมภาษณ์ นาย B. ประชาชนที่เคยฟังรายการวิทยุชุมชน เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2553)

4.1.7 คณะกรรมการที่เบริกมาสถานีวิทยุชุมชน

จากการวิจัยพบว่า คณะกรรมการที่เบริกมาสถานีวิทยุชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มาจากบุคคล หรือ กลุ่มองค์กรต่างๆ ภายในชุมชน บุคคลที่มีหน้าที่หรือมีความรู้ในเรื่องวิทยุกระจายเสียง และมีความหลากหลายพอสมควร ซึ่งใกล้เคียงกับวิธีพงษ์ พลนิกรกิจ และคณะ (2545) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิทยุชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน จังหวัดครรราชการ แต่จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า วิทยุชุมชนจังหวัดครรราชการ มีคณะกรรมการที่เบริกมา และคณะกรรมการฯ วิทยุชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์ไม่มีคณะกรรมการที่เบริกมาฯ และคณะกรรมการฯ แต่วิทยุชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์ มีชื่อรุามาสามัคคิววิทยุชุมชนในการดำเนินงาน ทั้ง 2 จังหวัด มีส่วนร่วมในวิทยุชุมชนในฐานะผู้รับสารมากกว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินงาน การวางแผน นโยบาย และผู้ผลิตรายการในวิทยุชุมชน การดำเนินงานวิทยุชุมชนทั้ง 2 จังหวัด มีปัญหาด้านนโยบาย และกฎระเบียบ ปัญหาทางด้านทรัพยากร งบประมาณ บุคลากร เทคนิค และการดำเนินงาน

4.2 บทบาทของวิทยุชุมชนในการช่วยเหลือชุมชน

4.2.1 บทบาทในการช่วยเหลือชุมชน

จากการวิจัยพบว่า บทบาทของวิทยุชุมชนในการช่วยเหลือชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีดังนี้

(1) การแสดงบทบาทของวิทยุชุมชน โดยมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ และความรู้ในด้านต่างๆ ทั้งด้านการศึกษา ศาสนา กฏหมาย การเกษตร การส่งเสริมอาชีพ ที่เป็นประโยชน์สำหรับประชาชน เป็นเรื่องที่ใกล้ตัว และนอกจากนี้หากประชาชนมีเรื่องราวที่ต้องการสื่อสารถึงคนในชุมชน ก็สามารถส่งข่าวสารให้สถานีเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านรายการ

ต่างๆ ได้ด้วยเช่นกัน ซึ่งตรงกับแนวคิดในเรื่องบทบาทวิทยุชุมชน ในการแสดงบทบาทของวิทยุชุมชนตามทิศทางการให้ผลของข่าวสาร แบ่งได้เป็น 2 ทิศทางคือในแนวคิ้ง และในแนวอน (กาญจนา แก้วเทพ, 2546 : 17-20) แนวคิ้งได้แก่การให้ผลของข่าวสารจากบันลงถ่าง หรือถ่างสู่บัน และในแนวอนคือ การเล่นบทบาทเป็นช่องทางให้มีการติดต่อสื่อสาร ระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้าน ด้วยกันเอง

(2) การแสดงบทบาทในการพัฒนาชุมชน คนในชุมชนมีบทบาทร่วมกันออกเด่า เรื่องราวเกี่ยวกับชุมชน มีส่วนให้เกิดความสนิใจและความห่วงกังวลร่วมกันของคนในชุมชน รับรู้ถึงความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกัน ซึ่งขัดขวางเกต้าความคิด และช่วยทำให้ปัญหา สังคมลดลง ซึ่งตรงกับ แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนของ นพพร บุญเป็ง (2550 : 8-9) ที่กล่าวว่า แนวความคิดเกี่ยวกับการที่ประชาชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนนั้น ได้บังเกิดขึ้นใน ชุมชนต่างๆ ทั่วโลก ดังจะเห็นได้จากการริบประเพณีลงแขก (Cooperative Work) ซึ่งมีการปฏิบัติใน หมู่เกษตรกรทั่วโลก การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาครอบครัว กลุ่มละแวกบ้าน ชุมชน หมู่บ้าน ตลอดจนสังคมนั้น ได้พัฒนาการมีชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ในครอบครัว และในสังคมให้ เจริญก้าวหน้าและพัฒนาเรื่อยมา การมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิดสำคัญ 3 ประการ คือ 1) ความสนใจ และความห่วงกังวลร่วมกัน 2) ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกัน 3) การตกลงใจร่วมกัน ที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา และใกล้เคียงกับแนวคิดเรื่องบทบาท วิทยุชุมชนในการแสดงบทบาทในการพัฒนาชุมชน (กาญจนา แก้วเทพ, 2546 : 17-20) กล่าวว่า ใน กระบวนการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งตนเอง ได้ในปัจจุบันนี้ วิทยุชุมชนสามารถจะเป็นพลัง สำคัญพลังหนึ่งในการเข้าร่วมกับการพัฒนาชุมชนในมิติ ต่างๆ ดังนี้

(1) บทบาทในการเสริมพลังทางเศรษฐกิจ เช่น การเผยแพร่สินค้าของชุมชน การ แนะนำอาชีพ ๆ ฯลฯ

(2) บทบาทในการติดตาม จับตาดู วิพากษ์วิจารณ์การเมืองระดับท้องถิ่น เพื่อทำ หน้าที่ตรวจสอบแนวทาง นโยบาย การปฏิบัติงานของการเมืองในชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้าน ฯลฯ

(3) บทบาทในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี สืบก่อคู่ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น เช่น การแสดงโคราช ประเพณีแห่งเรือ ฯลฯ

(4) บทบาทในการขัดเกลาทางสังคม เช่น การส่งเสริมค่านิยมเรื่องความขัน ขันแข็งรักถิ่นกำเนิด รักษาสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

(5) บทบาทในการระดมความร่วมมือ (Mobilization) เช่น ในช่วงเวลาที่ต้องการ การร่วมมือร่วมแรงร่วมใจทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การรณรงค์ป้องกันพิษสูนัขบ้า โรคเอดส์ ฯลฯ

(6) บทบาทในการเตือนภัย วิทยุชุมชนสามารถทำหน้าที่เป็นขามป้องกันชุมชนให้รู้ตัวล่วงหน้าจากภัยอันตรายต่างๆ

(7) บทบาทในการประสานความสามัคคี (integration) หรือเป็นสื่อกลางในการจัดการกับความขัดแย้ง

(8) บทบาทในการสร้างบุคลิกภาพแบบใหม่ให้แก่คนในชุมชน

โดยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชนแห่งหนึ่งกล่าวว่า นักจัดรายการของสถานีวิทยุชุมชนจะเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนในพื้นที่ เช่น ในช่วงหน้าหนาว จะร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนนำผ้าห่มกันหนาวไปมอบให้กับชาวบ้านในชุมชน หรือประสานงานกับศิลปินนักธุรกิจมาร่วมงานของชุมชน โดยไม่มีค่าตอบแทน เพื่อหารายได้เข้าชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่นนำสินค้ามาขายในงาน โดยนักจัดรายการ และศิลปินนักธุรกิจมาร่วมขาย นอกจากนี้ยังมีการจัดรายการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นหรือแจ้งเรื่องที่ได้รับเดือดร้อนผ่านรายการวิทยุ ผู้ฟังในชุมชนต่างมีเรื่องที่ต้องแก้ไขหรือขอความช่วยเหลือมาก many วิทยุชุมชนเราสามารถเป็นสื่อกลาง ได้เป็นอย่างดี ในการนำความทุกข์ของชาวชาวบ้านออกล้ำไว้กับหน่วยงานภาครัฐ ได้รับทราบ เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขหรือให้การช่วยเหลือต่อไป (จากการสัมภาษณ์นาย ก. ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชน เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2553)

และจากการสัมภาษณ์ประชาชนที่เคยฟังรายการวิทยุชุมชน กล่าวว่า สื่อวิทยุชุมชนมีความใกล้ชิดกับชุมชนมาก เป็นแหล่งพูดคุยและรับฟังปัญหาของชุมชน ได้ทุกเรื่อง ทำให้การสื่อสารภายในชุมชนเอง หรือจากชุมชนไปสู่ภายนอก และจากภายนอกเข้ามายังชุมชน ได้เป็นอย่างดี ทำให้มีความรู้สึกว่างหวง (จากการสัมภาษณ์ นาย D. ประชาชนผู้เคยฟังรายการจากสถานีวิทยุชุมชน เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2553)

4.2.2 การปรับเปลี่ยนบทบาทของสถานีวิทยุชุมชนต่อชุมชน

จากการวิจัยพบว่ามีการแสดงความคิดเห็นต่อการปรับเปลี่ยนบทบาทของสถานีวิทยุชุมชนต่อชุมชน ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ว่าควรมีการจัดประชุมเพื่อสรุปบทเรียนร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้บริหารกับกลุ่มผู้ฟังของแต่ละสถานี และการจัดประชุมระหว่างกลุ่มผู้บริหารแต่ละสถานี มาสรุปบทเรียนร่วมกัน จากนั้นนำชุดองค์ความรู้นี้น้ำ ไปเผยแพร่ให้กับสถานีวิทยุชุมชนที่มีความอ่อนด้อยในประเด็นนี้ฯ ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างราชการ วิทยุชุมชน และภาคประชาสังคม เพื่อกำกับและคุ้มครองการดำเนินการวิทยุชุมชน ควรให้คุณในชุมชนได้มีพื้นที่ได้แสดงออกทางวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งใกล้เคียงกับหลักการของวิทยุชุมชน ที่มารจากกลุ่มสื่อสารชุมชน (Community Communication Group หรือ COMCOM) ของประเทศ

อังกฤษที่ได้ยกร่างกฎหมายการกระจายเสียงชุมชนขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2522 รวม 10 ข้อ ได้แก่ (สุรินทร์ แปลงประพิโชค, 2534 : 35) (1) สนองตอบชุมชนท้องถิ่น หรือความสนใจของชุมชนเป็นหลัก (2) เป็นรูปแบบของการไม่แสวงหากำไร (3) มีการบริหารและนโยบายที่จัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการบริหาร ซึ่งเป็นตัวแทนจากกลุ่มคนในต่างๆ ในชุมชน ร่วมกับพนักงานการกระจายเสียง ซึ่งเป็นลูกจ้างหรืออาสาสมัคร (4) ให้บริการข่าวสาร การศึกษาและความบันเทิง รวมทั้งทำให้เกิดการสื่อสาร 2 ทางสำหรับความคิดเห็นที่ขัดแย้ง (5) ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากแหล่งต่างๆ ซึ่งรวมทั้งมีเงินจากท้องถิ่น จากสถาปัตยชนชาติที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนในช่วงเวลาที่กำหนดและเงินกองทุนจากทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น (6) ยอมรับให้พนักงานการกระจายเสียงที่จ้างไว้ร่วมในสภาพ มีความคล่องตัวในการทำงานและอนุญาตให้ใช้อาสาสมัคร (7) พยายามสร้างความเสมอภาคในการทำงาน สำหรับผู้หمุน กลุ่มเชื้อชาติหรือชนกลุ่มน้อยในชุมชน (8) ต้องเตรียมให้ประชาชนได้รู้ถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในการฝึกอบรมในการผลิตและการส่งเผยแพร่ข่าวสาร (9) เนื้อหารายการที่ส่งกระจายเสียงต้องเป็นเนื้อหาหลัก จากสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น และ (10) มีนโยบายการจัดรายการที่กระตุ้นให้เกิดการพัฒนา การมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย ต่อด้านปัญหาชาตินิยม เพศนิยม และทศนคติที่แตกแยกอื่นๆ

โดยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชนแห่งหนึ่ง กล่าวว่า ควร มีการจัดประชุมเพื่อสรุปบทเรียนร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้บริหารกับกลุ่มผู้ฟังของแต่ละสถานี และ การจัดประชุมระหว่างกลุ่มผู้บริหารแต่ละสถานี เนื่องจากเป็นแนวทางหนึ่งที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและการเรียนรู้ ร่วมกันว่าวิทยุชุมชนจะเป็นของชุมชน เพื่อชุมชน และโดยชุมชนได้ อย่างไร นอกเหนือไปจากการสรุปบทเรียนระหว่างสถานี ควรแยกสรุปเป็นประเด็นๆ ไป เช่น การสร้าง การมีส่วนร่วม การพัฒนารายการที่มีคุณภาพ การระดมทุน เป็นต้น โดยเลือกสถานีที่มีความเด่นชัดใน ประเด็นหนึ่งๆ มาสรุปบทเรียนร่วมกัน ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างองค์ความรู้จากการปฏิบัติจริงขึ้นมาชุดหนึ่ง จากนั้นก็นำชุดองค์ความรู้นั้นๆ ไปเผยแพร่ให้กับสถานีวิทยุชุมชนที่มีความอ่อนด้อยในประเด็นนั้นๆ (จากการสัมภาษณ์ นาย ก. ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชน เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2553)

และจากการสัมภาษณ์ นุดカラกรของสถานีวิทยุชุมชนแห่งหนึ่ง กล่าวว่า ควรมีการ จัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างราชการ วิทยุชุมชน และภาคประชาสังคม เพื่อกำกับและคุ้มครอง ดำเนินการวิทยุชุมชนเป็นการชั่วคราว ในขณะที่ยังไม่มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระเพื่อทำหน้าที่ จัดสรรคุณภาพ และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ เนื่องจากขณะนี้มี การประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงขนาดเล็กเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ทั้งประเภทที่แสวงหารายได้ ในเชิงพาณิชย์ และที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะและ ไม่แสวงหากำไร ในทางธุรกิจ

ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการแข่งขันและแย่งชิงการใช้ทรัพยากรด้านความดีในระดับท้องถิ่นตามมา (จากการสัมภาษณ์ นาย ช. บุคลากรของสถานีวิทยุชุมชน เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2553)

และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชาชนที่เคยฟังรายการวิทยุชุมชนท่านหนึ่ง กล่าวว่า วิทยุชุมชนมักจะมีรายการบันเทิง หรือการแข่งขันข่าวสาร แต่ลืมเน้นถึงการอนุรักษ์ องค์ความรู้ ท้องถิ่นซึ่งเป็นรากเหง้าของชุมชนควรให้คนในชุมชนได้มีพื้นที่ได้แสดงออกทางวัฒนธรรมของตนเอง เช่น ประเพณีแห่เทียน ไฟ ทำบุญข้าวจี ลวดลายห้าไม้มังจังหวัดอุบลราชธานี การบอกเล่าองค์ความรู้วิถีชีวิตของบรรพบุรุษที่สมดุลกับธรรมชาติ ประเพณีพื้นบ้าน ตำนานเมืองอุบล เป็นต้น (จากการสัมภาษณ์ นาย C. ประชาชนที่เคยฟังรายการวิทยุชุมชน เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2553)

4.3 ปัญหาอุปสรรคในการจัดการวิทยุชุมชน

จากการวิจัย พบว่าปัญหาในการจัดการวิทยุชุมชน ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ประสบปัญหาจำนวน 4 ด้านดังนี้

4.3.1 ปัญหาด้านเทคนิค ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นปัญหาที่ไม่สามารถควบคุมหรือแก้ไขได้ คือปัญหาด้านทันทีทันใด ทำให้การกระจายเสียงของวิทยุชุมชน ไม่ชัดเจนเท่าที่ควร และมีคลื่นสถานีอื่นรบกวน โดยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชาชนที่เคยฟังรายการวิทยุชุมชนท่านหนึ่ง กล่าวว่า บางครั้งรับฟังวิทยุไม่ชัดเจนเนื่องจากมีเสียงจากสถานีที่คลื่นใกล้เคียงกันรบกวน (จากการสัมภาษณ์ นาย D. ประชาชนที่เคยฟังรายการวิทยุชุมชน เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2553)

และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชนแห่งหนึ่ง กล่าวว่า มีปัญหาด้านทันทีทันใด คือปัญหาเลขคลื่นความถี่ใกล้กันจนทำให้เกิดการแทรกหรือเบียดกัน การขาดอุปกรณ์ถ่ายทอดสด อุปกรณ์ในห้องส่งไม่มีเพียงพอ ปัญหาพื้นที่ตั้งสถานีใกล้กันจนทำให้เกิดการแทรกหรือเบียดกัน

4.3.1.1 ปัญหาด้านบุคลากร

1) บุคลากรขาดความรู้ ความสามารถ และทักษะ ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะความรู้และทักษะในการใช้อุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ เนื่องจากเทคโนโลยีสมัยใหม่มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา

2) ผู้จัดรายการขาดทักษะในการจัดรายการที่ดึงดูดความสนใจ โดยเฉพาะเรื่องของการใช้ภาษาไทยยังไม่ถูกต้อง เช่น การใช้ร ล บังสับสน รวมถึงคำควบกล้ำ ล วันลีลาในการพูดขาดความน่าสนใจ ซึ่งผู้จัดรายการหลายคนไม่เคยมีทักษะในการจัดรายการมาก่อน แต่มีความสนใจในการจัดรายการ จึงใช้วิทยุชุมชนเป็นเวทีในการฝึกทักษะในการจัดรายการ หรือบางคนเป็น

เพียงอาสาสมัครจัดรายการในช่วงเวลาว่างหรือวันหยุดจากการทำงานประจำ และไม่เคยผ่านการฝึกอบรมและการสอบผู้ประกาศมาก่อน ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งในการดึงดูดผู้ฟังให้สนใจรับฟังรายการ รวมถึงการถ่ายทอดเนื้อหาสาระเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับประชาชน

โดยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชาชนผู้เคยฟังรายการวิทยุชุมชนแห่งหนึ่งกล่าวว่า บุคลากรขาดความรู้ทางเทคนิคการใช้เครื่องส่ง การใช้คอมพิวเตอร์ ฯลฯ ผู้จัดรายการขาดทักษะการจัดรายการที่มีประสิทธิภาพ ขาดความหลากหลาย ขาดความน่าสนใจ ใช้ภาษาไม่ถูกต้อง ซึ่งใกล้เคียงกับ สุรัตน์ ทองหรี (2548) ได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนานักจัดรายการวิทยุชุมชน มหาวิทยาลัยรังสิต พบว่า นักจัดรายการวิทยุมีความต้องการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการจัดรายการวิทยุมากที่สุด รองลงมา คือ การสอบผู้ประกาศประเภทและรูปแบบของรายการวิทยุ วิทยุชุมชน และการเขียนบทวิทยุ ความต้องการพัฒนาด้านทักษะการจัดรายการวิทยุมากที่สุด รองลงมา คือ การใช้อุปกรณ์ในการจัดรายการ การใช้เครื่องผสมเสียง การใช้คอมพิวเตอร์ การเลือกเสียงสำหรับรายการวิทยุ การใช้เครื่องบันทึกเสียงและ ไมโครโฟน การพัฒนาความรู้และทักษะโดยกิจกรรมเชิงอบรมเชิงปฏิบัติการเป็นการให้ความรู้และทักษะที่มีความจำเป็นและเกี่ยวข้องสำหรับการจัดรายการวิทยุชุมชน

และจากการสัมภาษณ์บุคลากรของสถานีวิทยุชุมชนแห่งหนึ่ง กล่าวว่า ปัญหานักลาก คือบุคลากรขาดความรู้ทางเทคนิคการใช้เครื่องส่ง การใช้ชีดี การใช้คอมพิวเตอร์ ผู้จัดรายการขาดทักษะการจัดรายการที่มีประสิทธิภาพ/หลากหลาย /บุคลากรนี้ไม่เพียงพอในการดำเนินการจัดกิจกรรม ผู้จัดรายการ ไม่มีกลวิธีในการจัดรายการที่มีดึงดูดในผู้ฟัง และไม่เป็นกลาง ทางการเมือง ซึ่งตรงกับแนวคิดในการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง (มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมชาติราช, 2534 : 930-932) ที่ระบุว่า ปัญหามีได้เกิดจากอุปกรณ์ที่พัฒนาอย่างเดียวซึ่งมีปัญหาที่เกิดขึ้นในการผลิตรายการในหลายๆ คือ ผู้ผลิตรายการส่วนใหญ่เดินตามกับเทคนิคอุปกรณ์ระบบเก่า ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการผลิตรายการให้มีคุณภาพตามสมัยนิยม ซึ่งปัญหาสำคัญสามารถจำแนกได้คือ ความไม่เข้าใจในวิธีการใช้อุปกรณ์นำสมัย ออาทิ เครื่องมือและเทคโนโลยีต่อสาธารณะอย่างที่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการผลิตรายการ ได้ เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องเล่น CD เป็นต้น ผู้ผลิตรายการไม่นำพาต่ออุปกรณ์ทันสมัย ผู้ผลิตรายการที่ต้องการบันทึกเสียงนอกสถานที่ที่ต้องการอุปกรณ์ที่มีคุณภาพ เช่น เครื่องบันทึกเสียงแบบสเตรโอ ในการบันทึกด้วย ไมโครโฟนชนิดพิเศษ หรือ การบันทึกเสียงจากโทรศัพท์ เป็นต้น ผู้ผลิตรายการต้องทดลองและศึกษาหากความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ เพื่อนำมาใช้ในการผลิตรายการ และสถานีวิทยุกระจายเสียงเปลี่ยนสภาพห้องเป็นห้องอีเล็กทรอนิกส์ โดยใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่เรียกว่า วิดีโอ ดิสเพลย์ เทอร์มินัล เป็นอุปกรณ์ประจำตัวผู้ผลิตรายการ ที่ใช้ประมวลข้อมูลรายการทุกประเภทไว้ล่วงหน้าสามารถเรียกใช้โดยพิมพ์

ออกแบบที่ต้องการให้ทันทีอย่างไรก็ตามปัญหาที่เกิดขึ้นคือ เทคโนโลยีระดับสูงหรือ High-technology นี้มีราคาสูง และผู้ผลิตรายการจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมให้สามารถใช้อุปกรณ์ใหม่ๆ ในวงการผลิตรายการได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

4.3.1.3 ปัญหางบประมาณและค่าใช้จ่าย ในการดำเนินการวิทยุชุมชนจะมีค่าใช้จ่ายที่สำคัญคือค่าซ่อมและบำรุงรักษาเครื่องส่ง และอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อให้สามารถใช้งานได้ต่อเนื่องเวลา อีกทั้งค่าใช้จ่ายในการซ่อมผู้จัดรายการ เจ้าหน้าที่เทคนิค และเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ ทั้งที่ทำงานเต็มเวลา และไม่เต็มเวลา ถึงแม้ว่าสถานีวิทยุชุมชนบางแห่งจะมีอาสาสมัครร่วมจัดรายการที่ไม่มีค่าจ้างก็ตาม แต่ก็ยังมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายอื่นๆ ที่ต้องมีการจ้างอยู่ ในขณะเดียวกัน รายรับที่ทางสถานีได้รับบางแห่งมีเพียงพอ แต่บางแห่งไม่เพียงพอ เมื่อจากยังไม่มีความชัดเจนในเรื่องของกฎหมาย

4.3.1.4 ปัญหาระบบเครื่องมืออุปกรณ์และวัสดุ เช่น การขาดอุปกรณ์ถ่ายทอดสด อุปกรณ์ในห้องส่งมีไม่เพียงพอ และมีเทคโนโลยีสมัยเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา เป็นเรื่องยากที่วิทยุชุมชนจะสามารถก้าวทันเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพราะต้องใช้งบประมาณในการจัดซื้อในราคากลางพสมควร

4.3.1.5 ปัญหาด้านกฎหมาย เมื่อจากเป็นการดำเนินงานในภาวะความไม่แน่นอนของกฎหมาย ในสถานการณ์ที่ยังไม่ได้มีการจดทะเบียนให้ถูกต้อง และสถานภาพทางกฎหมายที่ยังไม่แน่นอนในปัจจุบัน ให้เป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่ง ที่ทำให้สถานีวิทยุชุมชนดำเนินการอย่างขาดความมั่นใจในสถานะของสถานีว่าจะสามารถดำเนินการต่อไปได้นานเพียงใด ถ้าหากมีการจัดสรรงบถ้วนความถี่ที่เป็นไปตามกฎหมาย อาจจะต้องมีสถานีวิทยุชุมชนหลายแห่งที่ต้องปิดสถานีลง

โดยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชนแห่งหนึ่ง กล่าวว่า ปัญหาคือการดำเนินงานในภาวะความไม่แน่นอนของกฎหมาย ในสถานการณ์ที่ยังไม่ได้มีการจดทะเบียนให้ถูกต้องและสถานภาพทางกฎหมายที่ยังไม่แน่นอนในปัจจุบัน ปัญหาด้านค่าใช้จ่าย คือ ค่าใช้จ่ายประจำเดือน เพราะสถานีวิทยุชุมชนมีค่าใช้จ่ายในการจ้างเจ้าหน้าที่ประจำ ซึ่งส่วนใหญ่จะจ้างให้คุณครึ่งส่งและคอมพิวเตอร์ และเจ้าหน้าที่เหล่านี้จะทำหน้าที่อื่นนอกเหนือจากงานวิทยุชุมชนด้วย ซึ่งจะต้องจ่ายเป็นประจำและมักไม่สมดุลกับรายรับ ขาดแคลนงบประมาณเพื่อพัฒนาบุคลากรและซ่อมแซม เครื่องมือ ค่าใช้จ่ายประจำเดือนและการบำรุงรักษาเครื่องส่งและ อุปกรณ์ต่างๆ (จากการสัมภาษณ์ นาย ร. ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชน เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2553)

และการดำเนินการที่ขาดแคลนงบประมาณ กล่าวว่า สถานีวิทยุชุมชนควรร่วมมือกับเครือข่ายเรือธงให้มีกฎหมายรับรองสถานภาพ โดยเริ่ง ภาครัฐควรรับดำเนินการให้มีการรองรับวิทยุชุมชนโดยเร็ว และควรมีคณะกรรมการร่วมชี้แจงความคุ้มครองกับป้องกันนักการเมืองฉวยโอกาสทางประโภชน์

4.3.1.6 ปัญหาด้านนโยบาย จากผลการวิจัยพบว่า มีการแทรกแซงโดยนโยบายของรัฐ คือ การสั่งปิดสถานี การที่เจ้าหน้าที่ของราชการมาตรวจสอบในสถานี การส่งจดหมายมาเดือน ทหารหรือตัวรวจมาตรวจสอบยืนยันสถานี การแทรกแซงจากกลุ่มการเมือง เช่น การพยายามซักสวนวิทยุชุมชนให้มีโฆษณา การสนับสนุนวิทยุชุมชน โดยเฉพาะการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์ให้ ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์และหวังผลทางการเมืองในระยะยาว

โดยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากรของสถานีวิทยุชุมชนแห่งหนึ่ง กล่าวว่า อีกด้วยในการทำงาน เพราะต้องทำงานโดยไม่ขัดกับนโยบายของรัฐ โดยเฉพาะในเรื่อง เกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมือง จึงต้องพยายามป้องกันปัญหาการถูกปิดสถานีโดยการระมัดระวัง การดำเนินรายการ (จากการสัมภาษณ์ นาย ช. บุคลากรของสถานีวิทยุชุมชน เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2553)

และการสัมภาษณ์ประชาชนที่เคยฟังรายการวิทยุชุมชน สรุปได้ว่า มีการแทรกแซงจากกลุ่มการเมือง โดยมีลักษณะการแทรกแซง เช่น การพยายามซักสวนวิทยุชุมชนให้มีโฆษณา เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มการเมืองและวิทยุชุมชนเป็นความสัมพันธ์ที่เอื้อประโยชน์ต่อกัน โดยเฉพาะกลุ่มการเมืองท้องถิ่น มักจะให้การสนับสนุนวิทยุชุมชน โดยเฉพาะการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์ให้ ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์และหวังผลทางการเมืองในระยะยาว

4.4 ความคิดเห็นอื่นๆ

4.4.1 การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนให้การดำเนินประสมผลสำเร็จ

จากการวิจัยพบว่า การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชน ต้องมาจากความต้องการของชุมชน และชุมชนต้องร่วมรับรู้ร่วมเข้าใจ วิทยุชุมชน เป็นสมบัติสาธารณะในชุมชน ที่ให้สิทธิ์กับคนในชุมชน ได้บริหารจัดการ โดยไม่แสวงหาผลกำไร เป็นช่องทางการสื่อสาร เพื่อชีวิตของคนในชุมชน และ เปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มองค์กร หรือ ผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ชุมชนควรเป็นเจ้าของสถานีเอง สิทธิ์อำนาจในสถานีวิทยุ การกำหนดรายการควรเป็นของประชาชน การกำหนดรายการ เป็นของประชาชน ต้นทุนต่ำ การผลิตใช้เครื่องไม้เครื่องมือไม่ซับซ้อน และเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงการเป็นสมบัติสาธารณะทางอากาศ ใช้ระบบอาสาสมัครในการดำเนินงาน ไม่แสวงหากำไร แต่ต้องการสร้างต้นทุนทางสังคม ที่สำคัญคือ คนในชุมชนร่วมกันจัดตั้ง และร่วมกันเป็นเจ้าของ กลุ่มความดี ซึ่งใกล้เคียงกับหลักการของวิทยุชุมชน ที่มาจากการกลุ่มสื่อสารชุมชน (Community Communication Group หรือ COMCOM) ของประเทศไทยที่ได้ยกเว้นกฎหมายที่ห้ามออกอากาศในประเทศ

ชุมชนขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2522 (สุรินทร์ แปลงประสภาพ, 2534 : 35) เช่น สนองตอบชุมชนท้องถิ่น หรือ ความสนใจของชุมชนเป็นหลัก การไม่แสวงหากำไร ให้บริการข่าวสาร ต้องเตรียมให้ประชาชนได้รู้ ถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในการสื่อสารใน การผลิตและ การส่งเผยแพร่ข่าวสาร และเนื้อหารายการ ที่ส่งกระจายเสียงต้องเป็นเนื้อหาหลัก จากสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น

โดยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชนแห่งหนึ่ง เสนอความคิดเห็นว่า การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชน ต้องมาจากความต้องการของชุมชน และชุมชนต้องร่วมรับรู้ ร่วมเข้าใจ เพราะต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจจากคนในชุมชนเป็นหลัก

และการสัมภาษณ์บุคลากรของสถานีวิทยุชุมชนแห่งหนึ่ง กล่าวว่า วิทยุชุมชน เป็นสมบัติสาธารณะในชุมชน ที่ให้สิทธิ์กับคนในชุมชน ได้บริหารจัดการ โดยไม่แสวงหาผลกำไร เป็นช่องทางการสื่อสาร เพื่อชีวิตของคนในชุมชน และ เปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มองค์กร หรือ ผู้ด้อยโอกาสในชุมชน

และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชาชนที่เคยพิจารณาวิทยุชุมชน กล่าวว่า ชุมชน ควรเป็นเจ้าของสถานีเอง สิทธิ์อำนาจในสถานีวิทยุ การกำหนดรายการควรเป็นของประชาชน การที่ ชุมชนต้องมีสถานีวิทยุเป็นของตนเอง และ วิทยุชุมชนคือ การนำเรื่องราวที่คนในชุมชน พูดในเรื่อง ของคนในชุมชน ให้ชุมชนฟัง การกำหนดรายการ เป็นของประชาชน ของชุมชน โดยแท้จริง คนใน ชุมชนเป็นผู้ผลิตผู้ฟัง เข้าถึงง่าย ปิดเปิดง่าย ใช้ภาษาถิ่น ด้านทุนด้ำ การผลิตใช้เครื่องไม้เครื่องมือไม่ ซับซ้อน และเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงการเป็นสมบัติสาธารณะทางอากาศ ใช้ระบบ อาสาสมัครในการดำเนินงาน ไม่แสวงหากำไร แต่ต้องการสร้างด้านทุนทางสังคม ที่สำคัญคือ คนใน ชุมชนร่วมกันจัดตั้ง และร่วมกันเป็นเจ้าของคลื่นความถี่ (จากการสัมภาษณ์ นายน. E. ประชาชนที่เคย พิจารณาวิทยุชุมชน เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2553)

4.4.2 รูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชนที่ดี

จากการวิจัยพบว่า ความมีการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยการจัดประชุมเพื่อสรุปบทเรียนร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้บริหารกับกลุ่มผู้ฟัง ของแต่ละสถานี และการจัดประชุมระหว่างกลุ่มผู้บริหารแต่ละสถานี การสรุปบทเรียนระหว่าง สถานี ควรแยกสรุปเป็นประเด็นๆ ไป เช่น การสร้างการมีส่วนร่วม การผลิตรายการที่มีคุณภาพ การระดมทุน เป็นต้น โดยเลือกสถานีที่มีความเด่นชัดในประเด็นหนึ่งๆ มาสรุปบทเรียนร่วมกัน การนำเรื่องราวที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนมาพูดคุย เพื่อให้เกิดการถกเถียงแลกเปลี่ยน โดยชุมชนเป็น เจ้าของสถานีเอง สิทธิ์อำนาจในสถานีวิทยุ การกำหนดรายการเป็นของประชาชน ภายใต้เงื่อนไข แต่ข้อจำกัดด้านกระบวนการ ความรับผิดชอบ และภาระร่วมกันของชุมชน ภาครัฐไม่ควรลิด落ตอน สิทธิ์เสรีภาพด้านนี้ของประชาชน เน้นกระบวนการนี้ส่วนร่วมอย่างเสมอภาค แบ่งบทบาทหน้าที่

ตามเนื้อหาที่จำเป็น และสอดคล้องกับชุมชน ให้ระบบอาสาสมัครเข้ามาทำงาน โดยไม่มีค่าตอบแทน แต่ให้สิทธิประโยชน์อื่นแทน เน้นกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ และเปิดโอกาสให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ตามสถานการณ์ และความจำเป็นของชุมชน

โดยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชนแห่งหนึ่ง ได้เสนอความคิดเห็นว่า รูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชนที่ดี คือ การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ความมีการจัดประชุมเพื่อสรุปบทเรียนร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้บริหารกับกลุ่มผู้ฟังของแต่ละสถานี และการจัดประชุมระหว่างกลุ่มผู้บริหารแต่ละสถานี เนื่องจากเป็นแนวทางหนึ่งที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและการเรียนรู้ ร่วมกันว่าวิทยุชุมชนจะเป็นของชุมชน เพื่อชุมชน และโดยชุมชน ได้อย่างไร นอกจากนี้การสรุปบทเรียนระหว่างสถานี ควรแยกสรุปเป็นประเด็นๆ ไป เช่น การสร้างการมีส่วนร่วม การผลิตรายการที่มีคุณภาพ การระดมทุน เป็นต้น โดยเดือดสถานีที่มีความเด่นชัดในประเด็นหนึ่งๆ มาสรุปบทเรียนร่วมกัน ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างองค์ความรู้จากการปฏิบัติจริงขึ้นมาชุดหนึ่ง จากนั้นก็นำชุดองค์ความรู้นั้นๆ ไปเผยแพร่ให้กับสถานีวิทยุชุมชนที่มีความอ่อนด้อยในประเด็นนั้นๆ (จากการสัมภาษณ์ นาย ช. ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชน เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2553)

และจากการสัมภาษณ์บุคลากรของสถานีวิทยุชุมชน กล่าวว่า กว่าสิบปีแล้ว วิทยุชุมชนที่ควรจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น กลับกลalytics จำนวนลดลง และนับวันเพื่อที่ยืนจะยิ่งน้อยลง ทุกที่ แม้รัฐธรรมนูญ ให้สิทธิประชาชนในการเข้าถึงคดีความถี่ แต่กฎหมายลูกอย่างพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคดีความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ.2543 ที่กำลังมีการแก้ไขปรับปรุงอยู่ในขณะนี้ เนื้อหาสาระ โดยเฉพาะฉบับของรัฐบาลเอง มีหลักเรื่อง ที่ลิตรอนสิทธิเสรีภาพการเข้าถึงสื่อของประชาชน เริ่มตั้งแต่การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับฟังความคิดเห็นอย่างทั่วถึง สัดส่วน 20 % ของคดีความถี่ ที่เป็นสิทธิของภาคประชาชนหายไป แต่กลับมี ข้อความเพิ่มว่า “ให้ชุมชนห้องดื่นรวมตัวประกอบกิจการวิทยุโทรทัศน์โดยไม่แสวงหากำไร แต่หารายได้ให้เพียงพอได้ รายได้ส่วนเกินส่งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และให้อปท. ติดตามรายได้” ข้อความนี้ในทางด้านนั้นสือ อ่านแล้วเหมือนรัฐสนับสนุน แต่หากมองในทางปฏิบัติ นับว่ามีช่องโหว่มากมาย ที่เป็นช่องทางที่ไม่สามารถตรวจสอบได้ กระบวนการและกลไกการตรวจสอบ ที่ความมาจาก การสรุราขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ มากกว่าการแต่งตั้งของ กสช. (จากการสัมภาษณ์ นาย ณ. บุคลากรของสถานีวิทยุชุมชน เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2553)

และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชาชนที่เคยฟังรายการวิทยุชุมชน กล่าวว่า การบริหารจัดการสถานีวิทยุกระจายเสียงชุมชนนั้น ควรมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ประกอบไปด้วยคณะกรรมการสถานีไม่น้อยกว่า 5 คน ผู้อำนวยการสถานี 1 คน เจ้าหน้าที่ฝ่ายรายการ ธุรการ

เทคนิคอย่างน้อยฝ่ายละ 1 คน โดยบุคคลทั้งหมดต้องไม่เป็นสมาชิกสภากู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการ สมาชิกสภานิติบัญญัติ ผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (จากการสัมภาษณ์ นาย F. ประชาชนที่เคยพึงรายการวิทยุชุมชน เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2553)

4.4.3 บทบาทของวิทยุชุมชนในปัจจุบัน

จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทของวิทยุชุมชนในปัจจุบัน ความมีการสนับสนุนกันและกันของเครือข่ายวิทยุชุมชน ให้การสนับสนุนด้านเทคนิค หรือฝึกอบรมบุคลากรด้านการจัดรายการและบริหารจัดการ หรือช่วยแสวงหาผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ที่สามารถช่วยเหลือประเด็นปัญหาต่างๆ ได้อย่างทันท่วงที ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นการสร้างเครือข่ายทรัพยากรบุคคล วิทยุชุมชน ความสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนในเรื่องต่างๆ คือ ปัญหาเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ความมีบทบาทในการสนับสนุนให้ชุมชนที่มีการรวมกลุ่มกัน ในการคุ้มครองชุมชน

โดยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชนท่านหนึ่ง กล่าวว่า จากการทำงานที่ผ่านมาของผู้บริหารสถานี ทำให้มีองค์ความรู้ชุดหนึ่งที่สามารถนำมาถ่ายทอดและสนับสนุนกันและกัน ได้ ไม่ว่าจะเป็นชุดความรู้ทางด้านเทคนิคและการนำร่องรักษาเครื่องส่ง ความรู้ ด้านการจัดรายการที่มีคุณภาพ ความรู้ด้านการสร้างการมีส่วนร่วม ฯลฯ ดังนั้น การจัดประชุมร่วมกันของผู้มีองค์ความรู้ชุดต่างๆ เพื่อจัดทำเป็นเอกสารเผยแพร่และร่วมกันออกไปสนับสนุนสถานีวิทยุชุมชนที่ขาด ความรู้ในประเด็นต่างๆ นับเป็นแนวทางหนึ่งของการสนับสนุนกันและกันของเครือข่ายวิทยุชุมชน กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือการสร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ (จากการสัมภาษณ์ นาย ค. ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชน เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2553)

และการสนับสนุน บุคลากรของสถานีวิทยุชุมชน สรุปได้ว่า เครือข่ายระดับภาคและระดับประเทศจะสนับสนุนการดำเนินงานของแต่ละสถานี วิทยุชุมชนด้วย กล่าวคือ การติดตามข้อมูลข่าวสารต่างๆ ของวิทยุชุมชน ว่ากำลังประสบปัญหาด้านใดบ้าง ทั้งนี้ก็เพื่อให้การสนับสนุนด้านเทคนิค หรือฝึกอบรมบุคลากรด้านการจัดรายการและบริหารจัดการ หรือช่วยแสวงหาผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ที่สามารถช่วยเหลือประเด็นปัญหาต่างๆ ได้อย่างทันท่วงที ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นการสร้างเครือข่ายทรัพยากรบุคคล

และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชาชนที่เคยพึงรายการวิทยุชุมชน กล่าวว่า วิทยุชุมชน สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนในเรื่องต่างๆ คือ ปัญหาเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ความมีบทบาทในการสนับสนุนให้ชุมชนที่มีการรวมกลุ่มกัน ในการคุ้มครองชุมชน ซึ่งความเห็นของประชาชนตรงกับแนวคิดในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชนของพิรสุต ศรีสวัช ณ อุบลฯ (2541 : 21) ได้ให้ความหมายของความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การรวมตัวกันของคนและองค์กรต่างๆ ในชุมชนที่มีประชาชนและชุมชนเป็นแกนนำ โดยไม่คำนึงถึงการจัดตั้งว่าจะมาจากภาครัฐ ภาคเอกชน

หรือภาคประชาชน เพื่อร่วมกันดำเนินการ และจัดการกิจกรรมอันก่อให้เกิดการพัฒนา และแก้ไขปัญหาของชุมชน ไม่ว่าค้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรมการศึกษา และค้านต่างๆ อาจเป็นกิจกรรมที่ผลิตใหม่หรือผลิตซ้ำ หากแต่เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และจัดเป็นประจำและ普遍 วะสี (2541 : 27-29) ได้ให้ความหมายของความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง ชุมชนที่มีการรวมกลุ่มกันในรูปต่างๆ เช่น ชุมชน สถากรณ์ หรือประชาชน เมื่อมีการรวมตัวกันเป็นชุมชน จะเกิดพลังสร้างสรรค์ที่สามารถป้องกันสิ่งร้ายและสร้างสิ่งที่ดีทุกอย่าง ห้องทางเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง และสุขภาพ เป็นต้น

4.4.4 ปัญหาอุปสรรคในการจัดการวิทยุชุมชนที่สำคัญที่สุด

จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาอุปสรรคในการจัดการวิทยุชุมชนที่สำคัญ ขาดการบริหารที่เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ซึ่งได้แก่

(1) บุคลากร ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการเป็นอย่างมาก เช่น ขาดแคลนอาสาสมัครในการดำเนินการทั้งในการจัดรายการและเจ้าหน้าที่เทคนิค

(2) ขาดวัสดุต่างๆ และอุปกรณ์ที่ทันสมัย

(3) ขาดเงินทุนซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้ได้ซึ่งทรัพยากรการจัดการอื่นๆ ช่วยให้การดำเนินไปอย่างราบรื่น

รวมถึงปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ เช่น กฎหมาย ทัศนคติ เป็นต้น นอกจากนั้น ยังมีปัญหาอื่นๆ ได้แก่

(1) ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดตั้งและดำเนินการวิทยุชุมชน สาระชนบัณของวิทยุชุมชนเป็นแหล่งแพร่กระจายทำกำไรในทางธุรกิจและผลประโยชน์ทางการเมือง นโยบายของรัฐในการแก้ไขปัญหาวิทยุชุมชนไม่ชัดเจน

(2) ขาดการสนับสนุนจากเครือข่ายหรือองค์กรที่ทำงานส่งเสริมวิทยุชุมชน

(3) ขาดงบประมาณพัฒนาบุคลากรของสถานี ขาดวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาช่วยฝึกอบรมวิทยุชุมชนในค้านต่างๆ

(4) วิทยุชุมชนยังไม่ได้รับการยอมรับให้เป็นสถานีที่ถูกต้องตามกฎหมาย

(5) คนส่วนใหญ่ยังคุ้นเคยกับการเป็นผู้รับข้อมูลมากกว่าผู้ส่งข้อมูล

(6) นักการเมืองห้องถีนแสวงหาประโยชน์จากสถานีวิทยุชุมชน

(7) ประชาชนที่จัดรายการวิทยุชุมชนภายใต้สถานีของรัฐขาดอิสระในการจัดรายการ

(8) กลุ่มนayeun ในห้องถีนจัดตั้งวิทยุชุมชนเพื่อแสวงหากำไร

(9) ขาดแคลนงบประมาณในการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนของภาคประชาชน

เนช渥า บจกการบรหาร 4'M กอ คน (Man) เมน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และเครื่องจกร (Machine) อรุณ ศิริพันธุ์ (2553) กล่าวถึงทรัพยากรในการบริหารว่ารวมไปถึงความสามารถในการจัดการในฐานะที่เป็นทรัพยากรในการบริหารด้วย โดยผู้บริหารต้องใช้ทรัพยากรในการบริหารอย่างประยุกต์ โดยคำนึงว่า คน เป็นทรัพยากรที่มีความสามารถสำคัญที่สุด ทักษะ 3 ประการของผู้บริหารด้วย คือ

(1) ทักษะเชิงเทคนิค (Technical Skill) คือ ความสามารถใช้เทคนิคที่เหมาะสมในการบริหารปัจจัยให้เหมาะสม เพื่อจุดมุ่งหมายของงาน คือบรรลุวัตถุประสงค์ของงาน

(2) ทักษะเชิงมนุษยสัมพันธ์ (Human Skill) หมายถึงความสามารถของผู้บริหารในการปฏิบัติงานงานในฐานะสมาชิกของกลุ่ม และความสามารถในการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างสมาชิกในหน่วยงาน

(3) ทักษะเชิงนโยบาย (Conceptual Skill) คือความสามารถในการเข้าใจหน่วยงาน เข้าใจงาน และเข้าใจคนในทุกกลุ่มและ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการวิทยุชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการก่อตั้งและรูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชน บทบาทของวิทยุชุมชนในการช่วยเหลือชุมชน และปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการวิทยุชุมชน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยการออกแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชน 6 แห่งละ 1 คน รวม 6 คน บุคลากรของสถานีวิทยุชุมชน 6 แห่งฯ ละ 3 คน รวม 18 คน และประชาชนที่เคยฟังรายการวิทยุชุมชน 6 แห่งๆ ละ 5 คน รวม 30 คน รวมทั้งสิ้น 54 คน โดยหลักเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล แยกเป็น 6 แห่ง ได้แก่ กลุ่มแรก วิทยุชุมชนที่ก่อตั้งขึ้นจากฝ่ายเอกชน เจ้าของคนเดียว หรือนิติบุคคล 3 แห่ง และกลุ่มที่สอง วิทยุชุมชนที่ก่อตั้งโดยชุมชน 3 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และพร้อมนำเสนอ

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 การก่อตั้งและรูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชน

5.1.1.1 การก่อตั้งและความเป็นมา

จากการวิจัย พบร่วมกับวิทยุชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีการก่อตั้งและรูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชน 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) ก่อตั้งโดยนายทุนคนเดียว และทรงอุดหนุน พร้อมทั้งประกาศรับสมัครพนักงาน 2) รวมทุนก่อตั้งในกลุ่มอาชีพเดียวกัน ที่มีประสบการณ์ด้านการจัดรายการวิทยุหลัก และ 3) รวมทุนกันโดยผู้มีประสบการณ์ในการจัดรายการวิทยุหลักและมีนักการเมืองให้การสนับสนุนด้านการเงิน

สรุปได้ว่า สิ่งสำคัญในการก่อตั้งวิทยุชุมชน คือเงินทุน ซึ่งในการก่อตั้งวิทยุชุมชน ต้องใช้เงินทุนประมาณ 200,000 - 500,000 บาท ในกรณีซึ่งเครื่องมือ อุปกรณ์ และวัสดุต่างๆ ที่สำคัญ ในการบันทึกเสียงและการออกอากาศ รองลงมาคือบุคลากรที่มีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการ โดยมีผู้บริหารเป็นผู้จัดการ และมีบุคลากรฝ่ายต่างๆ ที่มาจากการซักชวนบุคคลที่รู้จักกันเดิม และสรุปได้จากการรับสมัคร นาร์วมงาน สำหรับเป้าหมายของการก่อตั้งวิทยุชุมชน

ส่วนใหญ่เพื่อทำธุรกิจ และบริการชุมชนในด้านข้อมูลข่าวสาร และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอีสาน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการบริหารจัดการ ที่มีปัจจัยในการบริหาร ได้แก่ เงินทุน บุคลากร เครื่องมือ อุปกรณ์ และวัสดุต่างๆ

5.1.1.2 บุคลากรในสถานีวิทยุชุมชน

จากผลการวิจัยพบว่าบุคลากรในสถานีวิทยุชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ส่วนใหญ่เป็นผู้จัดรายการ ประมาณ 11 -20 คน ช่างเทคนิค หรือผู้ควบคุมเสียง ประมาณ 2-3 คน และมีเจ้าหน้าที่อื่นๆ เช่น ฝ่ายการเงิน ฝ่ายการตลาด โดยผู้ก่อตั้งเป็นผู้บริหารเอง เป็นผู้มีประสบการณ์ด้านการจัดรายการทางวิทยุมาก่อน และประกาศรับสมัครผู้สนใจร่วมงาน ในตำแหน่งต่างๆ มีทั้งทำงานเต็มเวลาและไม่เต็มเวลา และทั้งอาสาสมัครและรับจ้างเป็นเงินเดือน โดยมีหลากหลายอาชีพ เช่น นักศึกษา นักจัดรายการอาชีพ ทนายความ ครู นักวิชาการ หรือเป็นการรวมกลุ่มในลักษณะคณะกรรมการ บุคลากรเป็นบุคคลที่รู้จักกันมาก่อน มีหลากหลายอาชีพ ซึ่งใกล้กับแนวคิดในการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2534 : 9-13) จะมีลักษณะเป็นขั้นตอนที่ต้องทำงานร่วมกันหลายฝ่าย ซึ่งสามารถจำแนกได้ 7 ฝ่าย คือ ผู้ผลิตรายการ (Producer) ผู้เขียนบท (Script Writer) ผู้กำกับรายการ (Programme Director) ช่างเทคนิค (Technician) หรือผู้ควบคุมเสียง ผู้ดำเนินรายการ (Presenter) ผู้แสดง (Actors) และวิทยากรหรือแขกรับเชิญ (Specialist or Guest)

สรุปได้ว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานในสถานีวิทยุชุมชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี บางส่วนมาจากที่ผู้บริหารหักหัวนบุคคลที่รู้จักกันเคย ให้มาร่วมงาน เป็นผู้มีความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงานด้านการจัดรายการ และบางส่วนมาจากทราบค่าว่ามีความรู้ความสามารถและทักษะในการจัดรายการ และบางส่วนมาจาก การสรรหาผู้ที่มีประสบการณ์และสนใจในการทำงานในสถานีวิทยุชุมชน โดยการรับสมัครและคัดเลือก จากการทดลองจัดรายการ และสัมภาษณ์ ซึ่งจะเลือกผู้ที่ความรู้ ทักษะและประสบการณ์มาก่อน โดยให้ค่าตอบแทนในการทำงาน และให้โอกาสผู้ที่มีความสนใจในงานด้านการจัดรายการ ได้ร่วมทำงานโดยไม่มีค่าตอบแทน ในส่วนของบุคลากรที่ไม่มีประสบการณ์และทักษะในการทำงาน ผู้บริหารวิทยุชุมชนจะส่งเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ โดยเฉพาะด้านการจัดรายการที่มีความสำคัญมากที่สุดในสถานีวิทยุชุมชน เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ในการได้นำซึ่งบุคลากรในการปฏิบัติงาน โดยวิธีการสรรหา จากการรับสมัครและคัดเลือกผู้ที่มีความเหมาะสมหรือเป็นไปตามนโยบายของสถานี ส่วนบุคลากรที่ยังไม่มีความรู้ความสามารถและทักษะเพียงพอ ก็ให้การสนับสนุนในการพัฒนาทักษะและความรู้ความสามารถ โดยการสอนงานกันเอง โดยผู้บริหาร และส่งเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานของราชการที่จัดให้ เช่น กรมประชาสัมพันธ์

5.1.1.3 งบประมาณที่ใช้ในการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชน

จากผลการวิจัยพบว่างบประมาณที่ใช้ในการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อต้นใช้ในการซื้อเครื่องส่ง เสาอากาศ และอุปกรณ์ในห้องส่ง การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่จะใช้เงินประมาณ 200,000 - 500,000 บาท โดยเครื่องส่งจะใช้เงินประมาณ 30,000 - 80,000 บาท เสาอากาศจะใช้เงินประมาณ 30,000 - 90,000 บาท และห้องส่งและอุปกรณ์จะใช้เงินประมาณ 60,000 - 100,000 บาท และค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น เครื่องปรับอากาศ โต๊ะทำงาน คอมพิวเตอร์ เครื่องเล่นดีดี รวมถึงต้องเตรียมงบประมาณในการซ่อนแซมและบำรุงรักษาเครื่องส่งและอุปกรณ์ประกอบการกระจายเสียงของสถานีวิทยุชุมชน จะเห็นได้ว่างบประมาณหรือเงินทุน มีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการบริหารจัดการวิทยุชุมชน อีกเป็นจุดเริ่มต้นในการก่อตั้งองค์กร

5.1.1.4 แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการบริหารสถานีวิทยุชุมชน

จากผลวิจัยพบว่าแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการบริหารสถานีวิทยุชุมชน ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีรายได้มาจากการแหล่งต่างๆ ดังนี้

(1) รายได้มาจากการเช่าเวลาในการผลิตรายการ เช่น รายชั่วโมง รายเดือน

(2) รายได้จากการโฆษณาประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภายนอก บริษัทห้างร้านต่างๆ ในรูปแบบการเผยแพร่สปอต โฆษณา และการพูดแทรกในรายการ

(3) รายได้จากการสนับสนุนหน่วยงานต่างๆ รายได้จากการรับมอบเงิน อุดหนุน เป็นรายได้ที่ได้มาจากการที่บุคคล กลุ่มนบุคคล หรือองค์กร ที่มีความประสงค์ที่จะมอบเงิน หรือทรัพย์สินอุดหนุนให้แก่สถานี ทั้งที่เป็นการมอบให้โดยทั่วไปหรือมอบให้เมื่อสถานีมีการจัดกิจกรรมพิเศษ ซึ่งตรงกับงานวิชาชีพของ กรุณา ประดิทธีแสง (2546) ที่ได้ศึกษาความพร้อมของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในวิทยุชุมชน : กรณีศึกษาเฉพาะอำเภอท่ามกลาง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ความสนใจและความพร้อมของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในวิทยุชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง และสนใจที่จะมีบทบาทในการบริหารสถานีวิทยุชุมชน พร้อมทั้งเห็นว่า ประชาชนควรใช้ประโยชน์ของวิทยุชุมชนเพื่อรับฟังข่าวสารในท้องถิ่น อีกทั้งยินดีร่วมบริจาคเงินประมาณจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชน และมีความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของวิทยุชุมชน

สรุปได้ว่า วิทยุชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีรายได้จากการบริหารจัดการค้านธุรกิจ เป็นส่วนใหญ่ โดยการให้บริการโฆษณาประชาสัมพันธ์ บริษัทห้างร้านต่างๆ และการขายสินค้า และบางแห่งมีรายได้มาจากการรับการสนับสนุนจากภาครัฐ แต่ทั้งนี้ ต้องมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของภาครัฐหรือนโยบายรัฐบาลที่สำคัญ เช่น ปัญหา

ยาเสพติด เป็นข้อเด็กเปลี่ยน เป็นการจัดสรรเงินงบประมาณจากภาครัฐ ให้ในรูปแบบของการเสนอโครงการที่สำคัญเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในการได้รับบริการค้านข้อมูลข่าวสารที่สำคัญ และเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล

5.1.1.5 วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในสถานีวิทยุชุมชน

จากการวิจัยพบว่าวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในสถานีวิทยุชุมชน ในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จะใช้งบประมาณจัดซื้อ ระหว่าง 200,000 - 500,000 บาท โดยจะมาจากการดำเนินการของผู้บริหารสถานี การสนับสนุนจากองค์กรภาคเอกชน การสนับสนุนจากนักการเมือง การบริจาคสมทบทองประชาชน และจากการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ จะประกอบด้วย เครื่องส่ง เสาอากาศ ห้องส่งและอุปกรณ์ และอุปกรณ์เสริมอื่นๆ เช่น เครื่องปรับอากาศ โต๊ะทำงาน คอมพิวเตอร์ เครื่องเล่นซีดี สอดคล้องกับแนวคิด เรื่องการบริหารจัดการเรื่องวิทยุชุมชน (กาญจนฯ แก้วเทพ, 2546 : 33-38) มมิติ 4 ด้านที่ต้องบริหารจัดการให้ครอบคลุม ได้แก่ 1) การบริหารจัดการด้านบุคคล 2) การบริหารจัดการการผลิตรายการ 3) การบริหารจัดการอุปกรณ์ สื่อของ และ 4) การบริหารจัดการงบประมาณ ซึ่งนอกจากการบริหารด้านงบประมาณ ด้านบุคคล และการจัดการผลิตรายการแล้ว สิ่งที่สำคัญในการบริหารอีกเรื่องหนึ่งคือ เรื่องของการจัดทำวัสดุอุปกรณ์ ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานในสถานี เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น มีผลผลิตที่พึงพอใจ

5.1.1.6 รูปแบบการบริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชน

จากการวิจัยสรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชนในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีการบริหารจัดการ 3 รูปแบบ ได้แก่

(1) หลักการบริหารแบบอิสระ มีการบริหารจัดการ โดยผู้บริหารที่มีประสบการณ์ตรงในการปฏิบัติงาน และสามารถมาช่วยทำงานเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้มีการวางแผน นโยบายของสถานี มีแผนงาน แบ่งการทำงานเป็นฝ่ายต่างๆ และ มีการประชุมเป็นประจำอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนางาน พร้อมทั้งประเมินผลการทำงานของบุคคล การจากการเปิดสาย โทรศัพท์ให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นในรายการ เพื่อติดตาม แนะนำรายการในด้านต่างๆ ซึ่งใกล้เคียงกับแนวคิดเรื่องโครงสร้างการบริหารจัดการวิทยุชุมชน ประกอบด้วย 6 ส่วน ที่สำคัญคือ (กาญจนฯ แก้วเทพ, 2546 : 33-38) เป้าหมาย นโยบาย แผนงาน การแบ่งงาน การประสานงาน และการประเมินผล นอกจากนี้ มีการพัฒนาบุคคล การสอนงานกันเอง หรือ ผู้บริหารเป็นผู้สอนงาน และส่งเข้ารับการอบรมตามที่หน่วยงานภาครัฐจัดให้ โดยไม่มีค่าใช้จ่าย เป็นไปตามหลักการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้บุคคลการได้มีการพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยวัดจากผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้น

(2) หลักการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม มีการทำงานในรูปแบบ คณะกรรมการ โดยมีผู้นำชุมชนเป็นหนึ่งในคณะกรรมการเป็นตัวแทนของชาวบ้าน ซึ่งกรรมการ เป็นผู้วางแผนและเสนอนโยบาย ให้บุคลากรหรือพนักงานดำเนินการตามนโยบายที่วางไว้มีแบ่ง การทำงานออกเป็นฝ่ายต่างๆ ใน การประสานงานจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารืออย่างเป็นทางการ ทุกเดือน ซึ่งใกล้เคียงกับแนวคิดเรื่องการใช้วิทยุเพื่อชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในกระบวนการสื่อสาร แบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) ซึ่งเน้นหลักการสำคัญ 3 ประการ (จุนพล รอดคำดี, 2542 : 22-24)

(2.1) การเข้าถึงสื่อ (Access) หมายถึง การเข้าถึงสื่อที่ให้บริการแก่ ชุมชน สื่อย່อมเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกรายการหรือเข้าไปจัดทำสื่อที่เป็นประโยชน์แก่ตัวเองได้ ครบเท่าที่ไม่ขัดกฎหมาย นอกนี้ยังเป็นช่องทางที่จะทำให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ต่อรายการหรือแสดงความต้องการเปลี่ยนแปลง แม้แต่จะผิดพลาดรายการหรือผู้ควบคุมการทำงาน ของสื่อนั้น ก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้

(2.2) การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง ประชาชนมีส่วนร่วม ในทุกระดับ ทุกขั้นตอนของระบบการสื่อสารตั้งแต่การคิด การวางแผน การจัดการ การผลิต การใช้ สื่อในชุมชน

(2.3) การจัดการด้วยตนเอง (Self-Management) การมีส่วนร่วมที่ สำคัญ คือ เป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยตนเองในวิถีประชาธิปไตย และการตัดสินใจนี้ ประชาชนในชุมชน มีอำนาจตัดสินใจตั้งแต่เริ่มคิด วางแผน ไปจนการทำคนนโยบาย การบริหาร และการลงมือผลิตสื่อด้วยตนเอง

5.1.1.7 คณะกรรมการที่ปรึกษาสถานีวิทยุชุมชน

จากการวิจัยสรุปได้ว่า คณะกรรมการที่ปรึกษาสถานีวิทยุชุมชน ในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มาจากบุคคล หรือกลุ่ม องค์กรต่างๆ ภายในชุมชน บุคคลที่มีหน้าที่ หรือมีความรู้ในเรื่องวิทยุกระจายเสียง และมีความหลากหลายพ้องสมควร ซึ่งใกล้เคียงกับวิระพงษ์ พลนิกรกิจ และคณะ (2545) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิทยุชุมชนเพื่อตอบสนองความ ต้องการของชุมชน จังหวัดครรภารถีมา และจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า วิทยุชุมชนจังหวัดครรภารถีมา มีคณะกรรมการที่ปรึกษา และคณะกรรมการที่ปรึกษาฯ วิทยุชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์ไม่มีคณะกรรมการที่ปรึกษาฯ และคณะกรรมการที่ปรึกษาฯ แต่วิทยุชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์ มีชื่อร่วมอาสาสมัครวิทยุชุมชนในการดำเนินงาน ทั้ง 2 จังหวัด มีภารรุ ประชาชน และภาคเอกชน เข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ประชาชนทั้ง 2 จังหวัดมีส่วนร่วมในวิทยุชุมชนในฐานะผู้รับสารมากกว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการ ดำเนินงาน การวางแผนนโยบาย และผู้ผลิตรายการในวิทยุชุมชน การดำเนินงานวิทยุชุมชนทั้ง

2 จังหวัด มีปัญหาด้านนโยบาย และกฎระเบียบ ปัญหาทางด้านทรัพยากร งบประมาณ บุคลากร เทคนิค และการดำเนินงาน

5.1.2 บทบาทของวิทยุชุมชนในการช่วยเหลือชุมชน

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า บทบาทวิทยุชุมชน ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัด อุบลราชธานี ในการช่วยเหลือชุมชน มีการpubประชานในรูปแบบต่างๆ เช่น การร่วมบริจาคผ้า ห่มกันหนาว ช่วยเหลือในด้านความบันเทิงในการจัดงานเทศบาลปีใหม่ งานประเพณีของชุมชน ส่งเสริมให้ความรู้โดยการจัดสัมมนาเพื่อต่อต้านยาเสพติด โดยประชาชนเป็นผู้ร่วมเสนอแนวคิด ได้รับทราบปัญหา ข้อคิดเห็นและความต้องการของประชาชนผ่านทางรายการวิทยุ วิทยุชุมชนมี ส่วนให้เกิดความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของคนในชุมชน และรับรู้ถึงความเดือดร้อนและ ความไม่พึงพอใจร่วมกัน เนื่องจากมีการสื่อสารสองทาง ไม่ใช่เพียงเป็นการบอกเล่าให้ชุมชนได้รับ ทราบเท่านั้น แต่ผู้ฟังยังสามารถพูดคุยกหรือร่วมรายการ ได้อย่างเป็นกันเอง และมีความคุ้นเคยเป็น อย่างดี ทำให้ได้รับทราบปัญหาของชุมชน และร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้สื่อวิทยุชุมชน เป็นสื่อถูกต้องในการประสานงานระหว่างชุมชนกับภาครัฐ หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง นอกเหนือนี้สื่อวิทยุชุมชน ช่วยขับช่วยแก้ไขความคิด ช่วยทำให้ปัญหาสังคมลดลง เนื่องจากมีความเป็นกันเองสามารถร่วมแสดง ความคิดเห็น ได้อย่างเปิดเผยและทุกเรื่อง เป็นการกระจายข่าวสาร ได้อย่างรวดเร็ว และทั่วถึง และ ตรงกับความต้องการของประชาชน เป็นไปตามแนวคิดหลักการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ควรมีการจัดประชุมเพื่อสรุปบทเรียนร่วมกันระหว่าง กลุ่มผู้บริหารกับกลุ่มผู้ฟังของแต่ละสถานี และการจัดประชุมระหว่างกลุ่มผู้บริหารแต่ละสถานี เนื่องจากเป็นแนวทางหนึ่งที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและการเรียนรู้ ร่วมกันว่าวิทยุ ชุมชนจะเป็นของชุมชน เพื่อชุมชน และโดยชุมชน ได้อย่างไร นอกจากนี้การสรุปบทเรียนระหว่าง สถานี ควรแยกสรุปเป็นประเด็นๆ ไป เช่น การสร้างการมีส่วนร่วม การผลิตรายการที่มีคุณภาพ การ ร่วมกัน เป็นต้น โดยเลือกสถานีที่มีความเด่นชัดในประเด็นหนึ่งๆ มาสรุปบทเรียนร่วมกัน ทั้งนี้ก็ เพื่อสร้างองค์ความรู้จากการปฏิบัติจริงขึ้นมาชุดหนึ่ง 以便นันก็นำชุดองค์ความรู้นั้นๆ ไปเผยแพร่ ให้กับสถานีวิทยุชุมชนที่มีความอ่อนด้อยในประเด็นนั้นๆ ในมุมมองของบุคลากรในวิทยุชุมชน เห็นควรให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างราชการ วิทยุชุมชน และภาคประชาสังคม เพื่อ กำกับและคุ้มครองการดำเนินการวิทยุชุมชนเป็นการช่วยเหลือ ในขณะที่ยังไม่มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ เพื่อทำหน้าที่จัดสรรคุณลักษณะดี และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ เนื่องจากขณะนี้มีการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงขนาดเล็กเกิดขึ้นเป็น จำนวนมาก ทั้งประเภท ที่แสวงหารายได้ในเชิงพาณิชย์ และที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะและไม่แสวงหากำไร ในทางธุรกิจ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการแข่งขันและแย่งชิงการใช้ทรัพยากรคุณถี่ในระดับ

ห้องถีนตามมา และในส่วนของประชาชนผู้รับฟังวิทยุชุมชน เห็นควรให้คนในชุมชนได้มีพื้นที่ได้แสดงออกทางวัฒนธรรมของตนเอง เช่น ประเพณีแห่เทียน ไฟลرهอไฟ ทำบุญข้าวจี การบอกเล่าองค์ความรู้วิถีชีวิตของบรรพบุรุษที่สมดุลกับธรรมชาติ ประเพณีพื้นบ้าน ดำเนินการเมืองอุบล เป็นต้น

5.1.3 ปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการวิทยุชุมชน

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการวิทยุชุมชน ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีดังนี้

5.1.3.1 ด้านบุคลากร วิทยุชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี บุคลากรยังขาดความรู้ ความชำนาญในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะผู้จัดรายการ ที่ยังขาดประสบการณ์ ในด้านเทคนิคการใช้เครื่องส่ง การใช้ชีดี การใช้คอมพิวเตอร์ ฯลฯ รวมไปถึงขาดทักษะในการจัดรายการที่ดึงดูดความสนใจ โดยเฉพาะเรื่องของการใช้ภาษาไทยบ้างไม่ถูกต้อง เช่น การใช้ร ล บังสันสน รวมถึงคำว่ากล้า ส่วนถือเป็นการพูดขาดความน่าสนใจ ซึ่งผู้จัดรายการหลายคนไม่เคยมีทักษะในการจัดรายการมาก่อน แต่มีความสนใจในการจัดรายการ จึงใช้วิทยุชุมชนเป็นเวทีในการฝึกทักษะในการจัดรายการ หรือบางคนเป็นเพียงอาสาสมัครจัดรายการในช่วงเวลาว่างหรือวันหยุดจากการทำงานประจำ และไม่เคยผ่านการฝึกอบรมและการสอนผู้ประกาศมาก่อน ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งในการจัดรายการ เพื่อให้สถานีประสบความสำเร็จ และดำเนินการได้ตามวัตถุประสงค์ หรือนโยบายของสถานีได้ และตำแหน่งที่สำคัญอีกด้วย เช่น ตำแหน่งผู้จัดรายการ ผู้จัดรายการ วิทยุชุมชนบังบัดนี้ประสบการณ์ในด้านการตลาดไม่มากเท่าที่ควร ซึ่งตำแหน่งนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการหารายได้ให้กับสถานี เนื่องจากหากไม่มีรายได้หรือไม่มีผู้ให้การสนับสนุนเงินทุนอาจทำให้วิทยุชุมชนไปไม่รอดต้องปิดสถานีไป

5.1.3.2 ด้านกฎหมาย เมื่อจากเป็นการดำเนินงานในภาวะความไม่แน่นอนของกฎหมาย ในสถานการณ์ที่ยังไม่ได้มีการจดทะเบียนให้ถูกต้อง มีสถานภาพทางกฎหมายที่ยังไม่แน่นอนในปัจจุบัน ให้เป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่ง ที่ทำให้สถานีวิทยุชุมชนดำเนินการอย่างขาดความมั่นใจในสถานะของสถานีว่าจะสามารถดำเนินการต่อไปได้นานเพียงใด ถ้าหากมีการจัดสรุป คลื่นความถี่ที่เป็นไปตามกฎหมาย อาจจะต้องมีสถานีวิทยุชุมชนหลายแห่งที่ต้องปิดสถานีลง สถานีวิทยุชุมชนควรร่วมมือกับเครือข่ายเรียกร้องให้มีกฎหมายรับรองสถานภาพ โดยเร็ว ภาครัฐควรรับดำเนินการให้มีการรองรับวิทยุชุมชน โดยเร็ว และควรมีคณะกรรมการร่วมช่วยตรวจสอบและกำกับป้องกันการเมือง化 โอกาสทางประโยชน์

5.1.3.3 ด้านเงินทุนและงบประมาณ ในการดำเนินการวิทยุชุมชนจะมีค่าใช้จ่ายที่สำคัญคือ ซ่อมและบำรุงรักษาเครื่องส่ง และอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อให้สามารถใช้งานได้ต่อเนื่องเวลา อีกทั้งค่าใช้จ่ายในการจ้างผู้จัดรายการ เจ้าหน้าที่เทคนิค และเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ ทั้งที่ทำงานเต็มเวลา

และไม่เต็มเวลา ถึงแม้ว่าสถานีวิทยุชุมชนบางแห่งจะมีอาสาสมัครร่วมจัดรายการที่ไม่มีค่าใช้จ่ายก็ตาม แต่ก็ยังมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายอื่นๆ ที่ต้องมีการจ้างอยู่ ในขณะเดียวกัน รายรับที่ทางสถานีได้รับบางแห่งมีเพียงพอ แต่บางแห่งไม่เพียงพอ เนื่องจากบังไม่มีความชัดเจนในเรื่องของกฎหมาย

5.1.3.4 ด้านนโยบาย มีการแทรกแซงโดยนายของรัฐ คือ การสั่งปิดสถานี
การที่เจ้าหน้าที่ของราชการมาตรวจสอบในสถานี การสั่งจดหมายมาเตือน ทหารหรือตัวเองมาตรวจเยี่ยมสถานี การแทรกแซงจากกลุ่มการเมือง โดยเฉพาะกลุ่มการเมืองห้องถัน นักจะให้การสนับสนุนวิทยุชุมชน โดยเฉพาะการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์ให้ ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์และหวังผลทางการเมืองในระยะยาว ทำให้บางสถานีไม่มีความอิสระในการบริหารจัดการตนเอง

5.1.3.5 ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ การขาดอุปกรณ์ถ่ายทอดสด อุปกรณ์ในห้องสั่งไม่เพียงพอ หรือมีแต่ไม่ทันสมัย เนื่องจากมีการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ไม่สามารถทัน เนื่องจากต้องใช้เงินในการจัดซื้อในราคาสูง หากต้องการเครื่องมือและอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพสูง จึงเป็นปัญหาสำคัญเช่นกัน

5.1.4 ความคิดเห็นอื่นๆ

5.1.4.1 การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนให้การดำเนินประับผลสำเร็จ การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชน ต้องมาจากความต้องการของชุมชน และชุมชนต้องร่วมรับรู้ร่วมเข้าใจ วิทยุชุมชน เป็นสมบัติสาธารณะในชุมชน ที่ให้สิทธิ์กับคนในชุมชน ได้บริหารจัดการ โดยไม่แสวงหาผลกำไร เป็นช่องทางการสื่อสาร เพื่อชีวิตของคนในชุมชน และ เปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มองค์กร หรือผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ชุมชนควรเป็นเจ้าของสถานีเอง ลิทธิ์ยานาจในสถานีวิทยุ การกำหนดรายการควรเป็นของประชาชน มีต้นทุนต่ำ การผลิตใช้เครื่องไม้มีเครื่องมือไม่ซับซ้อน และเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงการเป็นสมบัติสาธารณะทางอากาศ ให้ระบบอาสาสมัครในการดำเนินงาน ไม่แสวงหากำไร แต่ต้องการสร้างศัลย์ทุนทางสังคม ที่สำคัญคือ คนในชุมชนร่วมกันจัดตั้ง และร่วมกันเป็นเจ้าของคลื่นความถี่

5.1.4.2 รูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชนที่ดี กือการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ให้กับชุมชน ควรมีการจัดประชุมเพื่อสรุปบทเรียนร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้บริหารกับกลุ่มผู้ฟังของแต่ละสถานี และการจัดประชุมระหว่างกลุ่มผู้บริหารแต่ละสถานี เนื่องจากเป็นแนวทางหนึ่งที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและการเรียนรู้ ร่วมกันว่าวิทยุชุมชนจะเป็นของชุมชน เพื่อชุมชน และโดยชุมชน ได้อย่างไร นอกจากนี้การสรุปบทเรียนระหว่างสถานี ควรแยกสรุปเป็นประเด็นๆ ไป เช่น การสร้างการมีส่วนร่วม การผลิตรายการที่มีคุณภาพ การระดมทุน เป็นต้น โดยเลือกสถานีที่มีความเด่นชัดในประเด็นหนึ่งๆ มาสรุปบทเรียนร่วมกัน ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างองค์ความรู้จากการปฏิบัติจริง

ขึ้นมาชุดหนึ่ง จากนั้นก็นำชุดองค์ความรู้นั้นๆ ไปเผยแพร่ให้กับสถานีวิทยุชุมชนที่มีความอ่อนด้อบ ในประเด็นนั้นๆ การนำเรื่องราวที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนมาพูดคุย เพื่อให้เกิดการถกเถียง แลกเปลี่ยน โดยชุมชนเป็นเจ้าของสถานีเอง สิทธิอำนาจในสถานีวิทยุ การกำหนดรายการเป็นของ ประชาชน ภายใต้เงื่อนไข และข้อจำกัดด้านจรรยาบรรณ ความรับผิดชอบ และกติการ่วมกันของ ชุมชน ภาครัฐไม่干涉 ลิตรอนสิทธิเสรีภาพด้านนี้ของประชาชน เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมอย่าง เสนอภาค แบ่งบทบาทหน้าที่ ตามเนื้อหาที่จำเป็น และสอดคล้องกับชุมชน ใช้ระบบอาสาสมัครเข้า นาทำงาน เน้นกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ และเปิดโอกาสให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ และ ความจำเป็นของชุมชน

5.1.4.3 บทบาทของวิทยุชุมชนในปัจจุบัน กือการสนับสนุนกันและกันของ เครือข่ายวิทยุชุมชน การถ่ายทอดและสนับสนุนกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นชุดความรู้ทางด้านเทคนิค และการนำร่องรักษาเครื่องส่ง ความรู้ด้านการจัดรายการที่มีคุณภาพ ความรู้ด้านการสร้างการมีส่วน ร่วม ฯลฯ เครือข่ายระดับภาคและระดับประเทศ ควรจะสนับสนุนการดำเนินงานของแต่ละสถานี วิทยุชุมชนด้วย กล่าวคือ การติดตามข้อมูลข่าวสารต่างๆ ของวิทยุชุมชน ว่ากำลังประสบปัญหาด้าน ใดบ้าง ทั้งนี้ก็เพื่อให้การสนับสนุนด้านเทคนิค หรือฝึกอบรมบุคลากรด้านการจัดรายการและบริหาร จัดการ หรือช่วยแสวงหาผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ที่สามารถช่วยเหลือประเด็นปัญหาต่างๆ ได้อย่าง ทันท่วงที ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นการสร้างเครือข่ายทรัพยากรบุคคล วิทยุชุมชนควรสามารถแก้ไขปัญหา ของชุมชนในเรื่องต่างๆ กือ ปัญหาเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ความมั่นคงทางในการสนับสนุนให้ ชุมชนที่มีการรวมกลุ่มกัน ในการคุ้มครองชุมชน

5.1.4.4 ปัญหาอุปสรรคในการจัดการวิทยุชุมชนที่สำคัญที่สุด กือขาดบุคลากรที่มี ความรู้ ความสามารถที่เหมาะสมกับการปฏิบัติ ในฝ่ายต่างๆ โดยเฉพาะผู้จัดรายการ เนื่องจากสถานี วิทยุชุมชน ไม่มีรายได้มากพอในการจ้างผู้จัดรายการที่มีคุณภาพ และนอกจาคนี้ ชุมชนยังขาด ความรู้ความเข้าใจในการจัดตั้งและดำเนินการวิทยุชุมชน สาธารณชนยังมองว่าวิทยุชุมชนเป็นแหล่ง แสวงหากำไรในทางธุรกิจ และผลประโยชน์ทางการเมือง มากกว่าจะเป็นช่องทางแสดงสิทธิการ สำาร沙ของประชาชน และนโยบายของรัฐในการแก้ไขปัญหาวิทยุชุมชนไม่ชัดเจน ขาดการ สนับสนุนจากเครือข่ายหรือองค์กรที่ทำงานส่งเสริมวิทยุชุมชน ขาดงบประมาณพัฒนาบุคลากรของ สถานี ขาดวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาช่วยฝึกอบรมวิทยุชุมชนในด้านต่างๆ และวิทยุชุมชนยังไม่ได้รับ การยอมรับให้เป็นสถานีที่ถูกต้องตามกฎหมาย นักการเมืองห้องถื่นแสวงหาประโยชน์จากสถานี วิทยุชุมชน ประชาชนที่จัดรายการวิทยุชุมชนภายใต้สถานีของรัฐบาลอิสระในการจัดรายการ และ ขาดแคลนงบประมาณในการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนของภาคประชาชน

5.2 อกิจกรรมผล

การวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการวิทยุชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีรายละเอียดจากข้อค้นพบสำคัญร่วมประกอบการอภิปรายผลการวิจัยใน 5 ประเด็น คือ 1) การก่อตั้ง 2) รูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชน 3) บทบาทของวิทยุชุมชนในการช่วยเหลือชุมชน 4) ปัญหา อุปสรรคในการจัดการวิทยุชุมชน 5) ความคิดเห็นอื่นๆ รายละเอียด ดังนี้

5.2.1 การก่อตั้งและรูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ก่อตั้งโดยนายทุนคนเดียว ที่มีประสบการณ์ในการ เป็นนักจัดรายการอาชีพ ที่มีเงินทุนเพียงพอในการก่อตั้งสถานีวิทยุขนาดเล็ก และทราบถึงช่องทาง และวิธีการในการหารายได้เพื่อให้สถานีวิทยุอยู่รอด และมีบางสถานีได้รับการสนับสนุนจากองค์กร ที่เกี่ยวข้อง เช่น สมาคมวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (สกวท.) หรือมีนักการเมืองให้การ สนับสนุน ในการจัดทำสถานีและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ โดยงบประมาณที่ใช้ในการก่อตั้งและแหล่ง เงินทุนที่ใช้ในการบริหารสถานีวิทยุชุมชน จะใช้เงินจากนายทุน มีการรวมทุนหรือรวมหุ้นกัน ระหว่างคณะกรรมการบริหารวิทยุชุมชน ซึ่งอาจอภิปรายผลได้ว่า ประชาชนยังไม่ได้ให้ความสนใจ ในวิทยุชุมชนมากนัก เมื่อจากประชาชนส่วนใหญ่ยังมองไม่เห็นประโยชน์ โดยเห็นว่าเป็นเรื่องไก่ ตัว ไม่เข้าใจเรื่องของการบริหารงานในรูปแบบของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม เมื่อจากมองว่า ต้องใช้เงินทุนเป็นจำนวนมาก รวมถึงจะต้องมีการดูแลบำรุงรักษาตลอดเวลา และที่สำคัญต้องมี บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถโดยเฉพาะตำแหน่งผู้จัดรายการ นอกจากนี้ ยังมีความกังวลและ กลัวว่าจะพิດกฎหมาย การถูกขัดขวางจากการเมืองทั้งระดับชาติและท้องถิ่น ทำให้ไม่ต้องการให้เกิด ความขัดแย้ง การขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการวิทยุชุมชน เป็นต้น จึงยังไม่มีการรวมทุนกัน จัดตั้งวิทยุชุมชนของชุมชน ทำให้ส่วนใหญ่มีการก่อตั้งวิทยุชุมชนจากนายทุน ที่เคยมีความรู้และ ประสบการณ์ในการบริหารจัดการในสถานีวิทยุกระจายเสียง มาก่อน หรือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ ด้านการจัดรายการวิทยุหลักของจังหวัด มีช่องทางในการหารายได้ในการสนับสนุนสถานีวิทยุให้ สามารถอยู่รอดได้ อีกทั้งมีการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาภายหลัง ซึ่งในอนาคต เมื่อประชาชนเข้าใจในวัตถุประสงค์ของวิทยุชุมชนมากขึ้น อาจมีการจัดตั้งวิทยุชุมชนโดยประชาชน เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ต้องมีการให้ความรู้แก่ประชาชน เกี่ยวกับวิทยุชุมชนในทุกรูปแบบการสื่อสาร เพื่อให้ประชาชนเข้าใจในหลักการและประโยชน์ของวิทยุชุมชนอย่างแท้จริง จากผลการศึกษาที่ พบว่า ประชาชนยังให้ความสนใจในการก่อตั้งวิทยุชุมชนน้อย ซึ่งจะคล้ายคลึงกับข้อเสนอแนะ ที่เทียนผล (2548 : บกคดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง “สถานีวิทยุชุมชน กับการพัฒนาประชาธิปไตย” พบว่า สถานีวิทยุจัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มคนที่เคยทำงานในองค์กรอิنجีโนรี (NGO) สายสัมภาระล้อมมาก่อน

โดยผลการศึกษาพบว่า งบประมาณที่ใช้ในการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชน จะใช้เงินประมาณ 200,000 - 500,000 บาท และส่วนใหญ่จะเป็นงบประมาณในการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนจากนายทุน หรือนักการเมืองก่อตั้งให้ ซึ่งไม่ได้มาจากกรรมตัวกันของประชาชนตามหลักการวิทยุชุมชน และแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการบริหารสถานีวิทยุชุมชนกับวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในสถานีวิทยุชุมชน ส่วนใหญ่จะมาจากการสนับสนุนจากนักการเมือง จากการบริจาคสมทบทองประชาชน และจากการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ ซึ่งอาจทำให้วิทยุชุมชนไม่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้เต็มที่ เพราะต้องคำนึงถึงปัญหาเรื่องค่าใช้จ่าย และวิธีการการบริหารสถานีวิทยุชุมชน จะพบว่า ผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชนจะดำเนินการบริหารจากประสบการณ์ของตนเองอาจรับฟังความคิดเห็นจากผู้จัดรายการ คณะกรรมการของสถานี และที่ปรึกษา จากการสัมภาษณ์ บุคลากรของสถานีวิทยุชุมชน สรุปได้ว่า ทำงานในรูปคณะกรรมการ โดยมีการประชุมปรึกษาหารือจากผู้จัดรายการ ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่จะไม่ทราบว่ามีการบริหารงานอย่างไร ทั้งนี้นั่นก่อให้ประชาชนจะเข้าใจในหลักการที่แท้จริงของวิทยุชุมชนและเสียสละกำลังกาย ทรัพย์เพื่อก่อตั้งวิทยุชุมชนที่เป็นของชุมชนที่แท้จริงในอนาคต

5.2.2 บทบาทของวิทยุชุมชนในการช่วยเหลือชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า วิทยุชุมชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีบทบาทในการช่วยเหลือชุมชน คือ คนในชุมชน ในสาขาอาชีพต่างๆ ส่วนมากเป็นผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ร่วมกันจัดรายการและออกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับชุมชน เป็นการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชน หรือเป็นเรื่องเกี่ยวกับปักท้องและความเป็นอยู่ที่ใกล้ตัว โดยเฉพาะในด้านการประกอบอาชีพ และผลประโยชน์ต่างๆ ที่ควรจะได้รับจากภาครัฐ ส่วนชาวบ้านหรือประชาชนที่มีเรื่องเดือดร้อนใด หรือไม่เข้าใจในเรื่องต่างๆ ก็สามารถโทรศัพท์พูดคุยกับเจ้าหน้าที่ ไม่ต้องเดินทางไปที่ไหน สามารถสอบถามได้ทันที รวมถึงความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกัน ซึ่งขัดช่วงเวลาความคิด ช่วยทำให้ปัญหาสังคมลดลง แสดงว่า วิทยุชุมชนในเขตอำเภอเมืองอุบลราชธานี ในปัจจุบัน มีบทบาทในการช่วยเหลือชุมชนในหลายด้าน ซึ่งตรงกับหลักการของวิทยุชุมชนที่ต้องตอบสนองความต้องการของชุมชน รับรู้และช่วยแก้ปัญหาของชุมชน จากการที่ ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่า ช่วยทำให้ปัญหาสังคมลดลง แสดงว่า วิทยุชุมชนในเขตอำเภอเมืองอุบลราชธานี สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ดี เช่น วิทยุชุมชนคนแต่เดิม ได้จัดโครงการแก้ไขปัญหาฯสภาพดี โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) ในการจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนที่สนใจ โดยสมควรผ่านทางรายการ มีวิทยากรจาก ปปส.ให้ความรู้เพื่อลดปัญหาทางสังคม ได้อีกทางหนึ่ง เนื่องจากพบจังหวัดอุบลราชธานี เป็นจังหวัดที่อยู่ติดกับชายแดน ปัญหาการลักลอบ

uhn ya เสพติดบังเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องช่วยกันแก้ไขทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ และประชาชน ซึ่งจากการสัมมนาทำให้ได้รับทราบปัญหาและหาแนวทางในการแก้ไขร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ชี้งกันและกัน เพื่อช่วยให้สังคมปลดปล่อยเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรีบวรรัณ สิทธิ์ (2545) ที่ศึกษาเรื่องความเป็นประชาสังคมของวิทยุชนชนจังหวัดเชียงรายเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ พบว่า ส่วนใหญ่มีการรับรู้รูปแบบร่วมกันในการทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ วิถีทัศน์ในการช่วยเหลือเรื่องสุขภาพชี้งกันและกัน มีความสนใจในการแก้ไขปัญหาลึกลึกล้อม ร่วมบริจาคเงิน และสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการคุ้มครองสุขภาพให้ดีขึ้น และมีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนในเรื่องกิจกรรมสาธารณประโยชน์โดยใช้เครื่องมือสื่อสาร

อย่างไรก็ตามวิทยุชนยังควรพัฒนาบทบาทของตนให้ตอบสนองประชาชนให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรให้คุณในชุมชนได้มีพื้นที่ได้แสดงออกทางวัฒนธรรมของตนเอง เช่น ประเพณีแห่งเทียน ไฟ ทำบุญข้าวเจี๊ยว ลวดลายผ้าไหมจังหวัดอุบลราชธานี การนกอเด่า องค์ความรู้วิถีชีวิตของบรรพบุรุษที่สืบทอดกันธรรมชาติ ประเพณีพื้นบ้าน ดำเนินเมืองอุบล เป็นต้น

ส่วนการปรับเปลี่ยนบทบาทของสถานีวิทยุชนที่ต่อหน้า สรุปได้ว่า ควรมีการจัดประชุมเพื่อสรุปบทเรียนร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้บริหารกับกลุ่มผู้ฟังของแต่ละสถานี การจัดประชุมระหว่างกลุ่มผู้บริหารแต่ละสถานี กรณีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างราชการ วิทยุชน และภาคประชาสังคม เพื่อกำกับและคุ้มครองการดำเนินการวิทยุชนเป็นการชั่วคราว ในขณะที่ยังไม่มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระเพื่อทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ควรให้คุณในชุมชนได้มีพื้นที่ได้แสดงออกทางวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งอาจอภิปรายผลได้ว่า วิทยุชนในอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ยังต้องมีการพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนบทบาท ให้ตรงหรือตอบสนองความต้องการของประชาชน ในหลายประเด็น โดยจากผลการศึกษาที่กล่าวมาทั้งหมดที่อนันหัวใจสำคัญของการดำเนินการสถานีวิทยุชน และยังสะท้อนปรากฏการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับที่แตกต่างกันไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระวรรณ ยังกิจการ (2545) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการกำหนดครุภูมิแบบและเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชนของจังหวัดน่าน พบว่า วิธีการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชนนั้นประชาชนต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการตั้งคณะกรรมการ การแสวงหางบประมาณ หาสถานที่ตั้ง โดยการมีตัวแทนของแต่ละชุมชนเข้าร่วมโครงการบริหารจัดการมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

5.2.3 ปัญหาอุปสรรคในการจัดการวิทยุชน

ผลการศึกษาพบว่า ยังมีปัญหาทั้งด้านความรู้ ความชำนาญ เช่นบุคลากรขาดความรู้ทางเทคนิคการใช้เครื่องส่ง การใช้ซีดี การใช้คอมพิวเตอร์ ฯลฯ ผู้จัดรายการขาดทักษะการจัดรายการที่มีประสิทธิภาพ ขาดความหลากหลาย ขาดความน่าสนใจ ยังใช้ภาษาไม่ถูกต้อง ซึ่งข้อจำกัด

ค้านบุคลากรและการตีกรอบบุคลากร ไว้ในรูปของระบบอาสาสมัครกลับเป็นข้อจำกัดและอุปสรรคสำคัญในการดำเนินการวิทยุชุมชน เพราะจำนวนบุคลากรมีส่วนสำคัญในการชี้ชะตากำหนดแนวทางการดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชน และการเกาะเกี่ยวผู้ติดอยู่กับแบบแผนของสื่อกระแสหลัก ทั้งถือการนำเสนอรายการและภาษาที่ใช้ส่งผลให้วิทยุชุมชนขาด ไว้รูปแบบที่เป็นของตัวเอง มักตกอยู่ภายใต้กรอบแนวทางเดิมที่สื่อกระแสหลักวางไว้ การมิได้ทำหน้าที่แห่งการเป็นสื่อชุมชนและสื่อทางเลือก จะดูครึ่งให้วิทยุชุมชนเป็นได้เพียงแค่หนทางแห่งการได้มาซึ่งสิทธิเสียงและการเป็นเจ้าของสื่อ แต่ไม่ได้ช่วยในการปฏิรูปสื่อหรือยกระดับการบูรณาการแก่ชุมชนหรือสังคมแต่อย่างใด ส่วนในด้านกฎหมาย คือ การไม่มีกฎหมายรับรองวิทยุชุมชนในปัจจุบัน ด้านค่าใช้จ่าย ที่ส่วนใหญ่ มักนี้ไม่เพียงพอในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งอาจอภิปรายผลได้ว่า วิทยุชุมชนในเขตอำเภอเมือง อุบลราชธานียังมีปัญหาอุปสรรค ทั้งด้านความรู้ ความชำนาญของบุคลากรในฝ่ายต่างๆ ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาก่อให้เกิดความล้าหลัง รวมถึงด้านกฎหมายที่ยังไม่มีความชัดเจน ซึ่งเป็นปัญหาที่น่าจะเป็นอุปสรรค ต่อการดำเนินงานของวิทยุชุมชนอย่างมาก ควรได้รับการแก้ไขและช่วยเหลือจากภาครัฐ โดยค่านเช่น การฝึกอบรมผู้จัดรายการ การเร่งรัดให้มี กสทช. โดยเร็ว และรวมถึงการออกกฎหมายโดย กสทช. ในการดำเนินกิจการวิทยุชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยพิมพ์กัลย์ เดชะชัย (2550) ที่ได้ทำการประเมินผลกระทบดำเนินงานวิทยุชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พนวจฯ การดำเนินงานวิทยุชุมชนมีปัญหาในด้านคุณภาพสัญญาณกระจายไม่ทั่วถึง ไม่ชัดเจน บุคลากรของสถานีวิทยุชุมชนไม่มีความรู้ ความชำนาญเฉพาะทางด้านวิทยุโดยตรง อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ไม่ทันสมัย ปัญหาคลื่นแทรกจากสถานีวิทยุอื่น และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของวิทยุชุมชน ไม่มีความชัดเจน และเดิศศักดิ์ ภูมพัน (2551) ได้ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการจัดการวิทยุชุมชนเพื่อ การพัฒนา : กรณีศึกษาวิทยุชุมชนคนด่านชัย อำเภอค่านชัย จังหวัดเลย พนวจฯ กระบวนการจัดการวิทยุชุมชน มีขั้นตอนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการด้านบุคคล ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และวิธีการจัดการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน มีรูปแบบในการผลิตรายการ การจัดรายการ และจัดผังรายการที่ชัดเจน

ค้านบุคลากร มีปัญหาขาดความรู้ทางเทคนิคการใช้เครื่องส่ง การใช้ชีดี การใช้คอมพิวเตอร์ ผู้จัดรายการขาดทักษะการจัดรายการที่มีประสิทธิภาพ บุคลากรนี้ไม่เพียงพอในการดำเนินการจัดกิจกรรม จัดรายการ และการไม่เป็นกลางทางการเมือง และในด้านเทคนิค มีปัญหา คุณภาพสัญญาณ คุณภาพสัญญาณ ปัญหาเลขคุณภาพสัญญาณที่ไม่คงที่ ให้เกิดการแทรกหรือเบี่ยงกัน และการขาด อุปกรณ์ถ่ายทอดสด ซึ่งอาจอภิปรายผลได้ว่า รูปแบบและเนื้อหาของรายการวิทยุชุมชน มักไม่สอดรับกับพันธกิจสำคัญของวิทยุชุมชนที่พึงนำเสนอรายการที่ต่างไปจากสื่อกระแสหลัก หรือนำเสนอเนื้อหาของชุมชน เพื่อให้ข้อมูลข่าวสาร ให้การศึกษาและให้ความบันเทิง แต่เนื่องจากการขัดแย้งกัน

รูปแบบและเนื้อหาตามแนวทางที่สื่อกระแสหลักปฏิบัติอยู่ส่วนผลให้วิทยุชุมชนไม่ได้ดำเนินไปตามเจตนาرمณ์หรือหลักการแห่งการเป็นสื่อชุมชน หากถูกมองเพียงเครื่องข่ายด้วยทodicหรือทวนสัญญาณให้แก่สื่อกระแสหลัก คงจะเห็นได้จากการเวนช่วงการดำเนินรายการเพื่อถ่ายทอดการกระจายเสียงรายการข่าวจากส่วนกลาง ที่มิได้มีส่วนร่วมในการผลิตหรือสร้างสรรค์รายการเอง แต่ยังได นั่นคือ วิทยุชุมชนในเขตอำเภอเมืองอุบลราชธานียังมีปัญหาการจัดรายการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมลกัลย์ เศษชัย (2550) ที่ได้ทำการประเมินผลการดำเนินงานวิทยุชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบร้า การดำเนินงานวิทยุชุมชนมีปัญหาในด้านคลื่นส่งสัญญาณ กระจายไม่ทั่วถึง ไม่ชัดเจน บุคลากรของสถานีวิทยุชุมชนไม่มีความรู้ ความชำนาญเฉพาะทางด้านวิทยุโดยตรง อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ไม่ทันสมัย ปัญหาคลื่นแทรกจากสถานีวิทยุอื่น และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของวิทยุชุมชนไม่มีความชัดเจน

5.2.4 ความคิดเห็นอื่นๆ

ผลการศึกษาพบว่า การก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนให้การดำเนินประสบผลสำเร็จนั้น ต้องมาจากความต้องการของชุมชน อาศัยการร่วมแรงร่วมใจจากคนในชุมชนเป็นหลัก เป็นสมบัติสาธารณะในชุมชน ที่ให้สิทธิ์กับคนในชุมชน ได้บริหารจัดการ โดยไม่แสวงหาผลกำไร เป็นช่องทางการสื่อสาร เพื่อชีวิตของคนในชุมชน เปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มองค์กร หรือ ผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ใช้ระบบอาสาสมัครในการดำเนินงาน ไม่แสวงหากำไร แต่ต้องการสร้างดันทุนทางสังคม ที่สำคัญ กือ คนในชุมชนร่วมกันจัดตั้ง และร่วมกันเป็นเจ้าของคลื่นความถี่ โดยรูปแบบการบริหารจัดการ วิทยุชุมชนที่ดี กือ การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน มีการจัดประชุมระหว่างกลุ่มผู้บริหาร แต่ละสถานี สร้างองค์ความรู้จากการปฏิบัติจริงขึ้นมาชุดหนึ่ง จากนั้นก็นำชุดองค์ความรู้นั้นๆ ไปเผยแพร่ให้กับสถานีวิทยุชุมชนที่มีความอ่อนด้อยในประเด็นนั้นๆ การนำเรื่องราวที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนมาพูดคุย เพื่อให้เกิดการถกเถียงแลกเปลี่ยน โดยชุมชนเป็นเจ้าของสถานีเอง สิทธิ์อำนาจในสถานีวิทยุ การกำหนดรายอัตรารายรับของประชาชน ภายใต้เงื่อนไข และข้อจำกัดด้านงบประมาณ ความรับผิดชอบ และภารกิจการร่วมกันของชุมชน ภาครัฐไม่ควรลิด落ติสิทธิ์เสรีภาพด้านนี้ของประชาชน เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาค แบ่งบทบาทหน้าที่ ตามเนื้อหาที่จำเป็น และสอดคล้องกับชุมชน ใช้ระบบอาสาสมัครเข้ามาร่วมงาน เน้นกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ และเปิดโอกาสให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ และความจำเป็นของชุมชน ซึ่งอาจอภิปรายผลได้ว่า ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าที่เป็นอยู่ปัจจุบัน เช่น การจัดตั้งวิทยุชุมชน โดยเริ่มนั้นจากชุมชน มีการระดมทุนภายในชุมชน การบริหารจัดการ โดยชุมชนที่ปลดล็อกการเมือง การจัดรายการ วิทยุโดยคนในชุมชนเอง จะทำให้บทบาทของวิทยุชุมชน สนองตอบความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ผลประโยชน์คือคนในชุมชนได้รับ มีการตรวจสอบกันเองในชุมชน เป็นต้น ซึ่งจะทำให้การ

ก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนประสบผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิระวารรณ ตันกรานันท์ (2542) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมและบทบาทผู้นำชุมชนชาวไทยในการจัดการวิทยุชุมชน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการศึกษาปรากฏว่า ผู้นำชุมชนชาวไทยภูเขามีความสนใจที่จะมีส่วนร่วมในการจัดการวิทยุชุมชน แม้ว่าจะยังไม่มีความเข้าใจในรายละเอียดของการดำเนินการที่ชัดเจน โดยมีแนวคิดที่จะมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การส่งข่าวประชาสัมพันธ์ในรายการ การเป็นผู้ดำเนินรายการการร่วมเป็นคณะกรรมการบริหาร การร่วมเป็นคณะกรรมการผลิตรายการ จนถึงการจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงของชุมชนเอง

ส่วนบทบาทของวิทยุชุมชนในปัจจุบัน คือ การสนับสนุนกันและกันของเครือข่ายวิทยุชุมชน การถ่ายทอดและสนับสนุนกันและกัน เครือข่ายระดับภาคและระดับประเทศควรจะสนับสนุนการดำเนินงานของแต่ละสถานี ควรสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนในเรื่องต่างๆ คือ ปัญหาเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ควรมีบทบาทในการสนับสนุนให้ชุมชนที่มีการรวมกลุ่มกันในการคุ้มครองและปัญหาอุปสรรคในการจัดการวิทยุชุมชนที่สำคัญที่สุด คือ การขาดแคลนอาสาสมัครในการดำเนินการทั้งในการจัดรายการและเจ้าหน้าที่เทคนิค ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดตั้งและดำเนินการวิทยุชุมชน สาธารณชนยังมองว่าวิทยุชุมชนเป็นแหล่งแสวงหากำไรในทางธุรกิจ และผลประโยชน์ทางการเมือง นโยบายของรัฐในการแก้ไขปัญหาวิทยุชุมชนไม่ชัดเจน ขาดการสนับสนุนจากเครือข่ายหรือองค์กรที่ทำงานส่งเสริมวิทยุชุมชน ขาดงบประมาณพัฒนาบุคลากรของสถานี ขาดวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาช่วยฝึกอบรมวิทยุชุมชนในค้านต่างๆ ประชาชนส่วนใหญ่ยังคุ้นเคยกับการเป็นผู้รับข้อมูลมากกว่าผู้ส่งข้อมูล นักการเมืองท้องถิ่นและกลุ่มนayeuthun ในท้องถิ่นแสวงหาประโยชน์จากการสถาปัตย์สถานีวิทยุชุมชน ประชาชนที่จัดรายการวิทยุชุมนากายได้สถานีของรัฐฯ ขาดอิสระในการจัดรายการ และขาดแคลนงบประมาณในการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนของภาคประชาชน ซึ่งอาจอภิปรายผลได้ว่า บทบาทของวิทยุชุมชนในปัจจุบันยังอาจไม่ตรงกับปรัชญาของวิทยุชุมชนที่แท้จริง เช่น การขาดการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน การขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทของวิทยุชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความสำคัญของวิทยุชุมชนเท่าที่ควร ทำให้วิทยุชุมชนเป็นอิกหนทางหนึ่งในการแสวงหาผลประโยชน์ของคนบางกลุ่ม มีส่วนน้อยอาจก่อตั้งวิทยุชุมชนเพื่อเป็นช่องทางให้ประชาชนได้รับความรู้และเป็นแหล่งบริการปัญหาและแนวทางแก้ไข หากแต่มีการเผยแพร่ผลประโยชน์เข้าไว้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรวรรณ ปีลันธน์ โภวاث (2544) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมและความพึงพอใจของประชาชนในวิทยุชุมชนจังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดยะลา พบว่า ประชาชนทั้งสองจังหวัดที่มาร่วมผลิตและดำเนินรายการยังเป็น “ปัญญาชนคนชั้นกลาง” ในจังหวัดยะลา เจ้าหน้าที่สถานียังคงดำเนินการผลิตรายการวิทยุชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ในทั้งสองจังหวัดประชาชนระดับราษฎร์ยัง

ไม่มีโอกาส ผลิตรายการและร่วมบริหารรายการวิทยุชุมชน รวมถึงยังไม่คุ้นเคยกับแนวคิดของวิทยุ และงานวิจัยของกรุณา ประศิทธ์แสง (2546) ที่ได้ศึกษาความพร้อมของประชาชนต่อการมีส่วนร่วม ในวิทยุชุมชน : กรณีศึกษาเฉพาะอำเภอท่ามະกา จังหวัดกาญจนบุรี พนว่า ประชาชนสนใจที่จะมีบทบาทในการบริหารสถานีวิทยุชุมชน พร้อมทั้งเห็นว่า ประชาชนควรใช้ประโยชน์ของวิทยุชุมชน เพื่อรับฟังข่าวสารในท้องถิ่น อีกทั้งยินดีร่วมบริจาคเงินปะรำณจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชน และมีความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของวิทยุชุมชน แต่ในขณะเดียวกันประชาชนบางส่วนมีข้อสงสัย เกี่ยวกับงบประมาณในการสร้างสถานีวิทยุชุมชน รูปแบบการบริหารและประโยชน์ของสถานีวิทยุชุมชนว่าจะสามารถเป็นสื่อถือทางของข้อมูลข่าวสาร ความต้องการและการพัฒนาภูมิปัญญาของชุมชน ได้อย่างแท้จริงมากน้อยเพียงใด

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอจากการวิจัย

5.3.1.1 จากผลการวิจัยพบว่า สถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่ก่อตั้งโดยนายทุนคนเดียว มีการบริหารงานแบบอิสระโดยเจ้าของสถานีวิทยุชุมชน และมีบางสถานีได้รับการสนับสนุนจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น สมาคมวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (สกาวท.) หรือมีนักการเมืองให้การสนับสนุนซึ่งยังไม่พบว่ามีการบริหารงานโดยชุมชนอย่างแท้จริง และดำเนินงานเพื่อประโยชน์ของชุมชน โดยส่วนรวม จึงมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ประชาสัมพันธ์ในทุกรูปแบบ เพื่อให้ประชาชนได้เห็นความสำคัญของวิทยุชุมชน ซึ่งเป็นประโยชน์โดยตรงที่ประชาชนหรือคนในชุมชนควรได้รับ เพื่อให้ประชาชนมีการรวมกลุ่มก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนของตนเอง โดยรัฐอาจให้การสนับสนุนในรูปแบบของการสนับสนุนอาคารสถานที่ของทางราชการ สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งอย่างไรก็ตามการบริหารจัดการต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายที่ชัดเจน และเป็นธรรมกับทุกฝ่าย เพื่อไม่ให้เกิดข้อขัดแย้งเกิดขึ้นในชุมชนหรือสังคม

5.3.1.2 จากผลการวิจัยพบว่า สถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่ ยังมีปัญหาบุคลากรขาด ด้านความรู้ ความชำนาญ ผู้จัดรายการขาดทักษะการจัดรายการใช้ภาษาไม่ถูกต้อง ซึ่งสาเหตุอาจเกิดจากไม่มีหน่วยงานภาครัฐควบคุมคุณภาพ หรือตรวจสอบให้ได้มาตรฐาน ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐ ที่ได้รับมอบหมายในการควบคุมคุณภาพและวิทยุชุมชน หรือหน่วยงานทางวิชาการ เช่น มหาวิทยาลัย จึงควรมีการจัดหลักสูตรพัฒนาทักษะบุคลากรด้านต่างๆ ให้แก่สถานีวิทยุชุมชน ทั้งด้านทักษะการใช้ภาษาไทย การพูด การอ่านออกเสียง เทคนิคในการพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์ การพูดเพื่อโน้มน้าว จิตใจ รวมไปถึงจรรยาบรรณของนักสื่อสารมวลชน

5.3.1.3 จากผลการวิจัยพบว่า สถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่ ยังมีปัญหาในด้าน กฎหมาย คือ การไม่มีกฎหมายบังคับรองวิทยุชุมชนในปัจจุบัน ดังนั้นรัฐบาลจึงควรมีการเร่งรัดการ ปฏิบัติตามกฎหมายลูกโดยเร็ว (กสทช.) เพื่อเป็นการჯัดระเบียบวิทยุชุมชน ให้เป็นไปตามกฎหมายที่ เป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไป อันจะส่งผลให้วิทยุชุมชนมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบระเบียบ และถูกต้องตามกฎหมาย

5.3.1.4 จากผลการวิจัยพบว่า สถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่ ยังมีปัญหาด้านเงิน งบประมาณและค่าใช้จ่าย ภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีความใกล้ชิดกับชุมชน จึงควร มีการสนับสนุนกิจกรรมของสถานีวิทยุชุมชนเท่าที่จำเป็น เพื่อช่วยเหลือในการดำเนินกิจกรรมของ สถานีวิทยุชุมชนให้มีความราบรื่น เช่น การยกเว้นหรือลดค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภค (ค่าน้ำ ค่าไฟ) ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นของวิทยุชุมชน

5.3.1.5 จากผลการวิจัยพบว่า สถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่ ยังมีปัญหาการ แทรกแซงโดยบุขของรัฐ เช่นมองว่าวิทยุชุมชน ไม่มีความเป็นกลางทางการเมือง ดังนั้นภาครัฐ จึงควรดำเนินถึงสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ในการกำกับดูแลสถานีวิทยุชุมชน โดยเน้นที่การ ปฏิบัติตามตามกฎหมาย จรรยาบรรณและศีลธรรมอันดีงามของประชาชน

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยต่อไป

5.3.2.1 ควรศึกษาว่า มีปัจจัยสำคัญใดบ้างที่จะสนับสนุนให้ประชาชนเห็น ความสำคัญของวิทยุชุมชนและมีการรวมกลุ่มก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนของตนเอง

5.3.2.2 ควรศึกษาว่า มีปัจจัยใดบ้างที่สถานีวิทยุชุมชนต้องการให้ภาครัฐ สนับสนุนในการบริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชน

5.3.2.3 ควรมีการศึกษาถึง ความต้องการและความพึงพอใจของประชาชนในการ บริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชนว่า มีความต้องการอย่างไรแท้จริง

5.3.2.4 ควรศึกษาว่า มีปัจจัยสำคัญใดจะกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม อย่างจริงจังในการบริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชนของตนเอง

5.3.2.5 ควรมีการศึกษา การบริหารจัดการวิทยุชุมชนในเขตพื้นที่อื่นๆ ทั่วประเทศ เพื่อนำปัญหานามบูรณการ ในภาพรวมของประเทศไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กรุณา ประสิทธิ์แสง. ความพร้อมของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในวิทยุชุมชน : กรณีศึกษาเฉพาะ
อำเภอท่ามกลาง จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต :
มหาวิทยาลัยสยาม, 2546.
- กองอาสาสมัครและผู้นำชุมชน. ยุทธศาสตร์การพัฒนาอาสาสมัครและองค์กรชุมชน. กรุงเทพฯ :
กองอาสาสมัครและผู้นำชุมชน, 2542.
- กากูจนา แก้วเทพ และคณะ. สื่อเพื่อชุมชน : การประเมินองค์ความรู้. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543.
- กากูจนา แก้วเทพ. คู่มือวิทยุชุมชน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- บัวภูทสร เทียมผล. สถานีวิทยุชุมชน กับการพัฒนาประชาธิปไตย. วิทยานิพนธ์ปริญญา
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.
- จิระวารรณ ตันกรานันท์. การมีส่วนร่วมและบทบาทผู้นำชุมชนชาวไทยภูเขาในการจัดการวิทยุ
ชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2542.
- ชุมพล รอดคำดี. แนวคิดวิทยุชุมชน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ชุติพงษ์ ขันตยานุกูลกิจ. การศึกษาฐานรูปแบบการจัดรายการวิทยุชุมชนของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่ง¹
ประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต :
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2544.
- ดวงจันทร์ ศิริบัญชาชัย. บทบาทหน้าที่ของสถานีวิทยุกระจายเสียงจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เอฟ เอ็ม 101.5 เมกะเอิร์คซ์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- ดวงจันทร์ อาภาวดีรุตม์ เจริญเมือง. “แนวคิดเมืองขึ้นชื่อ”, เชียงใหม่ปริทัศน์. 3; 25 เมษายน, 2545.
- ธงชัย สารดิวงศ์. องค์การและการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2540.
- ธิราวดัน พันทวี. การสร้างมาตรฐานสถานีวิทยุกระจายเสียงไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- นพ ศรีนุกุนา. ยุทธศาสตร์การจัดการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สูตรไฟศาล, 2546.
- นพพร บุญเป็ง. ความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการแหล่งอาหารธรรมชาติ
กุ่มกาน ตำบลท่าวังตลาดอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญา
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550.

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- ประกาศ คลกจ. การวิเคราะห์การจัดรายการวิทยุชุมชน สร้างสรรค์จังหวัดบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญา
นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.**
- พระเวศ วงศ์. เศรษฐกิจการพัฒนา : ความเข้มแข็งจากฐานล่าง. กรุงเทพฯ : หนอชาวบ้าน,
2541.**
- พิมลกัลย์ เดชะชัย. การประเมินผลการดำเนินงานวิทยุชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.
การค้นคว้าอิสระปริญญาวุฒิประ公示ศานศาสตร์มหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
2550.**
- พีรสุต ศรีชัวชา ณ อุบลฯ. องค์ประกอบเชิงระบบและปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน :
กรณีศึกษาหมู่บ้านวัดแกะ ตำบลวังหว้า อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต : สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์, 2541.**
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช. การบริหารและการพัฒนาองค์กร หน่วยที่ 1-7. พิมพ์ครั้งที่ 2.
นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช, 2532.**
- เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา การผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง หน่วยที่ 1-7.
นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช, 2534.**
- เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิทยุและโทรทัศน์ หน่วยที่ 1-8. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช, 2535.**
- มัชวะพ สุวรรณเรือง. ประสิทธิผลของการนำนโยบายป้องปราบถูกระดิดเดือดตั้งของโครงการ ท.น.ก.
ไปปฏิบัติ : กรณีวิจัยปฏิบัติการ เขตเดือดตั้ง ค. จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์
ปริญญาพัฒนบริหารศาสตร์มหาบัณฑิต : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2536.**
- เดิมศักดิ์ ฤกุณ. กระบวนการจัดการวิทยุชุมชนเพื่อการพัฒนา : กรณีศึกษาวิทยุชุมชน
คนด่านซ้าย อำเภอคนด่านซ้าย จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต :
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2551.**
- วีระพงษ์ พลนิกรกิจ และคณะ. แนวทางการพัฒนาวิทยุชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการ
ของชุมชนจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดบุรีรัมย์. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย, 2545.**
- วีระวรรณ บังกิกการ. การมีส่วนร่วมในการกำหนดครูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชน.
วิทยานิพนธ์ปริญญานิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.**
- ศริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อุบลฯ. หน้าที่ทางการบริหาร. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์ดาว, 2540.**

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- สมควร เจริญสุข. พฤติกรรมการเปิดรับสารและความพึงพอใจจากการเกณฑ์ทางโทรศัพท์ :
ของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาอบรม MBA ชั้นปีที่ 1 :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- สมยศ นาวีการ. การบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2536.
- _____ . การบริหารเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2538.
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการโภคภัณฑ์ พระราชนิยมุตต้องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่
และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรศัพท์และกิจการโภคภัณฑ์ พ.ศ.2543.
กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกิจการโภคภัณฑ์และกิจการวิทยุชุมชนมหาวิทยาลัยรังสิต.
- สุรัตน์ ทองหรี. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนานักจัดรายการวิทยุชุมชนมหาวิทยาลัยรังสิต.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาอบรม MBA ชั้นปีที่ 1 : มหาวิทยาลัยรังสิต, 2548.
- สุรินทร์ แปลงประสาท ใจ. การทดลองจัดวิทยุกระจายเสียงชุมชนสำหรับชุมชนบท ในเขต
ชานเมืองจังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาอบรม MBA ชั้นปีที่ 1 : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2534.
- สุรีย์วรรณ สิติธิช. ความเป็นประชาสัมคมของวิทยุชุมชนจังหวัดเชียงราย เพื่อการส่งเสริม
ศุภภาพ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.
- อมรฤทธิ์ เอมะปาน. ชุมชนเข้มแข็งทุนทางสังคมของไทย. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์, 2543.
- อรุวรรณ ปีลันธน์โ ovarath. การมีส่วนร่วมและความพึงพอใจของประชาชนในวิทยุชุมชนจังหวัด
อุบลราชธานี และจังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาอบรม MBA ชั้นปีที่ 1 :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- อรุ่ม ศิริพันธุ์. “การจัดการทรัพยากรมนุษย์ร่วมสมัย”, Human Resource Community
<http://www.siamhr.com>. 10 พฤษภาคม, 2553.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์ ชุด ก สำหรับผู้บริหาร และบุคลากรสถานีวิทยุชุมชน

ชุด ก สำหรับผู้บริหาร และบุคลากรสถานีวิทยุชุมชน

แบบสัมภาษณ์การศึกษาอิสระ

เรื่อง ปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการวิทยุชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การก่อตั้งและรูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชน

ตอนที่ 2 บทบาทของวิทยุชุมชนในการช่วยเหลือชุมชน

ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคในการจัดการวิทยุชุมชน

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นอื่นๆ

1. ชื่อสถานีวิทยุชุมชน.....
2. ชื่อ-สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์ คือ
3. ตำแหน่งในสถานีวิทยุชุมชนของผู้ให้สัมภาษณ์.....
4. ชื่อ-สกุล ผู้สัมภาษณ์ คือ
5. เริ่มสัมภาษณ์ เวลา น. ถึง น.
6. วันที่สัมภาษณ์ วันที่...../ พฤษภาคม/2553

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวiy เพชร เกษชชา)

นักศึกษาหลักสูตรรู้ประ愷านศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชารู้ประ愷านศาสตร์ คณะรู้ประ愷านศาสตร์

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ตอนที่ 1 การก่อตั้งและรูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชน

1. สถานีวิทยุชุมชนแห่งนี้ ก่อตั้งเมื่อวันที่.....เดือน..... พ.ศ.....
2. สถานีวิทยุชุมชนแห่งนี้ เป็นการก่อตั้ง โดยกลุ่มประชาชนหรือนายทุน มีความเป็นมาอย่างไรบ้าง
(โปรดแนบเอกสารเกี่ยวกับการก่อตั้ง ประวัติความเป็นมาฯลฯ)
.....
.....
.....
.....
.....
3. บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านต่างๆ ในสถานีวิทยุชุมชนแห่งนี้ เป็นใคร มาจากไหน มีการจ้างหรือเป็นอาสาสมัครมาทำงาน
.....
.....
.....
.....
.....
4. เงินงบประมาณที่ใช้ในการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชน ได้มาจากแหล่งใด จำนวนเท่าใด
.....
.....
.....
.....
.....
5. เงินที่ใช้ในการบริหารสถานีวิทยุชุมชน ในปัจจุบัน ได้มาจากแหล่งใด จำนวนเท่าใด และได้มีการใช้จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายใดบ้าง
.....
.....
.....
.....
.....
6. วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในสถานีวิทยุชุมชน ในปัจจุบันมีเพียงพอหรือไม่ ส่วนใหญ่ได้มาจากผู้ซื้อเอง หรือจากการบริจาค
.....
.....
.....
.....
.....

7. วิธีการบริหารสถานีวิทยุชุมชนเป็นในรูปของคณะกรรมการหรือบริหารในรูปแบบใด

.....

.....

.....

.....

.....

8. สถานีวิทยุชุมชนแห่งนี้ มีคณะกรรมการที่ปรึกษาหรือไม่ มีใครบ้าง โปรดระบุ และคณะกรรมการที่ปรึกษามีดังกล่าว มีหลักเกณฑ์การคัดเลือกอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 บทบาทของวิทยุชุมชนในการช่วยเหลือชุมชน

1. ท่านคิดว่าสถานีวิทยุชุมชนแห่งนี้ มีบทบาทในการช่วยเหลือชุมชนหรือไม่ ถ้ามี โปรดยกตัวอย่าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. สิ่งที่สถานีวิทยุชุมชนแห่งนี้ อยากปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองที่มีต่อชุมชน มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคในการจัดการวิทยุชุมชน

1. ความรู้ ความชำนาญของบุคลากรของสถานีวิทยุชุมชน อยู่ในระดับใด มีด้านใดที่ต้องปรับปรุง

.....
.....
.....
.....

2. สถานีวิทยุชุมชนแห่งนี้ มีปัญหาด้านระเบียบ ข้อกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....
.....

3. สถานีวิทยุชุมชนแห่งนี้ มีปัญหาด้านค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....
.....

4. สถานีวิทยุชุมชนแห่งนี้ มีปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....
.....

5. สถานีวิทยุชุมชนแห่งนี้ มีปัญหาด้านนโยบายในการบริหารจัดการหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....
.....

6. สถานีวิทยุชุมชนแห่งนี้ มีปัญหาด้านบุคลากรหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....
.....

7. สถานีวิทยุชุมชนแห่งนี้ มีปัญหาด้านเทคนิคในการปฏิบัติงานหรือไม่ อ่านว่า

.....

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นอื่นๆ

1. ท่านคิดว่าสถานีวิทยุชุมชนควรก่อตั้งมาจากไรจึงจะทำให้การดำเนินประสบผลสำเร็จ

.....

2. ท่านคิดว่ารูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชนที่ดี ควรเป็นรูปแบบใด

.....

3. ท่านคิดว่าบทบาทของวิทยุชุมชนในปัจจุบัน มีอะไรบ้าง

.....

4. ท่านคิดว่าปัญหาอุปสรรคในการจัดการวิทยุชุมชนที่สำคัญที่สุด คือ ปัญหาใด

.....

ขอขอบพระคุณอย่างสูง

ผู้วิจัย

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์ ชุด ข สำหรับประชาชนทั่วไป

ชุด ข สำหรับประชาชนทั่วไป

แบบสัมภาษณ์การศึกษาอิสระ

เรื่อง ปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการวิทยุชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การก่อตั้งและรูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชน

ตอนที่ 2 บทบาทของวิทยุชุมชนในการช่วยเหลือชุมชน

ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคในการจัดการวิทยุชุมชน

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นอื่นๆ

1. ชื่อสถานีวิทยุชุมชนที่ท่านรับฟังเป็นประจำ.....

.....

2. ชื่อ-สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์ คือ

3. ชื่อ-สกุล ผู้สัมภาษณ์ คือ

4. เริ่มสัมภาษณ์ เวลา น. ถึง น.

5. วันที่สัมภาษณ์ วันที่...../ พฤษภาคม/2553

ขอแสดงความนับถือ

(นางสายเพชร เกสัชชา)

นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ตอนที่ 1 การก่อตั้งและรูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชน

1. สถานีวิทยุชุมชนในชุมชนของท่าน เป็นการก่อตั้งโดยกลุ่มประชาชนหรือนาխทุน มีความเป็นมาอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

2. บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านต่างๆ ในสถานีวิทยุชุมชนในชุมชนของท่าน เป็นใคร มาจากไหน มีการจ้างหรือเป็นอาสาสมัครมาทำงาน

.....
.....
.....
.....
.....

3. เงินงบประมาณที่ใช้ในการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนในชุมชนของท่าน ได้มาจากแหล่งใด จำนวนเท่าใด

.....
.....
.....
.....
.....

4. เงินที่ใช้ในการบริหารสถานีวิทยุชุมชนในชุมชนของท่าน ได้มาจากแหล่งใด จำนวนเท่าใด และได้มีการใช้จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายใดบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

5. วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในสถานีวิทยุชุมชนในปัจจุบันมีเพียงพอหรือไม่ ส่วนใหญ่ได้มาจากซื้อเองหรือจากการบริจาค

.....
.....
.....
.....
.....

6. การบริหารสถานีวิทยุชุมชนในชุมชนของท่าน เป็นในรูปของคณะกรรมการหรือรูปแบบใด

ตอนที่ 2 บทบาทของวิทยุชุมชนในการช่วยเหลือชุมชน

1. ท่านคิดว่าสถานีวิทยุชุมชนในชุมชนของท่าน ได้แสดงบทบาทในการช่วยเหลือชุมชนหรือไม่ถ้ามี โปรดยกตัวอย่าง

2. สถานีวิทยุชุมชนในชุมชนของท่าน ควรเปลี่ยนบทบาทของคนเองที่มีต่อชุมชน มีอะไรบ้าง

ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคในการจัดการวิทยุชุมชน

1. ความรู้ ความชำนาญของบุคลากรของสถานีวิทยุชุมชน ในชุมชนของท่าน อู้ในระดับใด

2. สถานีวิทยุชุมชนในชุมชนของท่าน มีปัญหาด้านระเบียบ ข้อกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

3. สถานีวิทยุชุมชนในชุมชนของท่าน มีปัญหาด้านค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการหรือไม่ อย่างไร

4. สถานีวิทยุชุมชนในชุมชนของท่าน มีปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือไม่ อย่างไร

5. สถานีวิทยุชุมชนในชุมชนของท่าน มีปัญหาด้านนโยบายในการบริหารจัดการหรือไม่ อย่างไร

6. สถานีวิทยุชุมชนในชุมชนของท่าน มีปัญหาด้านบุคลากรหรือไม่ อย่างไร

7. สถานีวิทยุชุมชนในชุมชนของท่าน มีปัญหาด้านเทคนิคในการปฏิบัติงานหรือไม่ อย่างไร

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นอื่นๆ

1. ท่านคิดว่าสถานีวิทยุชุมชนควรก่อตั้งมาจากใคร จึงจะทำให้การดำเนินประสบผลสำเร็จ

2. ท่านคิดว่ารูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชนที่ดี ควรเป็นรูปแบบใด

.....
.....
.....

3. ท่านคิดว่าบทบาทของวิทยุชุมชนในปัจจุบัน มีอะไรบ้าง

.....
.....
.....

4. ท่านคิดว่าปัญหาอุปสรรคในการจัดการวิทยุชุมชนที่สำคัญที่สุด คือ ปัญหาใด

.....
.....
.....

ขอขอบพระคุณอย่างสูง

ผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวเพชร เกสัชชา
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2528 - 2532 มหาวิทยาลัยครินครินทร์วิโรฒ การศึกษานักศึกษาสาขาวิชาเอกเทคโนโลยีทางการศึกษา
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2533 - ปัจจุบัน สำนักประชาสัมพันธ์เขต 2 อุบลราชธานี
ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน	ผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์เขต 2 อุบลราชธานี สำนักประชาสัมพันธ์เขต 2 อุบลราชธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โทรศัพท์ 0-4531-1193